

МАРІЯ ДЕЙКО

ВОЛОШКИ

ЧИТАНКА

ДЛЯ ДРУГОГО РОКУ НАВЧАННЯ

diasporiana.org.ua

МАРІЯ ДЕЙКО

ВОЛОШКИ

ЧИТАНКА ДЛЯ ДРУГОГО РОКУ НАВЧАННЯ

**Видавництво Спілки Українських Учителів і Виховників
у В. Британії
ЛОНДОН 1965**

Авторські права застережені

©

COPYRIGHT 1965.

ПЕРШЕ ВИДАННЯ — FIRST EDITION

Схвалено Програмово-Методичною Комісією
Української Центральної Шкільної Ради Австралії
для вжитку в молодших класах Рідної Школи.

Автор: **Марія Дейко** — Член Програмово-Методичної Комісії Укр. Центр. Шк. Ради в Австралії. В минулому, на Рідних Землях — Керівник Катедри Методики Викладання в Педагогічному Інституті Іноземних Мов.

Редактор мови — **Дм. Чуб**.

Обкладинка та малюнки — **Юр. Гіммельрайха**.

Published by:

Адреса Видавництва:

S.U.U.W., 31 Gerard Street, Derby, England.

*З друкарні Української Видавничої Співки в Лондоні.
Printed in U.K. by Ukrainian Publishers Ltd.
200, Liverpool Rd., London, N.1.*

ПЕРЕДМОВА

Минають роки перебування української еміграції на чужині, і дедалі складнішою стає проблема навчання українських дітей української мови. В наслідок чужого оточення і все виразнішого виявлення процесу вростання українців-емігрантів в економічне, побутове й культурне життя країни поселення, виникла двомовність українських дітей і то з виразною перевагою чужої мови над рідною. З дальшим бігом життя можна передбачити дальше посилення процесу асиміляції і поступове зникання української мови з щоденного вжитку нашої молоді.

Попри інших заходів до збереження рідної мови й культури, надзвичайно важливим є впоїти розуміння української мови і любов до неї в наших дітей ще з дошкільного й шкільного віку, бо, як то кажуть: »Чого Івась не вивчив, того Іван не знатиме«.

Через дуже обмежені знання з української мови в дітей, що приходять до школи, особливої ваги набирає метода навчання. Підручники, вживані на рідних землях, цілком не надаються для дітей емігрантів: вони побудовані на припущенні доброго знання української розмовної мови у дітей, коли вони приходять до школи.

Проблема навчання двомовних дітей не нова; вона давно вже розв'язана у народів, перед якими вона з тих чи інших причин постала.

Цю читанку для дітей 2-ої класи Рідної Школи упорядковано за найновішою методою навчання української мови, як мови другої, бо наші діти приходять до нашої школи з далеко ширшим і ліпшим знанням чужої мови, ніж рідної. В основу читанки »Волошки« покладено дві засади:

1) Цікавість і приступність матеріялу, щоб уприємнити й полегшити процес навчання, бо досліджено, що діти віком до 9 років найлегше засвоюють те, що їх цікавить; вони люблять читати про звичні для них істоти й речі, що нагадують їм їх власне життя.

2) Поступове й повільне, але систематичне й наполегливе збагачення лексичного запасу в дітей, виходячи з припущення, що учні 2-ої класи принесли здому й засвоїли в 1-ій класі до 400 слів хатнього й шкільного вжитку, ураховуючи лише іменники, дієслова, прикметники й прислівники.

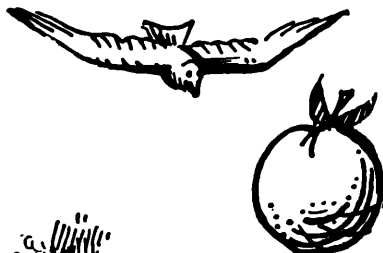
Головна увага вчителя має бути скерована на обов'язкове засвоєння слів, що їх подано в тексті грубим шрифтом і які треба записати до учнівського словника.

Щоб полегшити й уприємнити процес читання й розуміння читаного, який є дуже складною формою мовної діяльності й вимагає певного напруження дитячого розуму, треба опрацювати з учнями ці нові незнайомі слова перед тим, як читати оповідання.

Учителеві рекомендується, готуючись до лекції, докладно обміркувати, як пояснити учням кожне нове слово: чи показати річ або дію наочно, чи продемонструвати її малюнком, а чи описати її кількома реченнями або синонімом. В школі, раніше, ніж читати текст, слід написати на таблиці одно по одному нові слова і довести до повного розуміння змісту їх способом складання речень на ці слова самими учнями.

Далі учні записують нові, тількищо пояснені слова до зошита, що має назву »Словник«. Він виглядає так:

Число	Слово	Пояснення
1	Чайка	Пташка
2	Морея	Овоч
3	Рубати	Зрізати
	(ліс)	

Записавши нові слова й пояснення їх, учні тут же в класі ілюструють нове слово малюнком з того зразка, який їм подає учитель.

Звичайно, для деяких слів, зокрема для не іменників або абстрактних іменників, малюнок не є обов'язковим.

Забезпечивши таким способом повне розуміння нових слів, слід починати читати новий текст і уважно стежити, щоб учні добре розуміли його зміст і кожне слово його.

До записаних у словник слів треба раз-у-раз вертатися, повторювати їх, складати з них щосуботні тренувальні диктати, в

різний спосіб активізувати їх. Це найпевніший шлях поширити, збагатити лексикон учнів. Дуже важливим є підрахунок вивчених слів: діти люблять бачити наслідки своєї праці, це тішить їх і заохочує до дальших старань. Треба сказати, що англomовна школа своїми «спелінгами» привчила дітей до роботи над словом і ілюстрації його.

У читанці всі оповідання пов'язані між собою. Всі вони послідовно описують життя родин двох братів — Михайла й Миколи Шевчуків. У тих оповіданнях обов'язкові до вивчення слова відзначаються тоді, коли вони **вперше** з'являються в читанці. Тому при навчанні — при читанні й вивченні текстів — треба весь час пильно дотримуватись тієї послідовності, в якій тексти подані в читанці.

У читанці, в оповіданнях нові слова вводяться в певній системі, й усі вони переважно широкого вжитку. Але у віршах, які є в читанці й належать різним авторам, трапляються й рідко вживані слова, що не належать до слів, обов'язкових до вивчення в другій класі. Тому всі ті нові слова, які зустрічаються в віршах, друкуються грубим шрифтом і подані в українсько-англійському словнику наприкінці читанки, але їх не подається в списку слів обов'язкового навчання.

Дуже ефективним способом доброго засвоєння слів є так звані «діялоги», що їх у читанці названо розмовами. Розмови — це надзвичайно корисна вправа для опанування розмовної мови. Вони в найшвидший спосіб вирішують проблему, відому в методичці під назвою «розв'язання язика». Рекомендується читати ці розмови в особах, вивчати їх напам'ять, інсценізувати їх в класі і на шкільних імпрезах.

Всім відомо, як тяжко нашим двомовним дітям узгоджувати прикметник з іменником в роді й числі, іменник з дієсловом у роді, числі й особі і т. ін., якщо вони не принесли цього вміння й навичок з родини. Граматичні правила щодо цього школа подає хіба аж у четвертій класі, та чи й можна сказати, щоб граматичні правила були в цій справі дуже допоміжними, особливо в розмовній мові, яка вимагає швидкої відповіді на репліку співбесідника і не дає часу на екскурс в царину граматики.

З метою подолання й цих труднощів рекомендується починати з наймолодших клас систематичні усні й письмові вправи, відомі

в англійській мові під назвою «дрил». Вони мають дати учням певні лінгвістичні навички щодо правильно побудованого речення й узгодження слів у ньому шляхом напівмеханічного повторення низки однотипових лексичних комбінацій, аж поки вони не стануть автоматичними. В цій читанці ми починаємо з найпростіших і даємо їх після текстового матеріалу, щоб не порушувати зв'язку в фабулі оповідань. Ці вправи треба робити усно й письмово, знову й знову повторювати їх, починаючи з першої. Тільки багато-багаторазове повторювання їх дає бажані наслідки.

Хоч, на нашу думку, з українськими дітьми на еміграції покищо немає потреби провадити спеціальний фонетичний курс і з'ясувати їм артикуляційні особливості української мови, порівняно до мови країни їх поселення, але все ж таки вони мають деякі труднощі, вимовляючи звуки, невластиві мові країни їх осідку. З метою полегшення цих труднощів читанка дає низку віршів-вправ на трудні приголосні, що їх написала для Рідної Школи наша талановита письменниця Л. Далека. В них п-і Л. Далека подає трудні приголосні в різних позиціях: на початку слова, на кінці слова, перед приголосною й після приголосної, у відкритому й закритому складах. Це дає широкі можливості тренування на поправне вимовляння тяжких для дітей звуків. Ці вірші-вправи дали добрі наслідки в практичній роботі деяких шкіл в Австралії.

Ці вправи читання рекомендується практикувати на протязі року — в більшій мірі щодо тих звуків, які учні даної класи гірше вимовляють.

В кінці читанки подано в абетковому порядку обов'язкові для засвоєння в 2-ій класі слова з їх відповідниками в англійській мові.

Виготовляється для друкування й читанка для 3-ї класи «Рідний Край», укладена за тою ж системою, що і читанка для 2-ї класи «Волошки», яка, з методичної точки зору, буде її продовженням.

Наприкінці висловлюю свою щирю подяку проф. д-рові І. Марченкові і всім особам, що в той чи інший спосіб допомагали мені в моїй роботі. Особлива ж вдячність моя належить синові моему інж. В. Дейко за його всебічну й повсякчасну моральну й матеріальну підтримку та цінні поради, що уможливили появу цієї читанки.

Травень, 1965 р.
Австралія.

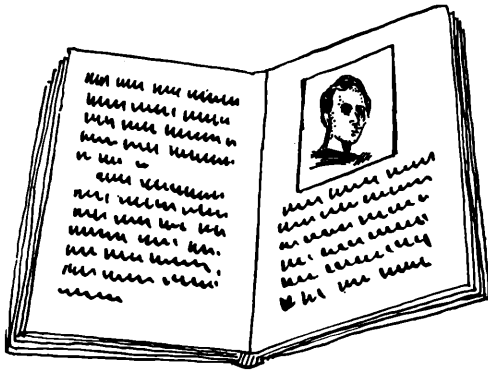
Марія ДЕЙКО

МОЛИТВА ЗА УКРАЇНУ

Боже Великий, Єдиний,
Нам Україну храни!
Волі і світу промінням
Ти її осіни!

Світом науки і знання
Нас усіх просвіти,
В чистій любові до Краю
Ти нас, Боже, зрости!

Добридень, діти!

Я — ваша нова читанка для другої класи.

Я розповім вам у цьому році багато цікавого. Ви прочитаєте на моїх сторінках

про нашу дорогу Батьківщину Україну. Я розповім вам про дуже милого хлопчика Івася Шевчука, про його сестру Христю й малого братіка Юрчика.

Я розповім вам ті казки, що їх ці діти почули від своєї бабуні, та ті оповідання, які їм розповіли тато й дідусь.

А ви **бережіть мене!** Прошу вас, діти, дуже бережіть мене!

Багато людей працювало, щоб мене зробити. Одні з них рубали ліс. На фабриках робітники й машини робили з того дерева папір для мене. Інші люди писали оповідання, що ви їх тут прочитаєте, і малювали малюнки, які ви побачите. Машини мене друкували й зшивали. А потім повезли мене до дітей. Так приїхала я й до вас. Бачите, як багато людей працювало коло мене! Як тяжко було мене зробити!

Обгорніть мене чистим папером. Не беріть мене брудними руками. Не пишіть і не малюйте нічого на моїх сторінках.

Шануйте, бережіть і любіть мене, діти, бо я ваш друг!

А тепер з Божою допомогою ви почнете вчитися.

Ви будете вчитися української мови, бо ви — українці і українська мова є ваша рідна мова.

ЗАВДАННЯ:

1. Запам'ятати й записати до Словника слова:	2. Запитання:
а) Беретті	а) Хто це до вас говорить, діти?
б) Рубати	б) Про що розкаже вам ця нова читанка?
	в) З ким вона вас познайомить?
	г) З чого виробляють папір?

в) Друкувати	г) Чи багато людей працювало, щоб
г) Обгортати	зробити цю книжку?
г) Шанувати	д) Що вони робили?
д) Друг	е) Про що вас просить читанка?
е) Допомога	е) Чи обгорнули ви її чистим папером?

ЗАКІНЧЕННЯ ШКІЛЬНОГО РОКУ

Шкільний рік закінчився. Діти прийшли з своїми батьками до Рідної Школи на Свято Закінчення Шкільного Року. Прийшов і Івась Шевчук із своєю мамою. Цього року він ходив до першої класу і добре вчився в ній.

На Святі Закінчення Шкільного Року учні розповідали вірші напам'ять і співали українські пісні. Івась теж добре казав вірш »Мово рідна, слово рідне!« Потім учитель і вчителька роздали учням свідоцтва. Тим, що дуже добре вчилися, дали ще й похвальні грамоти та книжки. Івась теж дістав похвальну грамоту й книжку з українськими казками. Він дуже зрадів подарункові. Особливо ж зрадів він тому, що його мама чула, як його хвалила вчителька. Бо він знав, що його мамі дуже приємно це чути. Він дуже любив свою добру маму і завжди був радий зробити їй якусь приємність.

Радів він і з того, що тепер він уже учень другої класу. А особливо приємно стало йому, коли мама, вертаючись із школи додому, пообіцяла щось йому подарувати за його добру роботу в школі. Вона не сказала, що таке мама йому подарує . . .

Почалися **вакації**. Івась читав книжку, яку дістав у школі, бавився з сестрою Христею та малим братиком Юрчиком. Він допомагав дідусеві в садку та бабуні в кухні. Часом сидав коло телевізора й дивився дитячу програму. А сам думав про одно: що йому подарує мама? . .

Бо день проходив за днем, а мама йому нічого не казала про подарунок. Івась уже почав боїтися, чи не забула мама

зовсім про те, що вона йому щось обіцяла. А нагадувати мамі не можна! І мама, і бабуня, а особливо тато, завжди кажуть, що тільки нечемні діти нагадують про подарунки. А Івась завжди був чемним хлопчиком.

Думає Івась, думає і не знає, що робити... Може, таки нагадати? Ні! Краще не треба нагадувати. Краще почека́ти. І Івась чекає. Хоч і важко чекати, але він чекає...

ЗАВДАННЯ:

1. <i>Запам'ятати й записати до Словника слова:</i>	2. <i>Запитання:</i>
а) Похвальнона грамота	а) Чого мама прийшла з Івасем до Рідної Школи?
б) Приємно	б) Що робили учні Рідної Школи на Святі Закінчення Року?
в) Приємність	в) Який віршик проказав Івась?
г) Обіцяти	г) Що він дістав від учительки?
г) Ваканції	г) Що пообіцяла йому мама, йдучи додому?
д) Нагадувати	д) Що робив Івась під час ваканцій?
е) Чека́ти	е) Чи нагадував він мамі про подарунок?
е) Хваліти	

РОДИНА ШЕВЧУКІВ

Родина Михайла Шевчука велика. Їх дев'ятеро: тато й мама, три сини — Богдан, Івась та Юрко, дві дочки — Галя та Христя і дідусь та бабуня — татові батькі.

Не всі вони живуть разом. Син Богдан має 24 роки. Він пілót і дома не живе. Мину́лого року він склав іспит на пілота. Тепер він працює пілотом на літаку́, живе у великому місті і не часто приїздить додому.

Галя теж не живе разом із родиною. Вона вчиться на лікаря у великому місті і там живе. Їй 23 роки. У наступному році Галя має скласти іспит на лікаря. Тоді вона повернеться до того невеликого міста, де живе вся родина Шевчуків. Вона тоді житиме разом із своїми рідними і працюватиме лікарем у шпиталі.

У наступному місяці Галя й Богдан обіцяють приїхати на тиждень додому, щоб і з рідними побачитися, і відпочити. Всі Шевчуки з радістю чекають дорогих гостей. Може, тоді вони поїдуть всі разом ловити рибу, і тато вже готує для всіх вудки. А, може, поїдуть вони й на ферму до татового брата Миколи Шевчука.

Дядько Микола одружений. Він має жінку — тітку Марину і двох синів — Василька й Славка. Ці хлопці великі друзі Івася й Христі.

Шевчуки — добра українська родина. Всі вони люблять один одного. Їм сумно, коли вони довго один одного не бачать. Батьки люблять дітей і вчать їх бути чемними. А діти шанують батьків і слухають їх.

І батько й мати дуже уважають, щоб діти розмовляли вдома тільки українською мовою, бо це їхня рідна мова.

Кожної неділі всі Шевчуки ходять до церкви і там моляться Богу за Україну й увесь український народ.

ЗАВДАННЯ:

1. Запам'ятати й записати до Словника слова:	2. Запитання:
а) Пілót	а) Скільки дітей мають Шевчуки?
б) Минúлий	б) Хто з дітей не живе з родиною?
в) Íспит	в) Чому?
г) Лítак	г) Де працюватиме Галя, коли складе іспит на лікаря?
г) Настúпний	г) Коли це буде?
д) Рáдість	д) Чи одружені Богдан і Галя?
е) Гíсть	е) Як зветься брат Івасевого батька?
е) Вúдка	е) Чи велика ваша родина?
ж) Одрúжений	ж) Чи живе разом із вами дідусь або бабуня?
з) Готувáти	з) Чи розмовляєш ти вдома українською мовою?
	і) Чи молишся ти за Україну?
3. Зробити вправу першу в кінці читанки.

ПРИСЛІВ'Я: Хто багато робив, той багато знає.

ДО ЦЕРКВИ

Попрошу сьогодні маму,
Щоб до церкви повелá,
Від минулої неділі
Я ще там і не була.

В церкві гарно лáдан пáхне,
Світять зóряно свічки.
А співають . . . Боже милий!
Наче янголи які!

У неділю в церкві, гляньте:
Хоч і сóнечка нема,
Наче світяться всі люди . . .
Наче й я свічусь сама!

Той підійде, усміхнеться,
Той питає: »Як живеш?«
Мамо! Чи й на ту неділю
Доню в церкву поведеш?

Запитання:

- а) Про що дівчинка просить свою маму?
- б) Що їй подобається в церкві?
- в) Як співають у церкві?
- г) Як виглядають люди в церкві?
- г) Чи ходиш ти до церкви щонеділі?

ІВАСІВ ПЕСИК

Минуло днів десять. Одного ранку мама каже Івасеві:
— Я оце піду на базáр. Може, хочеш піти зі мною?
Поможеш мені кошик носити.

Івась із радістю погóдився. Він завжди радий був мамі
чимсь допомогті. А тепер ще й таке подумав: »А, може,

Мама мені щось на базарі купить? Зробить мені якийсь подарунок? .. Я ж був чемний! Я їй не нагадував!»

Коли Івасева мама купила на базарі все, що хотіла, вони підійшли до кліток із звірятками: морськими свінками, кролями, котиками. Коло тих кліток було багато дітей. Вони весело між собою розмовляли й голосно сміялися. Біля тих кліток зупинився й Івась. І зразу ж побачив в одній клітці маленького, дуже маленького песика з дуже великою головою і довгими вухами.)

— Мамо! — гукнув він, — дивіться, який цей песик смішний! Ой, який же він смішний!

Мама теж подивилася на смішне мале звірятко. Вона трохи помовчала, а тоді спитала:

— Може, ти хочеш, Івасю, щоб я купила його?

— О! Дуже хочу, матусю! Я був би такий радий!

— Ну, то це буде тобі мій подарунок за добру науку в Рідній Школі, як я тобі обіцяла.

— Дуже-дуже дякую вам, матусю! .. Я ж був чемний! Я Вам не нагадував ... Правда ж, ні?

— Так, синку, ти був чемний.)

І от уже велика сіра голова з довгими чорними вухами притулилася Івасеві до грудей. Івась такий щасливий! Він має власного песика!

Як принесли песика додому, всі прийшли на нього подивитися: бабуня, дідусь, Христя, Юрко. І всі чомусь сміялися з тієї великої голови. Івась налив теплого молока в мисочку, щоб нагодувати песика.

— Як же його назвати? — спитала Христя.

— А правда! — сказав дідусь. — Треба дати йому якесь ім'я.

— Вовчик! — сказала бабуня.

— Ні! Хлопчик! Або Головань! Гляньте, яка в нього велика голова! — гукнула Христя.

— Чекайте! — сказав дідусь. — Нехай буде Сірко!

— А чому Сірко? Я не розумію! — спитала Христя.

— Як то не розумієш? Песик же сірий! Не білий і не чорний, а сірий. У нас в Україні так багатьох псів називали. І назвали Івасевого песика Сірком.

ЗАВДАННЯ:

1. Запам'ятати й записати до Словника слова:	2. Запитання:
а) Базар	а) Куди пішов Івась із мамою?
б) Погодітися	б) Що мама йому купила?
в) Клітка	в) Як назвали Івасевого песика?
г) Притулітися	г) Чому назвали його Сірком?
г) Груди	г) Чи маєш ти песика?
д) Щасливий	д) Як його ім'я?
е) Власний	е) Яких ще звірток ти маєш?
е) Міска	
ж) Морський	3. Зробити вправу другу в кінці читанки.

ТЕЧКА ГОТОВА

Літо **проходить**. Літні вакації кінчаються. У наступну суботу починається навчання в Рідній Школі.

Минулого року Івась Шевчук любив ходити до Рідної Школи. Він там добре вчився. Учні першої кляси любили його. Він був головою першої кляси. Він мусів, як голова кляси, приходити до школи за 15 **хвилин** до початку навчання й уважати, щоб на початок навчання всі учні чемно сиділи на своїх місцях, а шкільна таблиця була чиста.

За те, що він дуже добре вчився і завжди був чемним, він дістав на кінець року від школи подарунок: похвальну грамоту й книжку з українськими казками.

Під час вакацій він усі ті казки перечитав і розповів їх своїй сестрі Христі. Христя ще читати не вмів і дуже любить слухати, коли хтось розповідає їй казку.

У минулому році сам тато **вперше** повів Івася до Рідної Школи. У Школі вчителька записала в свій зошит, як Івася звуть і коли він народився. Вона сказала татові купити

Івасеві для Рідної Школи **окрему течку**. Тато купив синові нову течку і сказав йому, щоб він ту течку дуже беріг.

Коли почалися **вакації**, Івась попросив маму покласти ту течку на **вёрхню полицю** шафи. Це щоб Юрчик, його малий братік, не міг тієї течки дістати. Юрчик часом любить щось намалювати в Івасевих зошитах і книжках.

Вчора Івась попросив маму ту течку дістати з **вёрхньої полиці**. Він вийняв із неї все, що там було, **вітрусив** і **вітер** її. Потім поклав туди знову свій буквар, зошити, олівець, гумку, лінійку й нову читанку для другої класи. Він уже давно зробив своє літнє завдання: переписав **кілька сторінок** із букваря. Тепер він поклав і цей зошит до течки.

Івась уже готовий іти в суботу до Рідної Школи.

ЗАВДАННЯ:

1. <i>Запам'ятати й записати до Словника слова:</i>	2. <i>Запитання:</i>
а) Хвиліна	а) Хто вперше повів Івася до Рідної Школи минулого року?
б) Вперше	б) Про що вчителька запитала Івасевого тата?
в) Окремий	в) Що вчителька сказала купити Івасеві?
г) Течка	г) Де була його течка під час літніх вакацій ?
г) Вёрхній	г) Чи часто ти витрущуєш свою течку?
д) Полиця	д) Чи обгорнув ти читанку й зошити папером?
е) Витрущувати	е) Скільки слів ми в цьому році вже вивчили?
е) Кілька	
ж) Проходити	

3. *Зробити вправу третю в кінці читанки.*

ПРОКИДАЙСЯ, СИНКУ!

Уже осінь. Теплий осінній ранок. Сонце **заглядає** в вікно Івасевої кімнати. Воно хоче Івася збудити, бо вже час йому вставати, а Івась ще спить.

Мама входить до кімнати. Вона підходить тихими **крóками** до Івасевого ліжка й дивиться на свого сина. Він так

солодко спить! Йй не хочеться його будити. Але треба збудити, бо вже **нерано**.

Мама кладе руку йому на плечé й каже тихо:

— Синку! Вставай! Уже нерано! Час йти до школи!

Й хоч Івасеві так хочеться ще кілька хвилин полéжати в лйжку, але вйн, почувши мамин голос, починае **протира́ти** очі. Побачивши коло себе маму, вйн усмихається йй.

— Мамо! Який гарний сон мені снився! Я Вам зараз розповім...

Але мама на це відповідае:

— Потім розповіси, сину! А тепер вставай швидко. Христя вже давно встала. Вставай і ти!

Івась відкидае **кóвдру** й стрибáе на **кйлим**, що лежить коло лйжка. Вйн і сам не хоче спзнитися до школи. Минулого року вйн нйкóли не спзнювався.

Забувши про свй сон, вйн **всувае** ноги в свої старі **кáпці** й бйжить до **лазнички**. Там вйн чистить зуби й умивається. Потім бйжить до своєї кймнати. Тут вйн **взува́ється** й одяга́ється. От вйн уже й готóвий. Тепер треба йти снйдати.

Перед сніданком мама й діти моляться всі разом перед образами. Поснідавши, Івась і Христя беруть кожен свою течку й виходять на ганок, а потім на вулицю.

Мама й Юрчик теж виходять на ганок разом із ними. Мама дивиться на дітей, усміхається до них і махає рукою. Малий Юрчик, що має чотири роки, теж махає їм своїм жовтим ведмедиком.

ЗАВДАННЯ:

1. Запам'ятати й записати до Словника слова:
 - а) Плечé
 - б) Протирáти
 - в) Кóвдра
 - г) Кíлим
 - ґ) Нерáно
 - д) Всувáти
 - е) Кáпці
 - є) Взувáтися
 - ж) Лазні́чка
 - з) Крок
2. Запитання:
 - а) Хто заходить до Івасевої кімнати?
 - б) Чого зайшла мама до Івася?
 - в) Як мама будить Івася?
 - г) Про що Івась хоче розповісти мамі?
 - ґ) Де Івась умивається і вдягається?
 - є) Що роблять діти перед сніданком?
 - є) Хто виходить з дітьми на ганок?
3. Вправа четверта в кінці читанки.

МИ ВЖЕ ВИВЧИЛИ В ЦЬОМУ РОЦІ 53 СЛОВА!

Леонід Полтава

ДІТИ МАРШУЮТЬ

Раз, два, три, чотири —
Всі маршують по чотири!

П'ять, шість, сім, вісім —
З кроку збілася Орися.

Дев'ять, десять — зупинись
І на місці обернись!
Одинáдцять і дванáдцять,
А за ним іде тринáдцять.

Спотикнўвся малючóк,
Покотївся на бочóк!

На чотїрнадцятїм кроці
Зупинїлися два хлопці,

На п'ятнадцятїм — дївчáта:
Нумо знову починáти!

Раз, два, три, чотири —
Всі маршують по чотири!

СМІХОВИНКА

Мала Мартўся приходить додому й бачить на столї цукérки. Вона питає свою маму:

- Чи можна мені взяти трохи цукерок, мамо?
 - Візьми одну. Тільки помий спершу руки.
 - То я вже краще покупáюсь. Тоді можна буде більше взяти?
-

ЧОГО ЗАПЛАКАЛА ХРИСТЯ?

Це вже другий рік Івась ходить по субóтах до Рїдної Школи. Він добре знає дорóгу до неї. Шевчуки живуть у невеликому місті, і минулого року батьки не боялися пускати Івася до школи самóго. Бо ж **рух** у місті невеликий, а школа недалеко від їхньої хати. Треба тільки пройти трохи **правóруч** їхньою вўлицею, перейти невеликий **міст** через річку, тоді **повернўти лївóруч**, і вже **вїдно** школу.

Івась і Христя йдуть до школи. Вїсоко в небї над ними пролітає літак. Завжди, коли вони бачать літак, вони махають до нього рукою: а може то їх брат Богдан у тому літаку?! Але сьогóдні вони на літак **нáвїть** не дївляться. Вони дуже поспїшають до школи.

Христї хочеться взяти Івася за руку, бо їй страшно вперше йти до школи. Але брат їй не дозволяє: побачать хлопці — смїятимуться. То Христя тримáється за його течку

і біжить коло нього. Вона вперше йде сьогодні до школи і трохи боїться. Коли минулого року Івась ішов уперше до школи, його повів тато. А з татом ніде не страшно.

Тепер же Христю веде до школи Івась. І навіть не дуже до неї розмовляє. Бо Івась про своє думає. В якій кімнаті вчитиметься цього року друга кляса? Чи буде в нього зручне місце, щоб і шкільну таблицю було добре видно і вчителя добре чути? Хто буде в цьому році вчити другу клясу: вчитель чи вчителька? Вчительку минулого року він любив, але й учителя всі учні хвалять і шанують. Чи вже повернувся з фарми його шкільний друг Дмитро, що їздив до свого дядька на вакації? Багато думок у Івася, і він не дуже слухає, що йому каже сестричка.

Аж ось він бачить, що Христя починає плакати.

— Чого ти плачеш? — питає в неї Івась.

— Я забула взяти з собою мою хустинку-носівочку — каже дівчинка крізь сльози. — Що я без неї робитиму?!

— На тобі мою хустинку й бережи її. Витри сльози, поки ніхто не бачить. І привчайся складати з вечора до течки все, що тобі треба. Тоді все буде добре.

Христя витирає чистою хустинкою свої заплакані очі і вже всміхається до брата.

ЗАВДАННЯ:

1. Запам'ятати й записати до Словника слова:

- а) Рух
- б) Повертати
- в) Міст
- г) Праворуч
- г) Ліворуч
- д) Навіть
- е) Зручний
- е) Сльози
- ж) Відно
- з) Привчати
- і) Заплаканий

2. Запитання:

- а) Чи знає Івась дорогу до школи?
- б) Як до школи йти?
- в) З ким ходив він до школи минулого року?
- г) Чому батьки не боялися пускати Івася самого?
- г) Чому Христя тримається за Івася?
- д) Про що думає Івась дорогою?
- е) Чого плаче Христя?
- е) Чи великий рух на вулицях вашого міста?

3. Вправа п'ята.

РОЗМОВА

- Івась:** — Добридень, пані вчителько!
- Учителька:** — А, це ти, Івасю! Добридень! Чи добре відпочив під час літніх вакацій?
- Івась:** — Так, дуже добре, пані вчителько.
- Учителька:** — Чи все написав і прочитав, як я казала?
- Івась:** — О, так! Я все зробив, що Ви казали, пані вчителько.
- Учителька:** — Дуже добре, Івасю! Твій новий учитель тебе **перевірить**. Ти хочеш мені щось сказати?
- Івась:** — Оце я мою сестру привів до школи, до першої класи.
- Учителька:** — Добре. Як тебе звать, дівчинко?
- Христя:** — Мене звать Христина Шевчук.
- Учителька:** — Скільки тобі років, Христе?
- Христя:** — Мені вже сім років, пані вчителько.
- Учителька:** — Коли ти народилася?
- Христя:** — Івась Вам скаже. Скажи, Івасю. Мама тобі написала на папірчику.

Івась **помалу** витягає з **кишені** папірець і подає його вчительці. Вона читає той папірець.

- Учителька:** — **Гаразд**. Ти ж будеш добре вчитися, Христе? Так, як Івась учився минулого року? Будеш чемною?
- Христя:** — Так, пані вчителько, буду чемною.
- Учителька:** — Гаразд. То сідай **отут, на цій лаві**. **Познайо́мся** з своєю **сусідкою**. **Ї звать** Марійка. А ти, Івасю, вже йди до **другої** класи. За чотири хвилини починається **навчання**.
- Івась:** — До побачення, пані вчителько!
- Учителька:** — До побачення!

ЗАВДАННЯ:

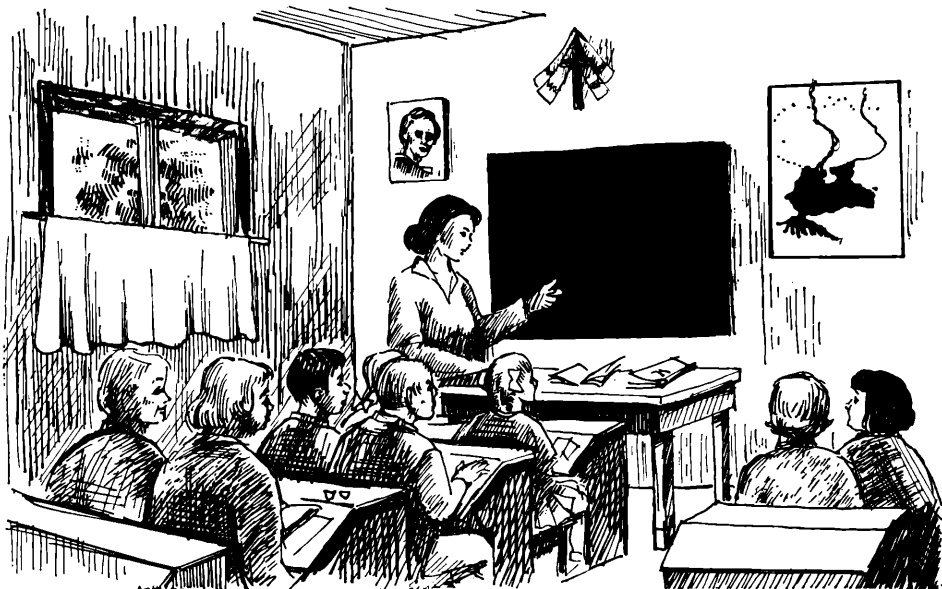
1. *Запам'ятати й записати до Словника слова:*

а) Перевіряти	в) Помалу	г) Сусідка
б) Кишеня	г) Гаразд	д) Познайо́митися

2. *Вправа шоста.*

ПЕРШИЙ ДЕНЬ У ШКОЛІ

Сидить Христя на своєму місці й дивиться **навколо**. Перша кляса велика, чиста й дуже світла. Вона має трое вікон. В кожному вікні по чотири **шибки**. Шибки дуже добре вімиті. На вікнах білі **завіси**. »Це для того, щоб діти не дивілись у вікна, а **уважно** слухали, що їм учителька каже«, — думає собі Христя. Але завіси невисокі, і **осіннє** тепле сонце заглядає до кляси.

Стіни **пофарбовані** в зелений колір. На стіні перед Христею вгорі висить хрест, **прибраний** українським рушником. Під ним праворуч на стіні висить шкільна чорна таблиця, а ліворуч — **мапа**. Коло таблиці маленький столик. На ньому крейда й шматка, щоб витирати таблицю.

На другій стіні ліворуч від Христі тризуб. У хаті в Шевчуків теж є тризуб, але **менший**, ніж оцей. Під тризубом якісь портрети. Чиї вони, Христя не знає. Пізнала між ними тільки портрет Тараса Шевченка.

Коло третьої стіни велика шафа. Христя не знає, що в тій шафі. Може, книжки?

Стеля висока, у білий колір пофарбована, а підлога темножовта.

Ця кляса Христі подобається. Подобаються їй і учні, що сидять тихо, чомно на своїх місцях. Вона вже познайомилася з дівчинкою, що сидить праворуч. Її звать Марійка Косенко. Христя хотіла б знати, скільки учнів у першій клясі. Але вона ще не вміє рахувати. В школі вона навчиться не тільки читати й писати, а й рахувати. Багато цікавого почує Христя в школі, якщо буде уважна. Чути дзвінок. Учителька каже учням: »Помолімся, діти, щоб Бог допоміг вам у наўці. Встаньте й повторайте слова молитви за мною!«

Учні встають. Навчання в першій клясі починається.]

ЗАВДАННЯ:

1. Запам'ятати й записати до Словника слова:	2. Запитання:
а) Навколо	а) Скільки вікон у першій клясі?
б) Шійбка	б) Якого кольору стіни, стеля, підлога?
в) Завіса	в) Що бачить Христя на стіні перед собою?
г) Уважно	г) Де висить тризуб?
г) Рушник	г) Чи порохувала Христя учнів?
д) Мапа	д) Чий портрет бачить вона на стіні ліворуч?
е) Стеля	е) Чи є в вашому будинку тризуб і портрет Шевченка?
е) Підлога	е) Чи подобається тобі твоя кляса?
ж) Подібатися	ж) Скільки слів ми вже вивчили в цьому році?
з) Рахувати	з) Чи ти їх добре знаєш?
и) Осінній	
і) Пофарбований	
і) Прибраний	
й) Мінший	3. Повторення вправ.

- ЗАГАДКИ: 1. Без рук, без ніг, а в воді плаває.
2. Без вікон, без дверей — повна хата людей.
3. Без ніг, без рук, а двері відчиняє.

ДОДОМУ!

Івась і Христя поспішають із школи додому. Мама й Юрчик уже виглядають крізь шибку вікна і, побачивши їх, виходять їм **назустріч**. Мама **ласкаво** усміхається до дітей. Сміється й Юрчик і щось їм **гукáє**.

Христя біжить до мами і ще на вулиці починає їй **в́есело** розповідати, як гарно їй було в школі.

— Наша вчителька таку цікаву казку нам розповіла! Про трьох свинок, як їх вовк хотів з'їсти... І двох із них таки з'їв. А третя збудувала собі хатку з **ц́егли** і в тій хатці сховалася. Дуже цікава була та казочка! Правда, **шкóда** було тих бідних двох свинок, що їх вовк з'їв... Я Вам, матусю, розповім цю казку ввечорі, як лягатимете спати.

— І мені розповіси? — питається Юрчик.

— І тобі розповім! — відповідає йому Христя і цілує його рожеве личко. — А потім наша вчителька **вийняла** з шафи дуже гарну ляльку й **перепитувала** в учнів, де в неї ніс, а де рот, плечі, груди. Де права, а де ліва рука. Таке гарне волосся в тієї ляльки! І дуже гарні чорні черевічки та червоні **шкарпéтки**. Суконка теж дуже гарна. Вона зелена, в червоних квіточках. Лялька **заплющує** очі, якщо її покласти. То вона спить. А якщо її посадити, вона знову дивиться. Очі в неї такі сині-сині! Так цікаво мені, мамó, було в школі! Далі кілька літер показала нам ~~чана~~ вчителька. Я їх уже всі знала. Бо Івась мене трохи **на** **вакаціях** повчив. Вчителька мене похвалила, що я така **уважна**.

Христя хоче все-все розповісти своїй дорогій мамі. І про те, що вчителька посадила її на дуже зручне місце, і про дівчинку Марійку, що сидить коло неї... Але Івась її **перебивáє**:

- А спитайте її, мамо, чого вона плакала, йдучи до школи.
- Чого ж ти плакала, Христю? — питає мама в дівчинки.
- Ну, бо я, мамо, забула вдома на столику біля ліжка

хустинку до носа. І так мені сумно стало... Бо що ж би я без хустинки робила?!... То Івасик віддав мені свою.

Мати ласкаво подивилась на дівчинку й сказала:

— А чи подумала ти, доню, про те, що Івасеві та хустинка теж була потрібна? Звечора складай до своєї течки все, що тобі на ранок для школи потрібне. Тоді все буде гаразд. Ну, ходімо, дітки, до хати. Там бабуня вас нагодує. А тоді підете в садок бавитися й чекати на тата.]

ЗАВДАННЯ:

1. <i>Запам'ятати й записати до Словника слова:</i>	2. <i>Запитання:</i>
а) Назустріч	а) Хто зустрічає дітей коло хати?
б) Ласкаво	б) Про що розповідає Христя?
в) Шкода	в) За що вчителька похвалила Христю?
г) Запліщити	г) Чи знає Христя, скільки дітей у першій класі?
г) Потрібний	г) Що сказав Івась мамі?
д) Цегла	д) Хто виходить тобі назустріч, коли ти вертаєшся додому?
е) Перебивати	е) Чи розповідаєш ти татові або мамі, що ти чув в українській школі?
е) Гукати	е) Чи складаєш звечора все, що тобі потрібне, до своєї течки?
ж) Шкарпетка	

3. *Вправа сьома.*

СМІХОВИНКА

— Чи добре вчишся в школі, Миколко?

— Ого! Ще й як! Вчора в школі ніхто з учнів не вмів відповісти вчителєві на запитання, таке воно було трудне. А я відповів!

— Яке ж то було запитання?

— Хто відкрутив ручку в дверях?

— А ти що, бачив, хто її відкрутив, чи як?

— Та я сам її відкрутив!

ІВАСІВ ТАТО

Шоста годіна. Родина Шевчуків ще не обідала. Бабуня, правда, добре погодувала дітей, коли вони прийшли із школи, але обідають вони завжди всі разом, коли тато вертається з своєї роботи. Тато працює автомеханіком у гаражі. Там ремонтують авта, продають нові шини, бензину й оливу. Це найбільший гараж у місті, і роботи там завжди дуже багато. Часом тато пізно вертається додому, але вся родина завжди чекає на нього з обідом.

Тепер діти бавляться з Сірком на подвір'ї, але то одно, то друге вибігають до воріт виглядати тата.

Всі вони дуже люблять і шанують свого милого тата. Він такий добрий і такий мудрий! Він уміє допомогти у всякій біді. А як багато цікавого він про все знає! І такий радий відповісти дітям про все, що вони хотіли б знати. Ні! Ні! Ні в кого немає такого розумного й доброго тата, як у них!

Ранком діти його не бачили: він дуже рано виїздить на роботу, коли вони ще сплять. Тільки мама встала нагодувати тата. І тепер їм хочеться татові розповісти про свій перший день у школі. Бо минулого року тато завжди цікавився, як учиться Івась і про що розповідала в школі вчителька. Тепер татові буде приємно почути, що новий учитель похвалив Івася і за добре написане літнє завдання і за те, що Івась добре читав у класі з нової вже читанки. Учитель спитав його:

— Ти, може, вже почав читати цю нову читанку?

На це Івась йому відповів, що тато купив йому читанку для другої класи, як ще тільки починалися літні вакації, і порадив йому читати її під час вакацій. Івась так і зробив, читаючи її потрощу щодня.

— В цій книжці є цікаві й смішні оповідання. Мені ця читанка дуже подобається, — сказав він учителю.

Тоді вчитель спитав інших учнів, хто ще читав нову читанку влітку. Кілька дівчаток і хлопчиків піднесли руки,

і вчитель їх усіх похвалив, а іншим порадив теж так само робити. Про це Івась розповість сьогодні татові. Він знає, що татові буде приємно це почути.

Ось чути гудок авта: це тато вертається додому. Сірко гóлосно гáвкає і біжить разом із дітьми до воріт.]

ЗАВДАННЯ:

1. <i>Запам'ятати й записати до Словника слова:</i>	2. <i>Запитання:</i>
а) Година	а) Де працює Івасів тато?
б) Ремонтувати	б) Що роблять у гаражі?
в) Шийна	в) Чому тато часом пізно вертається додому?
г) Олива	г) Про що Івась хоче розповісти татові?
г) Ворота	г) Що порадив учитель учням?
д) Біда	д) Чого вчить тебе твій батько?
е) Порадити	е) Чому треба слухатися батька й матері?
е) Гудок	
ж) Розумний	
з) Гавкати	3. <i>Вправа восьма.</i>

МИ ВЖЕ ВИВЧИЛИ 103 СЛОВА!

ПРАЦЬОВИТА РОДИНА

Родина Шевчуків дуже працююча. Дороблі в цій родині люблять працювати. Тато рано виїздить на роботу й пізно вертається. Він обідає разом з усіма й уважно слухає під час обіду, що кожен розповідає про свої справи. По обіді тато трохи спочиває й читає газету. Потім виходить на подвір'я й там господарює, бо на подвір'ї є завжди якась робота.

Мама на працю не ходить, бо Юрко ще малий. Але вона багато працює вдома. Мама є добра кравчиня. Вона шие на всю родину. Багато чужих людей замовляють їй щось пошити. Всі її хвалять за добру старанну роботу. Чужі люди замовляють їй більше, ніж вона може зробити. Так

допомагає вона батькові годувати їхню велику родину й вчити дітей.

Бабуня веде все господарство: варить їжу, пече що треба, **перé білізну**, прибирає в кімнатах. Вона каже, що їй за роботою **ніколи** вгору глянути, і це правда.

Дідусь уже дуже старий і не зовсім здоровий. Але й він допомагає родині, чим може. Молоко, м'ясо й хліб їм привозять додому. Але він купує часом щось у **крамниці**, недалеко від їхньої хати. Він допомагає бабуні в господарстві: картоплі накопає, капусти наріже, стіл до обіду накриє. Дуже любить він садок і город і, якщо має час та добре себе почуває, все щось там робить.

Такими ж працювистими були й Богдан та Галя, коли жили з батьками. Вони старанно вчилися в школах, а дома завжди допомагали дорослим у всякій роботі.

Цілий день працює пильно вся ця мила, працювиста родина. А вечорами в суботу й неділю сходяться всі разом і співають українські пісні. Часом (але не щодня) тато дозволяє дітям подивитися на телевізорі дитячу програму.

Дорослі пізніше сідають коло телевізора, але не щовечора і не всі. Тато й дідусь більше говорять про Україну та згадують своє минуле. А мама й бабуня не завжди мають час.

Вся родина рано лягає спати. Кожен радий спочити в своєму ліжку й набратися сили на наступний день.

ЗАВДАННЯ:

1. Запам'ятати й записати до Словника слова:	2. Запитання:
а) Працьовітий	а) Чому називають працювитою родину Шевчуків?
б) Дорослий	б) Коли вони обідають?
в) Справа	в) Що робить батько по обіді?
г) Газета	г) Чи працює мама?
ґ) Кравчійня	ґ) Що робить бабуня?
д) Замовляти	д) Що робить дідусь?
е) Старанний	е) Чи можна назвати Івася працювитим?
є) Прати	є) Чим допомагаєш ти своїй родині?
ж) Білізна	ж) Хто пере твою білизну?
з) Ніколи	з) Хто застеляє твоє ліжко?
и) Крамніця	и) Чи співає твоя родина українські пісні?
і) Цілий	3. Вправа дев'ята.

БУДИНОК ШЕВЧУКІВ

Шевчуки живуть у власному будинку. Кілька років тому вони його побудували власними силами. Всі вони люблять свій будинок. У ньому багато кімнат. Окрема спальня для дідуса й бабуні. Друга — для батька й матері. Юрко, поки був зовсім малим, спав з батьками. Тепер він перейшов до Івасевої спальні. Там він спить на ліжку, де спав його старший брат Богдан, коли жив з родиною. Христя спала разом із Галею, поки Галя не поїхала до великого міста вчитися на лікаря. Тепер Христя має окрему кімнату.

В їхньому домі є кухня, лазнічка та ще дві кімнати. Одна з них це їдальня, де вони обідають, а друга вітальня,

де стоять телевізор і радіограма. Там Шевчуки приймають гостей, коли хтось до них приходять. А це буває вечорами в суботу й неділю. Шевчуки завжди раді гостям, і їхні друзі часто заходять до них посидіти й поговорити.

Будинок Шевчуків всередині добре виглядає. Кімнати в ньому **прикрашені** українськими вишивками й гарними малюнками. На підлогах килимі. В кожній кімнаті на стіні образ або хрест, прикрашені вишиваними рушниками.

Скрізь багато квітів, на вікнах у **вазонах** і на столах у вазах. Про це дбає бабуня, що любить квіти.

Є в них шафка з українськими книжками. Вона стоїть в їдальні. Туди тато поклав і ту книжку українських казок, що її подарувала минулого року Івасеві Рідна Школа. В тій шафці-**книгозбірні** стоять на полицях книжки, що їх діставали Богдан і Галя, коли вчилися в Рідній Школі. Там і ті книжки та **журнали**, що їх батьки купували для себе й для дітей. Кілька книжок з цієї книгозбірні Івась уже прочитав. А Христя на них тільки дивиться. Їй дуже хочеться їх прочитати, але читати вона ще не вміє. Вона тільки дивиться на малюнки. Як тільки Христя навчиться читати, вона теж читатиме книжки з власної книгозбірні.

ЗАВДАННЯ:

1. Запам'ятати й записати до Словника слова:	2. Запитання:
а) Спальня	а) Чи зручна Шевчукова хата?
б) Їдальня	б) Скільки в ній кімнат?
в) Вітальня	в) Де бабуня варить їжу?
г) Прикрашений	г) Де ця родина миється?
г) Вазон	г) Коли приходять гості до Шевчуків?
д) Скрізь	д) Чим прикрашена їхня хата?
е) Книгозбірня	е) Хто дбає про квіти в кімнатах?
е) Журнал	е) Що є в шафці-книгозбірні?
	ж) Чи є в вашій хаті шафа-книгозбірня?
	з) Скільки українських книжок ти вже прочитав?
	і) Скільки слів ми вивчили?

3. Повторення вправ.

Михайло Стельмах

СЕСТРИЧКА

А у мене є сестричка
Трохи більша **рукавички**.

Ми із нею подружили,
Хоч вона й кричить **щосіли**.

Мама каже, що всі діти
Так учаться говорити.

Я сестричку **розважajú**,
Сам їй віршика складаю:

»Ти, маленька, підростеш,
В гай із братіком підеш

Під **берéзи**, під дуби,
По **ягоди**, по **грибї**«.

Крик у хаті затихає,
Бо сестриця в гай бажає.

РОЗМОВА

Батько: — Ану, скажи мені, Христе, який сьогодні день.

Христя: — Сьогодні, тату, неділя.

Батько: — Чому ти так думаєш?

Христя: — Бо цього ранку ми ходили до церкви. А ми ходимо до церкви в неділю.

Батько: — А який день був учора?

Христя: — Вчора була субота. Ми з Івасем ходили до Рідної Школи.

Батько: — А який день буде завтра?

Христя: — Завтра буде понеділок.

Батько: — А який день буде позавтра?

Христя: — Здається, вівторок.

- Батько:** — Ти не певна, що позавтра вівторок?
- Христя:** — Бо я, тату, ще недобре знаю всі дні тижня.
- Батько:** — То маєш вивчити. Соромно не знати днів тижня українською мовою!
- Христя:** — Так і вчителька наша каже. Все наказує нам, щоб ми добре вивчили дні тижня. А я не можу їх запам'ятати.
- Батько:** — Ну, то давай вчити разом. Слухай! Понеділок, вівторок, середа, четвер, п'ятниця, субота й неділя. Тепер повтори!
- Христя:** — Понеділок, вівторок, ма́бууть четвер . . .
- Батько:** — Чекай! Ти вже поми́лилася! Уважай! Ти знаєш понеділок і вівторок. Після вівтірка йде середа. Цей день назвали середиою, бо він посере́дині тижня. Після середи йде четвер, бо він є четвертий день тижня. А далі йде п'ятий день тижня, він зветься п'ятниця. Що ж ще лишилося? Субота й неділя. Ти їх добре знаєш. Запам'ята́й се́реду. А далі йдуть четвер і п'ятниця. Ну, тепер скажи ще раз!
- Христя:** — Понеділок, вівторок, середа, четвер, п'ятниця, субота й неділя.
- Батько:** — Ну, бачиш, як добре сказала!
- Христя:** — Це тому, татуню, що Ви мені дуже добре **поясни́ли**.
- Батько:** — То який день був позавчора?
- Христя:** — Позавчора була п'ятниця.
- Батько:** — А який день буде позавтра?
- Христя:** — Вівторок.
- Батько:** — Дуже добре, доню! Гляди, не помиляйся!

ЗАГАДКИ: Не сорочка, а зшита, не людина, а розмовляє.
Біле поле, чорне насіння, хто не вміє, той не посіє.

ЗАВДАННЯ:

1. *Запам'ятати й записати до Словника слова:*

а) Позáвтра	д) П'ятниця	и) Посере́дині
б) Поне́ділок	е) Півний	і) Пояснити
в) Ві́второк	є) Ті́ждень	ї) Ма́буть
г) Середа́	ж) Нака́зувати	й) Со́ромно
ґ) Четве́р	з) Помиля́тися	к) Позавчо́ра

2. *Вправа десята.*

МИ ВЖЕ ВИВЧИЛИ В ЦЬОМУ РОЦІ 138 СЛІВ!

У САДКУ

Гарний садок у Шевчуків. Всі вони люблять **деревá**, кущі, квіти. **Влітку** в їхньому будинку завжди є квіти з власного саду. Бо в них на подвір'ї — і перед будинком, і за будинком — є **грядки́** різних квітів. На тих грядках ростуть мак, дзвіночки, незабудьки й багато-багато інших квітів.

Є в бабуні між тими грядка́ми одна особливо мила їй грядочка. На тій грядочці **посіяла** бабуня **волóшки**, гарні **яносіні** квіти, що так нагадують їй рідне поле в Україні. Тяжко було дістати **насіння** цих польових квітів, і бабуня попросила своїх знайомих, що живуть в Україні, прислати їй таке насіння на чужину́. Тепер вони сіються самі і нагадують дорослим Шевчукам далекий Рідний Край.

Бабуня й Христя **пильно** доглядають за квітами: вони сіють, садять, поливають їх, **пóлють бур'ян** між ними. І квіти добре ростуть і гарно цвітуть.

Але не тільки квіти ростуть у них на подвір'ї. Як тільки Шевчуки скінчили будувати свій будинок, зараз же дідусь посадив коло будинку різні дерева.

Пéред будинком він зробив зелений **травни́к** і посадив кілька кущів, що літом прегарно цвітуть. А за хатою він посадив овочеві дерева: **вішні**, **сли́ви**, яблуні, груші, **морéлі**. Вони вже повиростали. Весною овочеві дерева цвітуть, і тоді так гарно-гарно на подвір'ї! А потім з тих квітів виростають смачні овочі.

Деревá, як і квіти, треба добре доглядáти. Це важка робота. А дідусь тепер уже старенький і не дуже здоровий. Йому часто болять ноги й руки. Івась допомагає дідусéві працювати коло дерев і любить цю роботу. Старанно працюють обоє коло травника, кущів і дерев. Їм так приємно нарвати повну миску солодких вишень, слив або морелів і **почастувáти** ними всю родину після обіду. А тато завжди бере з собою на працю яблуко з власного саду. Він каже, що яблука з їхнього саду **найсмачніші**.

ЗАВДАННЯ:

1. *Запам'ятати й за-
писати до Словника*

слова:

- а) Дéрево
- б) Грядка
- в) Насіння
- г) Пíльно
- ґ) Полóти
- д) Бур'ян

2. *Запитання:*

- а) Хто вирощує квіти в садку Шевчуків?
- б) Які квіти вони вирощують?
- в) Яка грядка наймиліша бабуні?
- г) Хто посадив дерева навколо хати?
- ґ) Хто доглядає їх?
- д) Чи є у вас травник перед хатою?
- е) Які овочі найдобріші на смак?

- е) Вішня
- є) Сліва
- ж) Морéля
- з) Частувáти
- и) Влітку
- і) Овоч
- ї) Сіяти

- й) Ясносіній
- к) Травнік
- л) Доглядáти
- м) Найсмачніший
- н) Волóшка

3. Вправа одинадцята.

Катерина Перелісна

СУСІДИ

Зайчик з білкою жили,
Як сусіди, в лісі.
Перше спáло на землі,
Друге на горісі.

Встане зайчик рано — стриб!
»Добрий день, сусідо!
Я знайшов тут цілий гриб —
Здáється до обіду«.

Скаже білочка: »Ох! Ох!
Дуже, дуже мило!
Може б з вами ми удвох
Той грибочок з'їли?«

І махне своїм хвостом,
Зайчик посміхнеться,
Сядуть поруч над грибок —
І обід почнеться.

Запитання:

- а) Де спав зайчик?
- б) Де спала білка?
- в) Хто знайшов гриб?
- г) Чи бачив ти цих звіряток?
- ґ) Хто з них має довгий хвіст, а хто короткий?

ВІРНИЙ ТОВАРИШ

За час літніх вакацій Сірко дуже віріс і став міцнім на ногах. Тепер це здоровий і сильний песик, хоч і не зовсім дорослий. Але голова й вуха його все ще завелікі й смішні.

Він скрізь ходить за Івасем і є його вірним товаришем. Вночі він спить у кухні на подушці, але, як тільки ранком в хаті починається рух, Сірко біжить до Івасевої спальні і каже хлопчикові »добридень«, лизнувши йому руку. А тоді лягає далі спати на килимку біля ліжка.

Як Івась уперше по вакаціях виходив з Христею до школи, Сірка замкнули в кухні, щоб він за дітьми не побіг. Того дня він довго скрізь шукав Івася: стрибав до вікна й сумно дивився крізь шибку на дорóгу, сідав перед дверіма, що вели на вулицю, і гóлосно гáвкав, а то ще підбігав до Юрка і тягнув його кудись за штани.

Приємно було бачити, який щасливий був Сірко, коли Івась надвечір вернувся додому. Він підстрибував хлопчикові аж до обліччя і не раз, а багато разів лизнув йому і ніс, і вуха.

Коли наступного разу діти виходили до школи, мама хотіла знову замкнути песика в кухні. Але Сірка ніде не було видно. Мудрий песик десь на той час заховався. А як тільки діти вийшли на вулицю, він звідкись вискочив, перестрибнув через ворота й побіг за ними. Перебігаючи через вулицю, він мало не **потрапив** під чиесь авто й дуже налякався. Але якось щасливо вискочив з-під авта просто Христі під ноги.

Що мав Івась робити? Не вертатися ж додому! Вже й так було нерано. Івась вийняв з кишені **ремінéць**, зробив з нього **нашийник** і так повів Сірка до школи. Щасливий, ішов Сірко з Івасем і тулився до його ніг.

З того часу Сірко щодня ходить з дітьми до школи. Поки діти вчаться, він чекає на шкільному подвір'ї. На перервах учні частують Сірка **пирогáми** або хлібом з ковбасою. Тепер Сірко дуже щасливий і всіх учнів облизує своїм червоним **язикóм**. Але йде тільки за Івасем.

Не раз Івась дякував матері за такий гарний подарунок.

ЗАВДАННЯ:

1. *Запам'ятати й записати до Словника*

- слова:*
- а) Міцний
 - б) Вірний
 - в) Лизáти
 - г) Обліччя
 - ґ) Товáриш
 - д) Замкnúти
 - е) Тягну́ти
 - є) Нашійник
 - ж) Язiк
 - з) Ремінéць
 - и) Пирiг
 - і) Потра́пити
 - ї) Смішний

2. *Запитання:*

- а) Де спить уночі Івасів песик?
- б) Як він каже »добридень« Івасеві?
- в) Чи журився Сірко, коли Івась пішов уперше до школи?
- г) Як Сірко перехитрив Івасеву маму?
- ґ) Що робить Сірко в школі?
- д) Чим школярі частують його?
- е) Чи ходить твій пес з тобою до школи?
- є) Чи має він нашійник?
- ж) Скільки слів ми вже вивчили?

3. *Вправа дванадцята.*

ПО РИБУ

Восені купатися не можна, бо вода холодна, але риба лóвиться восени ще краще, як **влітку**. Бо влітку, коли ясно світить сонце, риба бачить рибалку й **лякається**.

Якось одного осіннього дня батько сказав Івасеві:

— Сьогодні така **погода**, що добре лóвиться риба. Чи не хочеш, сину, поїхати зі мною ловити рибу?

Івась дуже зрадів, що тато хоче взяти його з собою.

— О, так, татусю, я буду дуже радий поїхати з Вами по рибу.

— Ну, то збирайся. Тільки швиденько! Я вже **червяків** накопав і вудки приготував. Добрі **гачки** на них **начепів**. Біжи, скажи матері, що ми поїдемо. Хай бабуня дасть нам їжі на дорогу. А ти візьми з собою **плащ-дощовік**, бо може бути дощ.

Івась поклав у відро їжу, що її бабуня дала йому. А тато поклав червяків у мале відерце і вивів авто з гаражу. Сірко дуже просився їхати з ними, бігав за Івасем, стрибав на нього, лизав йому руки, але його прив'язали в гаражі, щоб він не побіг за автoм. Вони боялися, що песик лякатиме рибу.

Коли приїхали до річки, тато сів на високому **березі**.

— Тут річка глибока, — сказав він синові. — Риба любить глибокі води. А де багато риби, там можна більше її наловити. На тобі твою вудку. Я вже начепив на неї гачок. Чи вмієш сам **насадити** червяка на гачок?

— Вмію, тату!

— Ну, то сідай. Та гляди ж, не обзивайся до мене! Щоб ми ще рибу не полякали!

Івась сів і собі на березі **недалеко** від батька. Ловили рибу **мóвчки**. Дуже вважали на вудку й швидко витягали її з воді, як тільки риба починала **сіпати**. Обое впіймали по кілька величеньких рибін. Впіймали, правда, і кілька дуже малих. Але вони й малі рибки кидали у велике відро з водою. Більші рибіни бабуня **засмажить** завтра на обід,

а маленькі поїсть несмаженими котик Мурчик — йому риба дуже смакує.

Добре того дня ловилася риба. Повезли додому вісім величєньких рибин. Вони були б далеко бїльше вловили, але почався дїщик. А батько не хотїв, щоб хлопець змок.

ЗАВДАННЯ:

1. <i>Запам'ятати й записати до Словника слова:</i>	2. <i>Запитання:</i>
а) Восенї	а) Чому восени риба ловиться краще, ніж улітку?
б) Лякáтися	б) Кого взяв тато з собою до річки?
в) Погóда	в) Що взяли вони з собою на дорогу?
г) Черв'я́к	г) Чи поїхав з ними Сірко?
ґ) Начепі́ти	ґ) Де вони посідали коло річки?
д) Плащ-дошові́к	д) Чи багато риби вони вловили?
е) Бéрег	е) Чи ловив ти колись рибу?
є) Мóвчки	
ж) Гачóк	
з) Сіпати	
и) Змóкнути	
і) Насаді́ти	
ї) Недалéко	
й) Засма́жити	2. <i>Повторення вправ.</i>

ХТО ТИ?

День був гарний, соняшний. Івасеві тато й мама надумалися поїхати в гості на день-два до дядька Миколи на його ферму. Взяли вони з собою й малого Юрка, що дуже любив їздити в гості.

Бєсело бігав Юрчик по подвір'ю ферми, оглядав різні машини, дивився, як Василько рубав дрóва для кухні, хотів і сам нарубати дров, але Василько не дозволив йому взяти до рук сокіру і порадив йому допомагати Славкові носити дрóва до кухні. Це теж було йому цікаво. А як скінчилася ця робота, він дивився, як тітка Марина годувала курей і

курча́т, качок і каченя́т. Особливо подобалися Юрчикові каченятка: вони були такі смішні!

Далі вийшов Юрчик з подвір'я і пішов у **по́ле.** Тут теж було цікаво. На полі літали **метелики** — білі чи жовті, або рожеві з чорними **кра́пками.** Вони перелітали з місця на місце, з квітки на квітку. »Чого вони шукають?« — подумав собі Юрко. Бігаючи за метеликами, Юрко **наблизився** до лісу. λ

В цей час з лісу вискочило мале зайченя. Воно шукало свою маму, стару зайчиху, що вибігла з їх нори, щоб принести зайченяткові чогось поїсти. Зайченя довго-довго її чекало. А як вона все не верталася, воно пострибало її шукати. Це воно вперше вибігло з своєї нори, вперше побачило поле, **польові квіти, метеликів.**

Побачив Юрчик зайчика і спинився. Він дивився уважно на це **ді́ке** звірятко з довгими вухами й коротеньким **хвостиком.** Такого звірятка він ще ніколи не бачив.

А зайченя й собі дивилося на хлопчика. »Хто ти?« — думали вони, поглядаючи один на одного. Але наблизитися один до одного вони боялися.

Постояли, постояли один напроти одного, і побігли:

зайченя пострибало далі шукати свою маму. А Юрко згадав, що мабуть уже готовий солодкий пиріг, який тітка Марина обіцяла спекти для гостей, і побіг до ферми, щоб і його почастували. Любить малий Юрчик солодке!

ЗАВДАННЯ:

1. *Запам'ятати й записати до Словника*

слова:

- а) Др́ова
- б) Соки́ра
- в) Курча́
- г) Каче́ня
- г) Метéлик
- д) По́ле
- е) Наближа́тися
- е) Ді́кий
- ж) Кра́пка
- з) Польови́й
- и) Хвіст

2. *Запитання:*

- а) Куди поїхали Шевчуки в гості?
- б) Кого з дітей взяли вони з собою?
- в) Що побачив Юрко на фермі?
- г) Хто рубав дрова для кухні?
- г) Куди носив Юрко дрова?
- д) Де побачив Юрко зайченя?
- е) Чи бачив ти коли зайця?
- е) Чим зайці годуються?

3. *Вправа тринадцята.*

ЮРЧИКОВІ ЗБИТКИ

Малий Юрчик дуже милий хлопчик, веселий і ласкавий. Всі його люблять. Але він має одну велику **хибу**: він дуже любить солодке. Коли бабуня спече **тістечка**, то все мусить їх десь ховати, бо Юрчик брватиме їх одне по одному, аж поки всі не поїсть. А тоді йому болить живіт, і він плаче. Коли в хаті немає солодкого **пéчива**, то він лізе до шафи по цукор, коли ніхто не бачить.

Оце колись поліз він шукати цукру. Дорослі знають цю Юркову хибу і тому завжди ставлять цукорничку до шафи на верхню полицю.

Подивився Юрко з підлоги вгору на той цукор — високо...
Що робити?

Він почекав, поки в хаті нікого не було: тато на роботі, мама понесла́ готову суконку до пані, що її замовляла, Івась

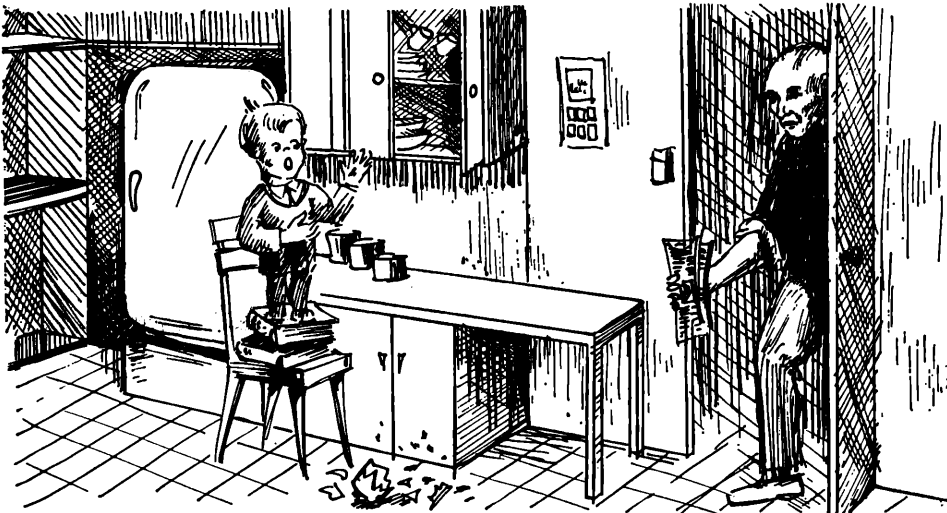
та Христя в школі, а дідусь ліг заснути. На Юрка мала б уважати бабуня, але й її в той час у хаті не було — вона пішла на город вирвати на борщ капустину, буряк і моркву та накопати картоплі.

Оглянувся Юрко по хаті, чи можна полізти по цукор. Може й можна... Він швиденько присунув до шафи стілець, а на нього поклав ще дві **грубі** книжки і поліз угору.

Спочатку все було добре. Він виліз аж до цукорнички. І тоді побачив, що забув узяти з собою ложку. Чи не біда?!.. Мусів злізти додолу по ложку і вже з ложкою в зубах знову поліз по цукор. Доліз до цукорнички, відкрив її й почав їсти. Смачний був той цукор.

Але тільки набрав він третю ложку, як почув, що хтось увійшов до їдальні. То був дідусь.

А дідусь, що тим часом спочив, устав із ліжка, всунув ноги в капці і пішов до їдальні.

Побачивши дідуся, Юрко злякався. Він випустив з рук і ложку, і цукорничку, що з **гуркотом** попадали на підлогу. Цукорничка розбилася, а цукор з неї розсипався по всій підлозі...

Бачачи таку біду, Юрко голосно заплакав. Він знав, що дідусь таких збітків не любить і його покарає...

Так воно й було! Дідусь побив Юрка й посадив його на маленьке кріселко носом у кутик, чекати, поки прийде мама. Сидить Юрко в кутику, притулившись до себе свого ведмедика, і плаче. Він знає, що на тому не кінець. І мама гніватиметься, й бабуня. А особливо тато. Діти ж — Івась та Христя — сміятимуться з нього.

А Юрко не любить, як хтось із нього сміється!

ЗАВДАННЯ:

1. Запам'ятати й записати до Словника слова:	2. Запитання:
а) Збітки	а) Яку хибу має Юрко?
б) Хіба	б) Де стоїть цукор у Шевчуків?
в) Тістечко	в) Що мусів зробити Юрко, щоб долізити до цукру?
г) Печиво	г) Чому він мусів злазити додолу?
г) Грубий	г) Що сталося?
д) Гуркіт	д) Як дід покарав хлопчика?
е) Цукорнічка	е) Чи маєш ти якусь хибу?
е) Розсіпатися	е) Як карають тебе батьки за збітки?
ж) Покарати	ж) Скільки слів ми вивчили?
	з) Чи ти їх добре знаєш?

3. Вправа чотирнадцята.

СМІХОВИНКА

— Слухай, Павлусю, може б ти ще надвір пішов? Ти так голосно дзвониш своїм дзвоником, що в мене аж голова заболіла. Вийди ще на подвір'я!

— Та я й пішов би, мамо, але, знаєте, наш сусід Дмитренко дав мені доляра, щоб я по обіді на подвір'я не виходив, бо він тоді лягає спочити. А як я на подвір'ї, то він не може заснути.

ПРИСЛІВ'Я: Тоді мати щаслива, якщо добру дитину має.

БАБУСИНА КАЗКА

Івась і Христя, а особливо Юрчик, дуже люблять, як бабуня розповідає їм якусь казку. Тільки вона має вдень дуже багато роботи і тому розповідає їм казки вечорами. Всі діти приходять до Івасевої спальні. Туди приходять і бабуня. Вона сідає в зручне крісло, а діти на підлозі на килимі коло її колін. Всі просять бабуню скоріше починати. Але бабуня їхня ніколи не поспішає. Вона все нагадує дітям прислів'я: »Поспішиш — людей насмішиш!«

От і цього разу: діти вже зійшлися, а бабуні ще немає. Вона кінчає прибирати кухню після вечері.

Нарешті вона приходять і помалу, не поспішаючи, сідає в глибоке крісло. Юрчик зараз же притуляється до її коліна.

— Жив в одному лісі лис, — так починає вона свою казку. — Цей лис був дуже **хитрий**. Він умів **кбжного** звіря **обдурити**, з **кбжного** звіря посміятися. Чого тільки він не виробляв! І всіх дурив. Кожен його боявся і не хотів з ним зустрічатися. Він уже і **ворбну**, і ведмедя, і вовка обдурив. І навіть цапа та зайця! А недавно оце надумав на кожному з звірів **вєрхи** поїздити.

І всі його слухалися. Він уже поїздив верхи і на ведмедеві, і на вовкові...

Коли це одного разу бачить лис — іде йому назустріч невеличке звірятко — їжак.

— От добре, що я тебе побачив, — каже їжакові лис. — Поїду ще верхи й на тобі.

— Гарзд, — каже лисові їжак, наближаючись, — сідай, я тебе за кілька хвилин доведу, куди тобі треба.

Лис підійшов до їжака й став сідати на нього, радий, що їжак погодився його на собі повозити.

А хитрий їжак тим часом скрутився в **клубок**, випустив усі свої гóлки і повіз лиса просто до річки. Лисові було дуже незручно й боляче сидіти на їжакові, але він не міг з їжака злізти, бо гóлки їжака в'їлися йому в **тїло**. А їжак

довіз його до річки й скинув у воду. Та ще з лиса й посміявся:

— А що?! Сказав, що доведу! Ну, й довіз! — і поплив собі через річку на другий берег.

Усе тіло боліло лисові й соромно було йому, що таке мале звірятко та його обдурило. Так соромно, що він навіть з того лісу втік. Всі звірі дякували їжакові за те, що він вигнав лиса з їхнього лісу.

— От і кінець моєї казки, — сказала бабуня. — А тепер, дітки, ідіть, умийтеся на ніч і почистіть зуби. Тоді помоліться Богу з мамою й лягайте спати.

— Дякуємо, бабунечко, за цікаву казку, — сказали діти.

ЗАВДАННЯ:

1. *Запам'ятати й записати до словника слова:*
 - а) Коліно
 - б) Нарешті
 - в) Хитрий
 - г) Обдурити
 - г) Кожний
 - д) Ворона
 - е) Вєрхи
 - е) Клубок
 - ж) Тіло
 - з) Попливті
2. *Запитання:*
 - а) Де й коли розповідала бабуня дітям свої казки?
 - б) Про яких звірів розповідала вона цього разу?
 - в) Який звір усіх дури?
 - г) Хто лиса обдурив?
 - г) За що звірі дякували їжакові?
 - д) Яких звірів ти знаєш?
 - е) Чи ти їздив колись верхи на коні?
3. *Вправа п'ятнадцята.*

РОЗМОВА

Петрусь: — Коли ти Івасю, прокидаєшся?

Івась: — Не дуже рано. Я прокидаюся звичайно о пів на сьому.

Петрусь: — І зразу ж встаєш з ліжка, чи ще трохи лежиш?

Івась: — Е, ні! Наш тато не дозволяє нам, прокинувшись,

лежати в ліжку. Я зараз же встаю з ліжка, всуваю ноги в капці й іду вмиватися до лазнички.

Петрусь: — Чи є у вас у лазничці гаряча вода?

Івась: — Так. Але я ранками завжди вмиваюся холодною водою. **Спочатку** я чищу зуби щіткою з **пастою**, потім добре мию руки милом. А тоді вже чистими руками мию обличчя, шию й вуха.

Петрусь: — Але ж ранками вода здається дуже холодною.

Івась: — Звичайно, вода холодна. Але мені це подобається. Я не **мерзну**, бо зараз же дуже сухо витираюся.

Петрусь: — Чим же ти витираєшся?

Івась: — Я витираюся чистим сухим рушником. Тоді я **чешу** волосся гребінцем і йду до своєї спальні. Там я **взуваюся** й **вдягаюся**. А потім **снідаю** в їдальні.

Петрусь: — А я щоранку вмиваюся теплою водою. Не люблю холодної води. Я від неї **мерзну**.

Івась: — А ти **спробуй!** Холодна вода сон проганяє. Побачиш, як приємно починати день, якщо **вмиєшся** холодною водою. Умившись холодною водою, **людина** краще себе почуває й не так **перестуджується**. Я тобі раджу спробувати!

Петрусь: — Може й спробую завтра.

ЗАВДАННЯ:

1. *Запам'ятати й записати до словника слова:*

а) Звичайно	г) Мерзнути	е) Людина
б) Спочатку	г) Чесати	е) Перестуджуватися
в) Паста	д) Проганяти	

2. *Повторення вправ.*

СМІХОВИНКА

— Як тобі не соромно, Грицю, ходити з такими брудними вухами?! Та ж з тебе всі сміятимуться!

— А що ж мені робити, мамо, коли в мене інших немає!

Т. Шевченко

ВЕЧІР

Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть
Плугатарі з плугами йдуть.
Співають ідучи дівчата,
А матері вечерять ждуть.

Сім'я вечеря коло хати,
Вечірня зіронька встає,
Дочка вечерю подає.
А мати хоче научати,
Так соловейко не дає.

Поклала мати коло хати
Маленьких діточок своїх,
Сама заснула коло їх.
Заснуло все. Тільки дівчата
Та соловейко не затих.

Запитання:

- а) Які дерева ростуть коло хати?
- б) Чому гудуть над вишнями жуки-хрущі?

- в) Хто вертається з поля?
 - г) Хто жде працівників дома з вечерею?
 - г) Де вечеряють люди після роботи?
 - д) Хто подає вечерю?
 - е) Де родина лягає спати?
 - е) Хто співає вночі?
-

МАМИНА ПОМІЧНИЦЯ

Христя часто сідає коло мами й дивиться, як мама шие. Вона бачить, що в мами завжди дуже багато роботи, і їй хочеться мамі допомогти. От вона й каже:

— Ви все шиете, матусю, а мені не даєте щось пошити. Я хочу сама собі пошити спідничку, щоб Вам було менше робіти. Галя ж сама собі й сорочки й суконки шие.

— Бо Галя вже доросла й уміє шити, а ти ще не вмієш, — каже їй мати.

— То й я хочу навчитися. Навчіть мене, матусю, як шити, і я пошию собі спідничку, — просить Христя маму.

— Добре, доню, — каже мати, — але спочатку поший спідничку своїй ляльці, а тоді вже собі. Ось на тобі все, що для того потрібне.

Мати дістає з шухляди трохи квітчастого матеріалу, нѳжиці, маленький напѳрсток, гѳлку, клубок ниток, гѳдзик на поясѳк, знову засуває шухляду й каже:

— Ну, тут ти маєш усе, що тобі потрібне: матеріал, голку, нитки, гудзик, напѳрсток і ножиці. Зараз я тобі відріжу спідничку для ляльки і покажу, як її шити. А шитимеш ти сама.

— Дякую, матусенько! Чи скоро я навчуся? Я так хочу якнайшвидше Вам допомагати!

— Нічѳго не можна навчитися швидко, моя дитино. Але як будеш дуже старанна, то зчасом так само добре шитимеш, як Галя. Вона сама собі все чисто шие та ще й мені допомагає, коли має час.

— О, я буду дуже пильна!

— Ну, то дивись, як я те роблю.

І Христя починає вчитися шити. Вона дуже задовѳлена, що мама погѳдилася її вчити. Вона ще не вмѳє тримати голки в руці, але зчѳсом вона навчиться. »Всього можна навчитися, аби хотіти«, — часто каже її старший брат Богдан.

ЗАВДАННЯ:

1. Запам'ятати й записати до словника слова:	2. Запитання:
а) Шухляда	а) Чому хоче Христя навчитися шити?
б) Квітчастий	б) Чи погоджується мати її навчити?
в) Матеріал	в) Що мати їй дає?
г) Нѳжиці	г) Що шитиме дівчинка?
ґ) Напѳрсток	ґ) Чи вмѳєш ти трохи шити?
д) Помічниця	д) Хто тебе навчив?
е) Задовѳлений	е) Чи допомагаєш ти своїй мамі?
є) Тримати	є) Що ти для неї робиш?
ж) Гѳдзик	ж) Чи є шухляда в столі, на якому ти пишеш свої завдання?
	з) Що в тій шухляді є?
3. Вправа шістнадцята.

БАБУСИН ГОРІД

Коли дідусь садив на подвір'ї овочеві дерева, бабуня все просила його залишити **частину** подвір'я під горід. Дідусеві дуже хотілося посадити якнайбільше овочевих дерев, але мусів її послухатися. Бо хоч дуже приємно мати овочі з власного саду, але ще краще мати свою **горідину**: картоплю, моркву, огірки, горох, квасолю, буряки і не ходити по неї до крамниці.

І тому дідусь залишив бабуні під горід величеньку частину подвір'я, і бабуня почала там господарювати, як хотіла. Всього-всього на тих грядках кожної весни садила! І квасолю, і цибулю, і **помідори**, і **часнік**... Піде собі бабуня на город і нарве, чого їй треба.

А як горох почне **поспівати**, то в неї коло того гороху багато помічників: і Івась, і Христя, і їхні друзі Левчик, Леся, Оріся... Бідна бабуня за тими помічниками не може нарвати гороху навіть і для кухні.

Юрчик теж любить горох. І не тільки горох. Він їсть і молоденьку моркву. Часом вирве якусь, спробує, чи добра, і вікине. А бабуня за це гнівається на нього. Вона все каже йому: «Як уже вирвав, то мусиш з'їсти, щоб вона не **змарнувалася!**»

Юрко бігає на город не тільки по моркву чи горох.

Він часом ховається в городині, коли буває нечемним і боїться, що його покарають.

Колись поліз до шафи по солодке пєчиво і розбив шибку в дверцятах шафи. Тоді побіг швиденько надвір і сховався в картоплі. Картопля була ще не дуже висока, і верхня частина його голови трохи виглядала з неї, але він того не знав.

А бабуня побачила його гóлову з вікна кухні. І за вухо витягла Юрка з картоплі.

Ой, було йому тоді! І не так за ту шибку, як за те, що шукав солодкого, а потім від бабуні ховався.

ЗАВДАННЯ:

1. Запам'ятати й записати до словника слова:	2. Запитання:
а) Частина	а) Яку городину садить бабуня на городі?
б) Городина	б) Хто помагає бабуні коло гороху?
в) Часнік	в) Яку городину любить їсти Юрчик?
г) Помідори	г) Яка біда була йому в картоплі?
г) Поспівати	г) Чи вирощує твоя мама городину?
д) Ховатися	д) Чи допомагаєш ти мамі в городі?
е) Марнуватися	3. Вправа сімнадцята.

МИ ВЖЕ ВИВЧИЛИ 237 СЛІВ!

ХРИСТЯ ХВОРА

Щось ти, Христе, дуже помалу їси сьогодні, — сказала одного ранку мама під час сніданку. — Може, тобі сніданок не смакує?

— Ні, мамо, мені все смакує, але мені гóрло болить, як я ковтаю, — озв'ялася Христя й заплакала.

— Е, як ти вже й плачеш, то щось із тобою не гаразд. А йди-но сюди!

Втираючи сльози, підійшла Христя до матері, яка поклала їй руку на голову. Голова була гаряча.

— Ану, покажи язик! Е, та він у тебе білий! Ти сьогодні до школи не підеш. Ми з тобою зараз поїдемо до лікаря. А ти, Івасику, скажеш учительці, що я повезла Христю до лікаря.

Христя завжди боялася лікарів. Їй і тепер не хотілося до лікаря їхати. Але вона знала, що маму хоч проси, хоч не проси, а вона зробить так, як сказала. До того ж горло таки дуже боліло і ковтати було **ббляче**. Вона віднесла шкільну течку до своєї спальні і за кілька хвилин повернулася, уже вдягнена в дорогу.

Лікар був їх давній знайомий, що не раз лікував дітей в родині Шевчуків. Він уважно подивився Христі в горло, вислухав груди, помірвав **температуру**.

У Христі **запалення** горла, — сказав він матері. — Прошу покласти її до ліжка й тепло вкрити, щоб запалення з горла не перейшло на груди. Зараз я напишу вам **рецепт** на ліки. Нехай Христя ковтає ці ліки тричі на день і **запиває** їх теплою водою. А я зайду до вас за два-три дні. Прошу тричі на день міряти їй температуру і записувати її. Думаю, що за кілька днів ваша дівчинка буде здорова.

Коли на третій день лікар приїхав до Шевчуків і оглянув Христю, він дозволив їй встати з ліжка, вдягнутися й ходити помалу по кімнаті. Але надвір він ще не дозволив днів зо два виходити й наказав нічого холодного не пити й не їсти.

— Ти мабуть щось дуже холодне з'їла, що так захворіла? — запитав він.

— Так. Я бігала з дівчатами в парку, а потім їла **морбиво**, — відповіла Христя.

— От бачиш! Пам'ятай: як ти **зігрієшся**, ніколи не їж і не пий нічого холодного. Ну, бувай здорова, Христинко, і не хворій!

— Подякуй, Христе, панові лікареві, що він тебе **вилікував**, — нагадала дівчинці мама.

— Дуже дякую! — **всміхнулася** Христя до лікаря, рада, що вона вже здорова.

ЗАВДАННЯ:

1. Запам'ятати й записати до словника слова:

- а) Гóрло
- б) Ковта́ти
- в) Темпера́тура
- г) Запа́лення
- г) Реце́пт
- д) Ліки
- е) Морóзиво
- е) Зі́грітися
- ж) Ві́лікувати
- з) Озива́тися
- и) Бо́ляче
- і) Запива́ти

2. Запитання:

- а) Чому Христя не могла їсти?
- б) Куди повезла її мама?
- в) Як оглядав лікар дівчинку?
- г) Як він її лікував?
- г) Що лікар порадив Христі?
- д) Чи був ти колись у лікаря?
- е) Що тобі боліло?
- е) Чи часто ти хворієш?
- ж) Скільки слів ми вивчили?

3. Вправа вісімнадцята.

НЕЩАСЛИВИЙ ДУБОК

Дідусь не раз розповідав своїм онукам, як він колись посадив був на вулиці перед хатою невеличкий дубок. Він пильно доглядав його, і деревце добре росло. Воно вже мало кілька гілók і гарне, молоде зелене лі́стя.

За якийсь час дідусь поїхав у гості до свого другого сина Миколи Шевчука, що мав ферму. Там він захворів і пролежав у ліжку чотири тижні. Часто згадував він про свій дубок і жу́рився, що нікому його доглядати.

А тим часом коло того деревця щодня проходили діти, йдучи до школи. Іноді вони зривали з дубка молодий зелений листок або й два.

Якийсь хлопчик хотів спрóbувати, чи до́сить го́стрий його новий ніж. Він відрізав тим ножем гілочку, думаючи собі, що в дубка залишилося ще три гілки і що їх для деревця́ буде до́сить.

Бавилася на вулиці якась дівчинка м'я́чем і підкидала його вгору. М'яч упав на дубок і зламáв його вершо́к. »От шко́да! — подумала дівчинка, — але дерево житиме. На

ньому виросте новий вершок». І побігла бавитися м'ячем далі.

А новий вершок не виріс. Деревце почало **сбхнути**. А тут ще й коза, що проходила вулицею, **об'їла** трохи **корі** на дубку...

Видужав дідусь і повернувся додому, а дубок стоїть зовсім засохлий. Шкода було дідусеві того деревця, що так гарно почало було рости. Але що зробиш?!

Викопав він той засохлий дубок і на те саме місце посадив малу липку. Але цього разу він обгородив її **дротяною сіткою**, щоб ніхто її не **ніщив**.

Тепер з тієї липки вже виросла висока **ліпа**. Влітку вона цвіте. Дідусеві внуки бачать, як на той липовий цвіт прилітають бджоли по мед. Допомогла молодій липці дротяна сітка!

ЗАВДАННЯ:

1. *Запам'ятати й записати до словника*

- слова:
- а) Онук
 - б) Гілка
 - в) Лістя
 - г) Досить
 - г) М'яч
 - д) Вершок
 - е) Дротяний
 - е) Сітка
 - ж) Ніщити
 - з) Зламати
 - и) Сбхнути
 - і) Об'їсти
 - і) Корі
 - й) Ліпа
 - к) Засохлий

2. *Запитання:*

- а) Яке деревце посадив дідусь на вулиці?
- б) Чому воно всохло?
- в) Що тепер на тому місці росте?
- г) Хто прилітає на липовий цвіт?
- г) Чи можна нищити дерева?

3. *Вправа дев'ятнадцята.*

ПРИСЛІВ'Я

Яка мама, така й доня.
Зробив діло — гуляй сміло!

Діма

ЗАЙЧИКОВА ПРИГОДА

Довгоногий, довговухий
Зайчик-Зай у лісі жив.
Тата й маму завжди слухав,
Зла нікому не робив.

Зайчик-Зай був дуже чемний,
Умивався у росі,
І любили недарёмно
В лісі зайчика усі.

Раз у ліс прийшов мисливець.
Зайчик-Зай того не знав,
Як завжди собі щасливий
По сніжечку він стрибав.

Та підкрівся пес, підслухав,
Міттю зайчика впіймав,
Потягнув його за вуха
І мисливцеві віддав.

А мисливець взяв зайчатко,
Ніжно пестити почав:
»Десь у лісі мама й татко
Вже шукають дитинчá... «

Бідний зайчик аж зігнувся,
Був наляканий до сліз...
Та мисливець посміхнувся
І пустів його у ліс.

РОЗМОВА

Дідусь: — Та й докучав цієї ночі твій Сірко, Івасю!

Івась: — А хіба що?

Дідусь: — Цілу ніч гавкав, спати всім не давав!

Івась: — Та хіба ж він **вінний**, дідусю? Він **ніко́ли** сам перший не починає гавкати. Перший починає гавкати **сусідський** Кудлай.

Дідусь: — Ну, то що?

Івась: — Та ж Сірко мусить йому відповідати! То ж розмова між ними йде! Ви ж усе вчите, дідусю, і мене, і Христю, і Юрчика, що, як хто до нас обзивається, то нечёмно не відповідати. Сірко **невінний**!

Дідусь: — Гляди, Івасю, щоб за ці нічні розмови між цими двома псами не віддав твій батько Сірка на ферму до дядька Миколи. Будеш тоді за ним **сумувати**.

Івась: — **Хіба́** може таке бути? Дідусю! Хіба може бути така біда?!

Дідусь: — Чому ні? Кому приємно не спати вночі через оте гавкання?

Івась: — Я **спрóbую** Сіркові порадити не відповідати Кудлаєві. Може, він мене послухається.

Дідусь: — Спрóbуй... .

ЗАВДАННЯ:

1. *Запам'ятати й записати до словника слова:*

а) Докучати

г) Ніко́ли

е) Сусідський

б) Хіба́

г) Сумувати

в) Ві́нний

д) Спрóbувати

2. *Повторення вправ.*

НА МОРІ

I

Тепер, коли діти ходять до школи, Івась і Христя не мають часу їздити до моря. Та й надворі холодно, і вода в морі холодна. Тому Івась часом любить зга́дати, як то було вéсело на морі під час літніх **вакацій**!

Пригадує він, як в **оста́нню** суботу **вакацій** їздили вони до моря на цілий день. Не вся родина, бо ні дідусь, ні бабуня не схотіли їхати. Дідусь сказав, що йому болить

спіна, а бабуня надумалася добре прибрати в хаті, коли нікого не буде вдома, і ніхто їй не **заважати**ме.

Ще з п'ятниці почали готуватися до виїзду на море. Мама складала всі забавки, що можуть бути потрібні дітям, до величенької **скриньки**, яка завжди стояла в гаражі. Юрчик бігав слідом за нею, все щось їй розповідав і заважав їй у її роботі. Бабуня складала до кошика ножі, ложки, **виділки**, **тарілки**, пекла пироги з горóхом і з капустою та солодке пéчиво, варила яйця, **смажила** рибу. ♪

Багато всякої їжі давала їм у дорогу бабуня. Вона знала, що коло моря їжа смакуватиме всім, і ніщо не змарнується. А тато оглядав авто, перевіряв, чи все в ньому в порядку.

У суботу всі прокинулися рано. Від їхньої хати до моря було досить далеко. Треба було дома добре поспіяти, щоб діти не схотіли їсти, ще не доїхавши до моря.

О пів на дев'яту годину всі вже були коло гаражу. Тато вивів авто з гаражу на **хідник** коло хати і допоміг мамі поставити в нього скриньку з дитячими забавками. Бабуня винесла кошик з їжею. Івась вів на ремінці Сірка. Він узяв його на ремінець ще звéчора, щоб песик кудись не **забіг**. Христя несла Мурчика. Вона дозволила Юркові нести її велику ляльку Марусю. Юрчик з радістю погодився: Христя ще ніколи не дозволяла йому брати Марусю в руки, щоб він її не **забруднив**. І хоч він радий був потримати цю таку гарну ляльку, але був до неї неуважний і тримав її головою донизу, а ногами догори. Він думав про своє: йому шкода було свого бідного ведмедика Одновушка, що лишався вдома. Щоб Одновушко не сумував, Юрко поклав його спати на своєму ліжку і добре вкрив його ковдрою.

Гамір! Веселий крик! Сірко гавкає. Він щасливий, бо любить їздити автом. Мурчик нявкає. Він хоче втекти і сховатися в кущах або вилізти на дах. Він боїться авта і не хоче нікуди їхати... Але Христя міцно тримає його.

Нарешті авто виїздить із двору. Веселе готування й весела дорога!

ЗАВДАННЯ:

1. *Запам'ятати й записати до словника слова:*
 - а) Заважати
 - б) Хідник
 - в) Забруднити
 - г) Гамір
 - г) Дах
 - д) Останній
 - е) Скринька
 - е) Виделка
 - ж) Тарілка
 - з) Згадати
 - и) Забігти
2. *Запитання:*
 - а) Коли в останній раз їздили діти до моря?
 - б) Як уся родина готувалася їхати до моря?
 - в) Хто не скотів їхати й чому?
 - г) О котрій годині вони виїхали?
 - г) Чи поїхав до моря Юрчиків ведмедик?
3. *Вправа двадцята.*

II

Отже уже й море видно. Воно сине-сине! А коло нього на піску чайки. Їх багато. Почувши гуркіт авта, чайки розлітаються. Але вони не відлітають далеко, бо вони знають: де люди, там і їжа.

Приїхали! Авто зупиняється. Першим вискочив з авта Сірко і зараз же побіг у кущі. Діти почали голосно його кликати. Вони боялися, що він кудись забіжить і не вернеться.

— Сірко! Сірко! — гукали всі трое.

— Він скоро повернеться! То він шукає зайців або кролів, — сказав тато.

Мурчик нікуди не тікав. Він тулився до Христі, що тим часом вилізла з авта й помалу, стрибаючи по камінню, наближалася до води.

Всі зійшлися коло води. Мама принесла дитячі забавки:

відерця, лопатки, великого гумового коня, гумовий пароплав та інші. Вона дала дітям солоні капелюхи на голову, щоб не напекло сонце.

А сонце тим часом було вже досить високо. Діти роззугалися й стали бавитися на піску. Івась викопав лопаткою глибоку яму в піску, а тоді наносив у неї відерцем води, щоб це було озеро. А Христя збудувала з мушлів коло озера хатку й город. Юрко нічого не будував. Він усе бігав коло брата й сестри і з усієї сили бив лопаткою в своє відерце. »Це музика!« — кричав він.

Коли хатка й город коло неї були збудовані, діти покликали батьків подивитися на свою роботу. А потім Івась надумав перестрибувати через ту будову.

І Івась і Христя перестрибнули добре, а Юрчик упав у озеро і набрав у рот морської солоної води. Він ту воду виплюнув і все розпитував тата, чому морська вода така недобра на смак, хоч вона така гарна й чиста.

Тато обіцяв пояснити це йому, коли вони вернуться

додому, і покликав дітей купатися, бо вже сонце добре зігріло воду.

ЗАВДАННЯ:

1. <i>Запам'ятати й записати до словника слова:</i>	2. <i>Запитання:</i>
а) Ча́йка	а) Яких птахів побачили діти?
б) Гу́мбвий	б) Чому зник Сірко?
в) Со́лом'яний	в) Які забавки привезла мама?
г) Капелю́х	г) Як діти бавилися?
г) Роззува́тися	г) Що сталося Юркові?
д) Я́ма	д) Скільки слів ми вивчили?
е) Му́шлі	
е) Віплюнути	
ж) О́зеро	
з) Лопáта	
и) Напика́ти	
і) Будóва	
ї) Збудóваний	3. <i>Повторення вправ.</i>

III

Діти побігли до води. Вони забрали з собою свої гумові забавки й пустили їх на воду. Юрка посадили в воді недалеко від берега, і мама лишілася коло нього, щоб на нього вважати.

Ще минулого року тато навчив Івася плавати, і тепер він плавав уже добре, але тато не дозволяв йому відпливати далеко від себе. А Христя ще не вміла плавати. Вона все просила тата навчити й її. А тато відповідав їй на це, що він її навчить, коли вона вмітиме читати українські книжки.

Швидко й весело минав час у теплій воді на сонечку. Діти бавилися своїм гумовим конём — все хотіли сісти на нього вёрхи. Для цього вони перекидали одну ногу коневі через спину. Але кінь перекидався догори ногами, і вони не могли на нього сісти.

Сірко вже давно повернувся й сидів на березі, чекаючи,

поки мама покличе всіх їсти. Тоді вона й Сіркові щось дасть. Чекають і чайки на березі. Вони теж дістануть крихти й залишки їжі.

Мама тим часом поклала на березі, на сухому піску скатертину, а на неї їжу. А тоді покликала всіх їсти. Смачні були бабунині пироги, дуже смачна смажена риба, а найсмачніший був маковік.

— Ой, яке все добре! — сказала задоволена Христя.

— Глядіть же, дітки, як приїдемо додому, не забудьте подякувати бабуні за те, що вона нас так смачно нагодувала, — нагадала мама й викинула крихти й залишки їжі чайкам.

— Не забудемо, не забудемо! — гукнули всі разом.

Добре під'ївши й запивши їжу кавою, діти надумалися бігати, щоб перевірити, хто найшвидше добіжить до авта. І всі троє побігли. За ними побіг і Сірко, — і так поспішав, що покотівся під ноги Івасеві. І сам упав, і хлопчика повалів. А на Івася впала Христя... Добре, що малий Юрко був далеко позаду, а то був би й він на них упав. Сміху було!..

Весела й щаслива верталася родина Шевчуків додому. Юрко солодко спав у мами на руках, а Мурчик лежав, як великий чорний клубок, на колінах у Христі.

І тільки Сірко ніяк не міг заспокоїтися і голосно гавкав на кожную пташку, яку бачив з вікна авта.

ЗАВДАННЯ:

1. Запам'ятати й записати до словника слова:	2. Запитання:
а) Крихти	а) Хто з дітей уміє плавати?
б) Залишки	б) Коли тато навчить плавати Христю?
в) Скатертину	в) Що з їжі дітям найбільше смакувало?
г) Покотітися	г) Що сталося, коли діти побігли до авта?
ґ) Поваліти	г) Чи часто ти буваєш влітку на морі або на річці?
д) Маковік	д) Коли був ти в останній раз коло води?
е) Позаду	е) Чи вмієш ти плавати?
	е) Чи любиш ти воду?

3. Вправа двадцять перша.

Леонід Полтава

ПОРАХУЙМО!

Рано-вранці з-під землі
Виповзали муравлі,
Не один, не два, не три,
Не чотири і не п'ять, —
Всіх було їх двадцять п'ять.

Кожний взяв по дві травинки
І поклав собі на спинку.
Так додому всі пішли
І травинки понесли.

Почали вони у хаті
Всі травинки рахувати.
Перший каже: п'ятдесят,
Другий каже: шістдесят,
Третій каже: сімдесят,
А четвертий — двадцять п'ять.

Щоб **комашок помиріти**,
Порахуймо, любі діти,
Скільки тих травин було,
Коли кожне дві несло?

ПРИСЛІВ'Я: Часто мийся — води не бійся.

ЗАГАДКА

Сидить дядько у кутку,
Пряде ниточку тонку,
Пустить трохи слінки,
Приліпить до стінки.

А пані чубата
Ходила по хаті.
Ниточку порвала
І дядька прогнала.

БОГДАН

Коли старший брат Івася й Христі приїздить додому, то це велика радість для всієї родини. Кожен радий його бачити. А особливо радіє йому Івась. Вони великі друзі. Раніш в одній кімнаті спали. Ще тоді Богдан розповідав Івасеві багато цікавого. Казав, що дуже хоче бути пілотом, літати, як пташка, й возити в літаку людей. Тепер він уже пілот і дуже любить свою працю й свій літак.

Часом Івась, послухавши, як Богдан задоволений з своєї роботи, думає, чи не вчитися й собі на пілота, коли виросте. Але він ще не знає: може, краще бути інженером і будувати будинки чи мости. Він ще має час це добре обдумати.

Любить Івась Богдана й за те, що той завжди придумує якусь цікаву гру для своїх братів і сестрички.

Одного разу, коли Богдан приїхав, і була дощова погода, він посадив усіх дітей коло столу. Тоді взяв великий аркуш паперу і намалював на ньому великого гарного коня, але без хвоста. А потім вирізав ножицями з паперу конячий довгий хвіст. Далі сказав Івасеві піти попросити в мамі шпильку й принести йому. Івась побіг до мамі й скоро повернувся з шпилькою в руці. Богдан проткнув тією шпилькою конячий хвіст і сказав дітям:

— Зараз, як я скажу вам: »раз, два, три!« ви всі заплющте очі. Тоді ти, Івасику, спробуєш пришпилити цей хвіст на малюнок коня туди, де цей хвіст має бути. Гляди ж, не пришили того хвоста коневі до вуха чи до ноги! Ну, починаємо! Раз, два, три! Всі заплющили очі? Спробуй, Івасю!

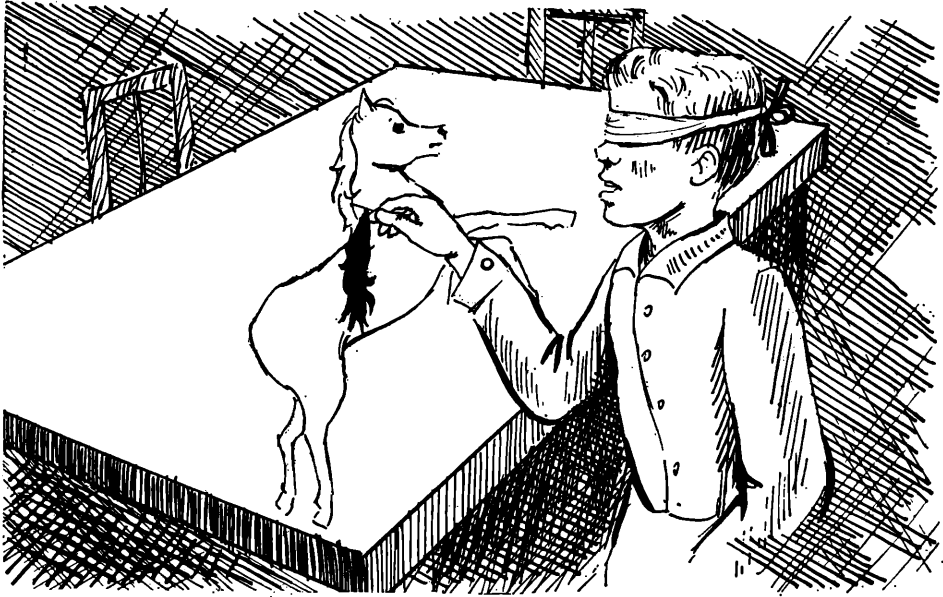
Івась старався притулити хвіст на потрібне місце.

— Кінчив? — спитав його Богдан за хвилинку.

— Так! — відповів Івась.

Але коли всі поглянули на коня, то побачили, що хвіст пришпилений коневі до ока!

— Я ніколи не бачила, щоб хвіст був у коня коло ока, — сміялася Христя. — Ану, дайте я спробую...

Але й Христя теж не мала щастя й пришпилила хвіст коневі до передньої ноги.

— Подивіться на цього смішного коня! — гукнув Івась. — Цей кінь мабуть і бігати не може! Йому хвіст заважатиме!

А Юрчик був хитренький, і коли нарешті він мав пришпиляти хвіст до коня, то він одним очком піддивився і був би того хвоста пришпилив, де треба, якби Богдан ті хитроці не побачив і не сказав:

— Чи не соромно тобі нас дуріти?! Дай твою хустинку-носівочку, я тобі зав'яжучу очі!

І Юркові зав'язали очі хустинкою. З зав'язаними очима він коня зовсім не знайшов і пришпилив хвіст далеко від коня. Сам Богдан почепив хвіст коневі до носа!

Весело сміялися діти під час цієї гри. Коли до них приїхали в гості з ферми Василько й Славко, вони й їх тієї гри навчили і не раз у дощову погоду бавилися в неї.

ПРИСЛІВ'Я: Сміх — це здоров'я.

ЗАВДАННЯ:

1. Запам'ятати й записати до словника слова:
 - а) Інженер
 - б) Гра
 - в) Аркуш
 - г) Дуріти
 - ґ) Шпилька
 - д) Проткнути
 - е) Пришпиліти
 - є) Хитрощі
 - ж) Зав'язати
2. Запитання:
 - а) Хто радіє, коли Богдан приїздить додому?
 - б) Якої гри навчив Богдан дітей?
 - в) Хто хотів усіх обдурити?
 - г) Чому Юркові зав'язали очі?
 - ґ) Чи граєш ти в якісь гри?
 - д) Яку гру ти любиш?
 - е) Скільки слів ми вивчили?
3. Вправа двадцять друга.

ЛИСИЦЯ, ЗАЄЦЬ, ВЕДМІДЬ ТА ПІВЕНЬ

Казка

— Сьогодні я розповім вам, дітки, казку про лисицю, зайця, ведмедя й півника, — так почала бабуня оповідати одного вечора.

— Жили в лісі лисичка й зайчик. У зайчика була **дерев'яна хатка**. Вона була **тепла**, і було йому добре в ній жити. А в лисиці була хатка з **льоду**. Коли на весну стало тепло, її хатка **розтанула**, і лисиці ніде було жити. От приходять вона до зайця й просить, щоб він пустив її **погрітися**. Коли хитра лисиця влізла в його хатку, вона вигнала його з хатки і не пустила назад. Іде зайчик дорогою й плаче. Назустріч йому біжить невеличкий **песик**.

— Гав! Гав! Чого ти, зайчику, плачеш?

— Як же мені не плакати?! Попросилася лиска до моєї хати погрітися і мене з неї вигнала...

— Не плач, зайчику, — каже песик. — Я тобі поможу в твоїй біді. Ходім до твоєї хатки!

І пішли вони вдвох до зайчикової хатки. Коли вони до неї наблизилися, песик почав гавкати:

— Гав! Гав! Іди, лисицю, геть із чужої хати!

А лисиця гукає їм:

— Ось як вискочу, на шмáття вас обох роздеру!

Злякався песик і побіг собі геть. Знову йде бідний зайчик по дорозі й плаче. Зустрічає він ведмедя. Ведмідь його питає:

— Чого плачеш, зайчику-побігайчику? Чи тобі яка біда? Витри сльози й скажи мені, що сталося.

— Як же мені не плакати?! Попросилася хитра лисиця до моєї хати погрітися і мене з моєї власної хати вигнала... Що я тепер робитиму?! Де заховаюся від вовка? Де спátиму?! Ой, біда мені, біда!..

— Не плач, зайчику! Лисиця не страшна. Але недобра й хитра. Ходім, я її вижену.

— Е ні! Не виженеш!.. Пес гнав і не вигнав. Не виженеш і ти! — каже заець сумно.

— А я вижену! От побачиш, що вижену, — відповідає ведмідь. — Ходім разом!]

І вони пішли. Коли вони наблизилися до зайчикової хатки, ведмідь голосно **заревів**:

— Виходь, лисицю, з чужої хати! Чуеш?! Іди собі геть!

Як закричить лисиця на весь голос:

— Ось як вискочу! На шмáття вас роздеру!

Злякався й ведмідь і пішов собі геть.

Знову йде зайчик дорогою, і сльози **кóтяться** йому з очей, як горох.]

Коли це зустрічає він півня з **косою** на плечі.

— Кукуріку! Чого це ти, зайчику-побігайчику, такий заплаканий? Що тобі сталося?

— Ой, біда мені, біда!.. Попросилася хитра лисиця до мене в хату погрітися, і хоч я її хитрощі знаю, але шкóда мені було її, бо її хата розтанула. І я, **дурний**, її впустив. А вона мене з моєї хати вигнала і наза́д не впускає.

— Ходім, я її вижену, — каже півень.

— Де тобі! — відповідає заець сумно. — Пес гнав — не

вигнав... Ведмідь гнав — не вигнав... Не виженеш і ти, півнику!

— От побачиш, що я вижену! Ходім зі мною!

Як вони до зайчикової хатки наблизилися, півень закричав дуже-дуже голосно:

— Кукуріку! Кукуріку! Іду на п'ятах! Несу ко́су на плечах! Хочу лисицю забити! Виходь, лиско, сюди!

Як лисиця це почула, вона злякалася й відповіла:

— Взуваюся!

А півень знову:

— Кукуріку! Іду на п'ятах! Несу ко́су на плечах! Хочу лиску забити! Виходь зараз же з хати!

— Одягаюся, — відповідає лисиця.

А півень кричить ще голосніше:

— Кукуріку! Іду на п'ятах! Несу ко́су на плечах! Хочу лиску забити! Виходь зараз же з хати!

Лисиця вискочила з хати й побігла в кущі. Ніхто за нею

не гна́вся, і вона зникла з очей. А півник і зайчик стали жити разом у теплій зайчиковій хаті.

Уважно слухають бабусину казку Івась та Христя. А Юрчик, що сидів притулившись до бабусиних ніг і поклавши голову їй на коліно, заснув. Бабуня вже давно це побачила й стала тихше розповідати. Скінчивши казку, вона сказала тихенько дітям:

— Заснув наш маленький... Тепер ми його роздягнемо й покладемо до ліжка. А казку ви йому, дітки, завтра докажете. Христе, роззуй його, а ти, Івасику, відгорні ковдру на його ліжку.

Бабуня помалу роздягає сонного хлопчика й несе його на ліжку. Кладе його голову на подушку, вкриває його ковдрою по груди й хрестить його на сон. Діти дякують бабуні за казку, і всі трое виходять з кімнати.

ЗАВДАННЯ:

1. *Запам'ятати й записати до словника слова:*
 - а) Лід
 - б) Розтанути
 - в) Шмаття
 - г) Роздирати
 - г) Ревіти
 - д) Коса
 - е) Дурний
 - е) П'ята
 - ж) Гнатися
 - з) Зникати
 - и) Погрітися
 - і) Котітися
 - ї) Відгорнути
 - й) Дерев'яний
2. *Запитання:*
 - а) Чому лисиця на весну не мала хати?
 - б) Як вона обдурила зайця?
 - в) Хто хотів допомогти зайцеві в біді?
 - г) Хто вигнав лисицю з зайцевої хати?
 - д) Хто з дітей не дослухав казки?
 - е) Чи розповідає тобі хтось казки?
 - е) Скільки слів ми вивчили?
3. *Вправа двадцять третя.*

ЗАГАДКА: Сніг на полях, лід на річках,
Вітер гуляє. Коли це буває?

РОЗМОВА

Христя: — Це ти йдеш, Наталю, до Рідної Школи?

Наталя: — Так. А ти куди?

Христя: — Я йду до аптэки. Ходім разом. Нам по дорозі.

Наталя: — Ходім. Хтось із вашої родини хворий? Маеш рецепт від лікаря й хочеш ліки замовити?

Христя: — О ні! Дякувати Богові, всі ми здорові. Мама послала мене купити в аптеці пасти до чищення зубів.

Наталя: — А чом не йдеш сьогодні до школи?

Христя: — В нашій клясі сьогодні немає навчання.

Наталя: — Чому?

Христя: — Наша вчителька сказала, що поведе нас сьогодні о другій годині до зоопарку подивитися, як годуватимуть диких звірів, птахів, мавп і гадюк.

Наталя: — Це, мабуть, цікаво! Я ще ніколи не бачила, як у зоопарку годують диких звірів. Треба попросити нашу вчительку, щоб і нас колись повелá.

Христя: — Попросіть. Що ви робите в школі?

Наталя: — Читаємо, пишемо, малюємо, розмовляємо. Щосуботи пишемо диктат.

Христя: — Чи ти вже добре читаеш по-українському?

Наталя: — Досить добре. Не дуже швидко, але не роблю помилок.

Христя: — Скажи, будь ласка, чи тяжко тобі писати диктат?

Наталя: — Тяжче, ніж читати. Роблю багато помилок.

Христя: — Так само й я. Але намагаюся бути уважною і вправляюсь дома. Помічаю, що стала вже ліпше писати. Так і вчителька наша каже.

Наталя: — Я люблю українську мову і дякую татові, що він мене до Рідної Школи віддав.

Христя: — Як же українську мову не любити?! Та ж то наша рідна мова!

Наталя: — А певне! Ну, бувай здорова! Ось і аптека.

Христя: — До побачення! Забіжи колись до мене. Я вже вчуся шити. Мама мене вчить. Вже пошила спідничку для ляльки. Покажу тобі й ту блюзку, що тепер шию.

Наталя: — Це цікаво. Прийдú!

СМІХОВИНКА ʘ

До крамниці вбiг хлопчик. Людей у крамниці було багато, і він не міг пройти до своєї матері. Він почав голосно гукати: »Мамо! Мамо!«

Мати, почувши його голос, підійшла до нього й спитала:

— Чого ти, Грицю, так кричиш?

— Та миша в діжку з квасом упала!..

— А ти що — не знаєш, що робити? Витяг би!

— А я кинув туди kota, щоб він ту мишу впіймав!..

ЗАВДАННЯ:

1. *Запам'ятати й записати до словника слова:*

а) Апте́ка	г) Вправля́тися	ж) Намага́тися
б) Зоопáрк	д) Тя́жко	з) Ді́жка
в) Ма́впа	е) По́милка	и) Квас
г) Гаду́ка	е) Поміча́ти	

2. *Вправа двадцять четверта.*

ПРИСЛІВ'Я: Той не помиляється, хто нічого не робить.
Щоб багато знати, треба книжки читати.
Не лінуйся рано встати, замолоду вчитись.

ЯК СІРКО ІВАСЯ БОРОНІВ

Сірко недовго ходив з дітьми до школи на ремінці. Треба сказати, що Сірко того ремінця дуже не любив. Він усе тягав його по хаті і **гриз** його своїми гострими зубами. Раз бабуня, прибираючи в кімнатах, витягла той ремінець з-за шафи, куди Сірко його **сховав**.

А ще через тиждень ремінець зовсім зник. Про той

ремінець родина Шевчуків часто розмовляла під час обіду. Всі дивувалися, який мудрий той головатий песик. Коли тато почув під час обіду, що ремінця нідé не видно, він згадав, що бачив, як кілька днів тому рано-вранці, коли ще нікого не було надворі, Сірко **вігріб** лапами глибоченьку ямку на городі, щось у ту ямку поклав і знову її лапами **загріб**. Може, то він **закопав** там ремінець?

По обіді тато пішов з дітьми на город і показав їм, де розгріб ямку Сірко. Івась побіг до гаражу, приніс звідти свою невеличку лопату і викопав із землі той нещасливий ремінець.

З того дня вже більше ніхто не водив Сірка на ремінці: коли Сірко ходив з дітьми до школи, він був дуже чемний і **нікуди** від Івася не відбігав, а все тулився до Івасевих ніг. І не тільки до школи ходив він з Івасем, а й до крамниці або пошти.

Одного разу ці два друзі мали таку **пригоду**. Послав тато Івася на пошту купити поштових **мáрок**. За ним побіг і Сірко. Вже вони вдвох верталися додому й наближались до своєї хати, як **раптом** з вулички **навпроти** їхньої хати вискочили три хлопці й **заступіли** Івасеві дорогу.

— Це чужий! — гукнув **більший** з них. — Ану, хлопці!

Один з них раптом **штовхну́в** Івася в груди, а другий зайшов ззаду і так ударив Івася в спину, що той упав на хідник.

Не знати, що було б далі, але раптом сердито загавкав Сірко, стрибнув до чужих хлопців і став рвати на шмаття їхні штани й сорочки.

— Сірко! Сірко! — кричав Івась, що тим часом уже став на ноги.

Чужі хлопці, не думаючи, що такий молодий пес буде свого господаря боронити, побігли **геть** і скоро зникли в найближчій вулиці.

Сірко зупинився, не знаючи, що робити. Чи **доганяти** чужих хлопців, чи вернутися до Івася? Подивився він сумно на чужих хлопчаків і помалу підійшов до свого господаря.

Він не знав, чи добре він зробив, порвавши тим чужим хлопцям штани. Як добре, то чому Івась кричав на нього? Може, він недобре зробив? І велика вухата голова піднеслася вгору, а очі пильно дивилися на Івася. Вони питали його: »Чи добре я зробив, чи ні?«

Але помітивши, що Івась до нього усміхається, Сірко зрозумів, що він таки добре зробив!

Весело стрибаючи, він радісно лизав Івасеві руки своїм червоним язиком.

ЗАВДАННЯ:

1. *Запам'ятати й записати до словника слова:*
 - а) Бороніти
 - б) Грізти
 - в) Сховати
 - г) Дивуватися
 - г) Пригода
 - д) Пошто́ва ма́рка
 - е) Ра́птом
 - е) Заступіти
 - ж) Ві́гребти
 - з) Загребті́
 - и) Закопа́ти
 - і) Розгребти
 - ї) Штовхну́ти
 - й) Геть
 - к) Доганя́ти
 - л) Бі́льший
 - м) Навпроти́
2. *Запитання:*
 - а) Чому Сірко хотів знищити ремінець?
 - б) Що він для цього робив?
 - в) Куди тато послав Івася?
 - г) Що сталося по дорозі?
 - г) Хто Івася оборонив?
3. *Вправа двадцять п'ята.*

- ЗАГАДКИ:
1. Брат з братом через дорогу живуть, а один одного не бачать.
 2. Коло печі гріється, без водички миється.
 3. Без ніг, без рук, а до віконця стук!

НА ФАРМІ

Рано встає щодня родина Шевчуків у місті: батько — до роботи, діти — до школи, бабуня й дідусь — до кухні, саду й городу.

Але ще раніше встають ті їхні рбдичі, що мають ферму. Ще тільки починає світати, ще сонце не зійшло, а вони вже працюють. Треба нагодувати й напоїти корів, коней, свиней та овець. Треба не забути й про курей, гусей, качок і дати їм їсти.

Коли всі нагодовані, аж тоді сідає фермер і його родина снідати. А далі починається робота в полі. Ця робота не завжди однакова. Весною фермер садить і сіє. Влітку й восени збирає урожа́й з поля, овочі з овочевих дерев. Урожай не завжди буває добрий. Якщо в році було мало дощів, все, посіяне в полі, посохне й загіне. Недобрий урожай буває і тоді, коли дощів забагато.

Тяжка праця фермера Миколи Шевчука. Вона забирає йому та його жінці Марині багато часу й здоров'я. Та й сини їхні — Василько й Славко — як тільки вертаються із школи, теж допомагають батькам, поки не стемніє, і тільки ввечері роблять свої шкільні завдання.

І тому Микола Шевчук не може приїздити до свого брата Михайла Шевчука в гості так часто, як він би хотів. А як і приїздить, то сам, залишаючи свою жінку Марину вдома на господарстві. А якщо приїздить Марина, то він лишається вдома. І тільки Славко та Василько приїздять часом до Івася й Христі — і то на дуже короткий час, бо вони мусять допомагати батькам.

Частіше їздять на ферму Михайло Шевчук з жінкою й дітьми. Їм приємно відпочити в селі. А Івась, Христя й Юрко люблять дивитися на малих курчат, каченят, гусенят. Івась у цьому році вже почав навіть вчитися їздити верхи на коні, що зветься Вброн, бо він чорний, як ворбна.

ЗАВДАННЯ:

1. *Запам'ятати й записати до словника слова:*

- а) Родич
- б) Світати
- в) Напоїти
- г) Забагато
- г) Урожай
- д) Стемніти
- е) Загинути

2. *Запитання:*

- а) Коли фермер починає свою працю?
 - б) Що він робить зранку?
 - в) Яку роботу має він на полі?
 - г) Чи завжди добрий урожай?
 - г) Чи може Микола Шевчук часто приїздити до брата Михайла в гості?
 - д) Що цікавить Івася, Христю й Юрка, коли вони на фермі?
 - е) Хто з них вчиться їздити верхи?
 - е) Скільки слів ми вивчили?
3. *Вправа двадцять шоста.*

Іван Франко

СИПЛЕ СНІГ

Сипле, сипле, сипле сніг.
Мов метелики сріблісті,
Сніжинки біленькі, чисті
Тихо стеляться до ніг.
Сипле, сипле, сипле сніг.

Сипле, сипле, сипле сніг.
Тихо, легко і спроквола
Покриває все довкола,
— Ні стежок, ані доріг...
Сипле, сипле, сипле сніг.

Сипле, сипле, сипле сніг.
Все присипав — дбли, гори,
Вже весь світ мов біле море,
Біле море без доріг.
Сипле, сипле, сипле сніг.

ЗАВДАННЯ:

Запитання:

- а) Коли падає сніг?
 - б) Якого сніг кольору?
 - в) Як падають сніжинки?
 - г) На що вони схожі?
 - г) Як виглядає весь світ, коли падає сніг?
-

БАТЬКИ ДОГАДАЛИСЯ

Василько був старший за Славка на рік і три дні. І тому їхня родина завжди святкувала день народження обох хлопців разом.

Коли Василькові кінчився десятий рік, а Славкові дев'ятий, батьки почали думати, що б дітям своїм подарувати на день народження. Обидва хлопці добре вчать, не роблять збитків і дуже багато допомагають батькам в їх щоденній роботі на фермі.

Хлопці й самі не раз розмовляли про день народження і дуже цікавилися, що їм подарують батьки. Їм так хотілося б дістати в подарунок ровэри і так, як інші хлопці, їхні товариші, їздити ровэрами і до школи, і до лісу, і до річки... Але як сказати про це батькам, знаючи, які дорогі ровери? До того ж цього року був поганий урожай, і в батьків грошей мало. Ні! Сказати про ровери не можна!

За два дні перед святом дня народження тато сказав:

— Ану, хлопці, **збирайтеся!** Поїдете зі мною до міста!

— Мабуть, тато хоче нам щось купити з **бдягу**: штани або плащі, — сказав братові Славко.

— Хоче, мабуть, щоб ми їх на себе **поміряли**, тому й бере нас із собою, — відповів йому Василько.

Які ж щасливі були і Василько й Славко, коли батько в місті зайшов з ними до крамниці, де продають ровери, і сказав, щоб кожен із них **вибрав** собі ровер. І не дитячу забавку на трьох або двох колéсах, а **справжній** ровер з усім, що потрібно для ремонту його.

Веселі й щасливі приїхали хлопці додому.

— Звідки Ви узнали, що нам так хотілося мати ровери? — питалися вони в матері, — ми ж Вам про це нічого не казали.

— Не знали, але догадувалися. І, мабуть, не помилилися, — засміялася мати. — Ви, дорогі діти, за свою старанну працю і в школі, і дома **заслужили** на такий подарунок!

ЗАВДАННЯ:

1. <i>Запам'ятати й записати до словника слова:</i>	2. <i>Запитання:</i>
а) День народження	а) Чому святкували разом день народження Василя й Славка?
б) Цікавитися	б) Що хотіли хлопці дістати в подарунок?
в) Одяг	в) Чи могли вони про це сказати батькам?
г) Кóлесо	г) Що купив їм батько?
г) Справжній	г) Чи були хлопці задоволені?
д) Догадуватися	д) Що сказала їм мати?
е) Заслужити	е) Чи маєш ти ровер?
е) Поміряти	
ж) Збиратися	
з) Вібрати	3. <i>Повторення вправ.</i>

МИ ВЖЕ ВИВЧИЛИ 372 СЛОВА!

РІЗДВО

Християни в усьому світі дуже радісно святкують велике християнське свято Різдва Христового. В ці різдвяні дні святкується народження Господа Нашого Ісуса Христа.

На Різдво в церквах під час Служби Божої співають різдвяні пісні, що зветься **коля́дками**.

Перед Різдвом буває Святий Вечір. **Господі́ні** готують на Святий Вечір **пісню́** їжу: пісний борщ, смажену чи варену рибу, пісні пироги з картоплею, з капустою, з горохом чи квасолею, з **рйжем** та з **гриба́ми**, варять **кутю́** з **пшени́ці** та **узвар** із сушених груш, слив, яблук і вишень. Вся родина вечеряє, коли на небі засвітиться перша **зірка**.

Шевчуки люблять цю святкову Різдвяну Вечерю. Старші їхні діти — Богдан і Галя — приїжджають додому на Різдвяні Свята, а особливо намагаються бути вдома на **Свят-вечір**, щоб вечеряти разом з усією родиною.

Під час Вечері тато й дідусь згадують і розповідають дітям про різдвяні **звичаї** в Україні. Вони кажуть, що в Україні на Різдво завжди зима й дуже холодно. Земля вкрита глибоким снігом, а вода в річках і озерах на зиму замерзає. А от в інших країнах на Різдво не так холодно, немає ні снігу, ні **морозу**. В Австралії, в Аргентині, в Бразилії під час Різдва літо, і там дуже тепло.

Івась, Христя й Юрко дуже люблять Різдвяні Свята ще й тому, що в їхній родині, як і в інших українських родин, завжди буває велика Різдвяна Ялинка. Перед Святами діти самі розвішують на тій ялинці цукерки, горіхи, яблука й різні **прикрáси**. А на Свят-вечір після вечері запалюють на ній свічки. І так приємно, так радісно дивитися на ту, таку гарну ялинку.

На Свят-вечір і на Різдво приходять до Шевчуків **коля́дники**: дорослі й діти, що ходять від хати до хати і за старим українським звичаєм співають колядки.

Тато каже, що наступного року він теж піде колядувати й візьме з собою Івася.

СМІХОВИНКА

— Мамо, чи думаєте Ви мені щось на Різдво подарувати?

— Чому ти питаєш, Андрійку?

— Бо я можу показати Вам дуже добре місце, де можна той подарунок сховати, щоб я його не побачив.

ЗАВДАННЯ:

1. *Запам'ятати й за-
писати до словника
слова:*

- а) Коля́дка
- б) Господі́ня

2. *Запитання:*

- а) Що ми святкуємо під час Різдвяних Свят?
- б) Як зветься різдвяні пісні?

в) Пісний	в) Коли їх співають?
г) Риж	г) Коли буває Святий Вечір?
г) Гриб	г) Що їдять на Святий Вечір?
д) Кутя	д) Що розповідають дорослі дітям на Святий Вечір?
е) Узвар	е) Чи ходив ти колись колядувати?
е) Пшениця	е) Яку колядку ти вмієш співати?
ж) Зірка	
з) Свят-вечір	
и) Звичай	
і) Мороз	
і) Прикраса	

3. Вправа двадцять сьома.

ДІДУСЬ І ВНУКИ

Дідусь часто розповідає своїм онукам про життя людей і тварин, про моря, річки й озера, і Івась та Христя охоче його слухають.

Якось минулого літа під час вакацій сидів дідусь в ідальні коло відчиненого вікна і дивився, як помалу сідало сонце. Івась і Христя бавилися в садку і, побачивши дідуса, підійшли під вікно.

— Ой, як гарно, дідусю, під час літніх вакацій, — сказала дідусеві Христя. — Ранком, ще я тільки прокидаюся, а вже ясний день. Сонце світить, пташки співають. Так весело, радісно! Надворі тепло; так приємно бавитися в садочку, придивлятися до пташок та комашок, полоти й поливати квіти, доглядати дерева.

— Або піти на річку ловити рибу, — обізвався й Івась, — чи до лісу по гриби.

— А день улітку довгий, поспішати нікуди, — сказав їм на це дідусь.

— От добре було б, якби зими не було, а весь час було літо, — гукнула Христя.

— Е, дітки, такого в цих краях ніколи не буває. Тепер у нас літо — найтепліша порá року. День тепер довгий. Сонце довгі години нагріває землю. Під гарячим сонцем

поспіває пшениця й **жі́то** на полі, овочі в садках, капуста, морква, квасоля, горох і картопля на городах. А **згóдом** сонце не так довго нам світитиме; надворі похолоднішає. Листя на деревах стане жовте й падатиме на землю: це вже осінь наближатиметься.

— Восени часто бувають дощі, дідусю, правда ж? — спитала Христа.

— Правда, дитинко, — усміхнувся до неї дідусь. — А згодом дні стануть ще коротші, а ночі довгі-довгі. Сонце мало нагріватиме землю. Стане холодно. Це вже буде зима. **Взі́мку** земля спочиває. Люди взимку мусять тепло вдягатися й **опáлювати** кімнати. Взимку падають холодні дощі, віють холодні вітри. В багатьох країнах і в Україні взимку падає сніг і замерзає вода в річках та озерах. Це пора вітрів і морозів. Але згодом дні знову стануть довші, сонце знову більше грітиме землю, і стане **тепліше**. Знову листя виросте на деревах, і молоденька яснозелена трава вкриє поля й городи. Це — весна. На весні на полях та городах сіють пшеницю, садять городину. Ну, а після весни знову прийде до нас приємне, тепле, часом і гаряче літо. Так проходять щороку одна за одною чотири пори року — літо, осінь, зима й весна, — навчав дідусь своїх онуків.

ЗАВДАННЯ:

1. <i>Запам'ятати й записати до словника слова:</i>	2. <i>Запитання:</i>
а) Життя́	а) Чому літо подобається Івасеві?
б) Тварі́на	б) Яка пора року настає після літа?
в) Охо́че	в) Коли часто падають дощі?
г) Сві́тити	г) Коли день довший: взимку чи восени?
г) Порá ро́ку	г) Коли сонце стоїть вище над землею: взимку чи влітку?
д) Жі́то	д) Що взимку коротше: ніч чи день?
е) Згóдом	е) Яка пора року тобі наймиліша?
е) Нагріва́ти	
ж) Опáлювати	
з) Взі́мку	
и) Тепліше	3. <i>Вправа двадцять восьма.</i>

РОЗМОВА

Івась: — Мамо! Ви дали нам сьогодні дуже смачний сніданок. Я люблю каву з молоком і цукром. А до кави хліб з маслом і **сіром**.

Мама: — Я знаю, синку, що ти охоче п'єш каву. А що хотів би ти мати завтра на сніданок до школи?

Івась: — Двое яець, хліб із маслом, яблуко й **помаранчу**.

Мама: — Як завжди, правда?

Івась: — Так. Це для мене найкращий сніданок для школи.

Мама: — А сьогодні бабуня зварить добрий борщ з **м'ясом** до **сметани**.

Івась: — О! М'ясний борщ із сметаною дуже смачний!

Мама: — Потім буде смажена риба з картоплею, а тоді **кисіль** до молока.

Івась: — Ого! Який у нас сьогодні буде смачний обід! Я давно вже не їв смаженої риби.

Мама: — Вчора батько багато риби наловив. Бабуня за-смажить її на **олії**.

Івась: — А чи скоро вже поспіють вишні? Так люблю **вареники** з вишнями до сметани й цукру!

Мама: — Ще доведеться вишень почекати, синку! А як поспіють, наваримо вареників із вишнями. І пирогів із вишнями напечемо! Тато мені вже про них нагадував.

Івась: — Хоч би вже вишні швидше поспівали!..

ЗАВДАННЯ:

1. *Запам'ятати й записати до словника слова:*

а) Сир	г) Кисіль	е) Сметана
б) Помаранча	г) Олія	
в) М'ясо	д) Вареники	

2. *Повторення вправ.*

ПРИСЛІВ'Я: 1. Не лінуйся рано встати, змалечку вчитись!
2. Хто рано встає, тому Бог подає!

ДИТЯЧІ ПРИЯТЕЛІ

Кожна дитина в родині Шевчуків має свого **п**рія**т**еля й **в**ірного **т**овáри**ш**а. Про Івасевого **п**рія**т**еля Сірка ми вже не раз читали. Він скрізь ходить за Івасем і навіть недавно оборонив Івася від чужих хлопців на вулиці. Ходить він із своїм господарем і до школи, а коли Івась робить увечорі свої шкільні завдання, Сірко лежить коло нього на підлозі. Тепер це вже досить великий пес, і бабуня не дозволяє йому спати вночі в кухні.

— Хай **с**тере**ж**е будинок і авто, — каже вона і попросила дідуся збудувати для нього **б**уду надворі, де він тепер **н**очує. З тієї буди він обзивається вночі до сусідського Кудлая. Але й тепер щоразу, як тільки бабуня ранком відчиняє двері кухні й виходить надвір, Сірко біжить до Івасевої спальні. Там він радісно лиже хлопчикові руки, привітно махаючи своїм недовгим хвостом, і лягає на килимі коло ліжка. Але не спить. Він усе на Івася дивиться: мабуть, боїться, що не побачить, коли Івась ітиме до школи, і він лишиться вдома. >

Христя теж має **п**рія**т**еля. Це великий чорний кіт на ім'я Мурчик. Принесла його до них два роки тому Галя під час літніх **в**акацій.

Галя має дуже добре **сёрце**. Коли вона бачить десь на вулиці якесь **перелякане** й хворе **цуценя**, якесь **покинута** котеня, якусь пташку з **переламаним крилом**, їй дуже шкода бідної нещасної тварини. Вона забирає її додому, годує, лікує й доглядає її. Так одного дня принесла вона додому малесеньке чорне котенятко. Вона знайшла його в парку під кущем, де воно ховалося від дощу. Воно було дуже **мокре** й брудне й, мабуть, дуже голодне. Треба було бачити, як воно пило тепле молоко, що його Галя налила в мисочку для нього, і як ту мисочку **досуха** вилизувало! **Обсушила** його Галя, обчистила, **вічесала**, і за три-чотири тижні котика не можна було **впізнати**. Мав великі, ясні зелені очі, став вухатий і хвостатий. Галя назвала його Мурчиком, бо він усе муркотів, як його хтось гладив. Чогось він особливо полюбив Христю і тепер він часто докучає їй, з нею бавлячись: **дряпає** їй ноги або вилазить їй на спину й кусає їй вуха. Але Христя любить його і не гнівається за це на нього. Вона охоче бере його на руки і гладить його. А коли Христя сідає коло телевізора, Мурчик щоразу стрибає їй на коліна і солодко спить на її колінах. Має приятеля й Юрко — це жовтий ведмедик.

ЗАВДАННЯ:

1. <i>Запам'ятати й записати до словника слова:</i>	2. <i>Запитання:</i>
а) Пріятель	а) Як зветься вірний приятель Івася?
б) Стерегті	б) Хто його так назвав і чому?
в) Бúда	в) Де песик ночує?
г) Сёрце	г) Хто йому збудував буду?
ґ) Переламаний	г) Чи має й Христя приятеля?
д) Крило	д) Хто його до хати приніс?
е) Мокрий	е) Чим докучає Мурчик Христі?
є) Впізнати	є) Чи має приятеля Юрчик?
ж) Дряпати	ж) Скільки слів ми вивчили?
з) Товариш	
и) Ночувати	

- і) Цуценя
- ї) Переляканий
- й) Покінутий
- к) Обсушити
- л) Вічесати

3. Вправа двадцять дев'ята.

ОДНОВУШКО

Котик Мурчик, Христин приятель, ледячий. Він забагато спить. Бабуня гнівається на нього, що він мишей не ловить, як інші коти. І це правда. В хаті, в гаражі і на подвір'ї розвелось багато мишей, а Мурчик собі і день і ніч спить.

Має він ще й іншу хибу: коли він не спить, він усе щось гризе. Погриз усім в хаті капці, відгриз гудзики на бабуниному фартушкú і на маминому теж... Одного разу зтягнув Юрчикувого приятеля ведмедика у кутик за шафою і відгриз йому одне вушко.

Жовтого ведмедика подарувала Юркові на день його народження тітка Марина, його хрищенá мати. Юрко полюбив ведмедика і увесь час бавився ним, хоч мав багато інших забавок. А з того часу, як ведмедик загубив одне вушко, Юрко не випускає його з рук: з ним їсть, з ним спить, з ним же разом сідає він у куток на маленьке крісло носом до стіни, коли його за щось покарали. І там, у кутку скáржиться ведмедикові, який він дуже нещасливий і які всі до нього недобрі. Ведмедик слухає мовчки, бо він говорити не вміє, але Юрко по очах його бачить, що ведмедикові шкода Юрка.

Юрчик добрий хлопчик. Він має добре серце, і йому шкода ведмедика, коли хтось зве його Одновушком, — сам він його ніколи так не зве.

Яке ж велике було його горе, коли, повернувшись у неділю з церкви, він не побачив Одновушка на своєму ліжку, де він його поклав спати. Довго Юрко його шукав і нарешті знайшов у кухні під лавою. Ведмедик лежав на

підлозі на животі, а його єдине вушко висіло на одній ниточці... Ой, горе!..

З плачем побіг хлопчик до мами скárжитися й просити, щоб вона те вушко пришила.

— Сьогодні неділя, синку, і шити не можна. Але дай сюди свого ведмедика, я заховаю його до шухляди. Там його ніхто не побачить. У понеділок ранком, як ти ще спатимеш, я пришию те нещасливе вушко. А як знайду в себе потрібний матеріял, то, може, й друге вушко йому зроблю. Не плач, Юрчику, все буде гаразд, — сказала мама й поцілувала свого найменшого сина.

— Дякую, мамо, — сказав хлопчик, втираючи сльози. — пришийте моєму бідному ведмедикові й друге вушко! А як воно буде трошки не таке, як справжнє, то не біда! Побіжу ж тепер шукати Мурчика. Я йому дам!..

Але, мабуть, він kota не знайде. Бо Мурчик — хитра тваринка. Він завжди ховається від людей, коли щось недобре зробить. Тепер він боїться, що Юрко поб'є його за ведмедикове вухо, і десь заховався. Він може не зайти до хати і день, і два: буде годуватися мишами й чекати, поки хлопчик забуде за те вушко.

ЗАВДАННЯ:

1. Запам'ятати й записати до словника слова:	2. Запитання:
а) Ледáчий	а) Чого ведмедика назвали Одновушком?
б) Фартушóк	б) Хто його Юркові подарував?
в) Хрищёна мати	в) Яку хибу мав Мурчик?
г) Скárжитися	г) Що сталося ведмедикові в неділю?
г) Гóре	г) Як заспокоїла мама Юрка?
д) Плач	д) Чому Юрко шукає Мурчика?
е) Шкóда	
є) Єдиний	
ж) Мóжна	3. Вправа тридцята.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

У будинку Шевчуків у вітальні висить на стіні великий портрét Тараса Шевченка. Під портретом стоїть маленький столик, застéлений дуже гарною українською скатертінкою; її вишила старша дочка Шевчуків Галя. На цьому столику лежить грубенька книжка в дуже гарній **оправі**. Всі діти, навіть і найменший Юрко, знають, що ця книжка зветься «Кобзар» і що написав її найбільший український поет Тарас Шевченко.

В довгі зимові вечори, коли Івась та Христя скінчать робити свої шкільні завдання, дідусь і тато часто розповідають їм про Тараса Шевченка та його життя.

Діти вже знають напам'ять кілька віршів з «Кобзаря», **наприклад**: «Учітєся, брати мої», «Тече вода із-за гаю», і часом, коли до Шевчуків приходять гості, вони їм ці вірші кажуть.

Особливо люблять діти вірш Шевченка «Садок вишневий коло хати» і не раз просили маму, щоб вона влітку поклала їх спати коло хати й сама заснула коло їх, як це написано у вірші Шевченка. Але мама на це відповідає їм, що в цьому чужому краю не можна лягати спати на траві чи-

на землі, як в Україні, що це **небезпечно**, бо тут є різні **отруйні** гадюки та **павуки**, які можуть людину вкусити, коли вона спить.

Дідусь усе нагадує дітям, що Тарас Шевченко вчив усіх українців любити свою Батьківщину Україну і молитися за неї. Він написав:

»Свою Україну любіть . . .
За неї Господа моліть!«

І діти не забувають щодня молитися за **кращу** долю України.

ЗАВДАННЯ:

1. *Запам'ятати й записати до словника слова:*
 - а) Застеляти
 - б) Оправа
 - в) Наприклад
 - г) Небезпечно
 - г) Отруйний
 - д) Павук
 - е) Кращий
 - е) Дбля
2. *Запитання:*
 - а) Чи є в Шевчуків у хаті портрет Шевченка?
 - б) Де він висить?
 - в) Чи мають вони »Кобзаря«?
 - г) Де вони поклали »Кобзаря«?
 - г) Де в них лежать інші книжки?
 - д) Які вірші Шевченка знають Івась та Христя?
 - е) Які вірші Шевченка знаєш ти?
 - е) Чи ти молишся за кращу долю України?
3. *Вправа тридцять перша.*

Тарас Шевченко

ЗАПОВІТ

Як умру, то поховайте мене на **могілі**, серед **сте́пу** широкого, на **Вкраїні** милій.

Щоб **лані** широкополі, і **Дніпро**, і **кручі** було видно, було чути, як реве **ревучий**.

І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим, тихим словом!

ЗАВДАННЯ:

1. Запам'ятати й записати до словника слова:

- а) Поспіша́ти в) Поміня́ти г) Разо́м
б) Передпла́тити г) Зама́ло д) На́зва

2. Вправа тридцять друга.

ЗАЙЧИК

Вибіг зайчик із лісочка
Пошукати десь куточка,
Щоб лягти хоч на хвилину,
Задрімáти та спочинуть.
Бо в ліску лисичка ходить,
Як впійма — не пустить зрóду!
То страшний для нього звір!
Обшукає цілий бiр.
Тим то зайчик не сидить, —
Геть тікає від біди,
Де долини, де бугрi —
Швидше в поле —
Стриб, стриб, стриб!

ХРИСТЯ ХОЧЕ ВСЕ ЗНАТИ

Пригадала собі Христя, як дідусь ще влітку розповідав їй та Івасеві про чотири порі року, та й запитала одного дня в дідуся таке:

— Чи маєте час, дідусю, щось мені пояснити?

— Завжди маю час для розмови з тобою, дорога дитино! Люблю тебе за те, що ти все хочеш знати. Все тебе цікавить. Це дуже добре! Знаєш наше українське прислів'я: »Хто людей питає, той багато знає«? Ну, то про що ж ти цього разу хочеш мене спитати?

— Скажіть мені, дідусю, таке: от у нас холодно, у нас тепер зима. Чи тепер і у всіх людей, на всій землі зима?

— Ні, моя люба! Ніко́ли такого не буває, щоб на всій

РОЗМОВА

- Івась:** — Добридень, Грицю! Куди це ти поспішаєш?
- Гриць:** — Добридень, Івасю! Мама послала поміняти їй книжки в книгозбірні. А ти куди йдеш?
- Івась:** — А я до крамниці. У нашої бабуні замало цукру на тістечка, що вона хоче спекти. Завтра день народження нашого дідуся. Він любить солодке.
- Гриць:** — Мабуть усі старі люди люблять солодке. Мій дідусь теж. Ходім разом! Навпроти книгозбірні велика крамниця. Там і купиш цукру.
- Івась:** — Гаразд. Скажи мені, Грицю, як ти будеш брати в книгозбірні книжки для своєї мами? Ти ж не знаєш, що вона читала, а що ні, що для неї цікаве, а що ні.
- Гриць:** — Мама написала на цьому папірці назви книжок, які вона хоче прочитати. Я дам цей папірець пані, що в книгозбірні працює, і вона дасть мені те, що треба.
- Івась:** — Твоя мама любить читати? Люблю і я. Все беру книжки з шкільної книгозбірні. Наш учитель радить мені, яку книжку прочитати. Тепер я читаю казку Франка про лисицю й вовка.
- Гриць:** — А мені тато передплáчує дитячий журнал »Веселку«. Там багато цікавих оповідань. Часом тато сам той журнал читає.
- Івась:** — Попрошу тата, щоб і нам той журнал передплатив.
- Гриць:** — Попроси. А ось і Український Народній Дім. Треба поспішати, щоб книгозбірню не замкнули. До побачення, Івасю!
- Івась:** — Бувай здоров! Заходь до нас!
- Гриць:** — Цими днями забіжу й принесу »Веселку« тобі показати. Може, твій тато її передплáтить.
- Івась:** — Приходь! Буду тебе чекати.

ВЕЛИКДЕНЬ

Вéсело було цього року Шевчуковим дітям на Різдво. Хоч Богдан і не міг приїхати на Різдвяні свята додому, але Галя приїхала й привезла нові прикраси на ялинку, яку вони, діти, всі **гурто́м** прикрашали.

Але ще краще було на **Вели́кдень**. На Великодні Свята приїхали до них не тільки Богдан та Галя, а й дядько Микола, тітка Марина та їхні сини. З'їхалася на ці свята вся їхня велика родина.

Пе́ршою приїхала своїм автoм тітка Марина із своїми хлопцями. Вона мала допомогти бабуні пекти й варити великодні **стра́ви**, бо Івасева мама мала дуже багато роботи: кожна знайома пані хотіла мати на Великдень і для себе, і для своїх дочок нову суконку.

Як тільки тітка Марина приїхала й з усіма привіталася, зараз же почалася передсвяткова робота: всі почали старанно **обміта́ти** кімнати, мити шибки у вікнах, мити й натирати па́стою підлоги. Діти допомагали дорослим у цій роботі. Навіть і малий Юрко ходив із шматкою в руках, хоч він більше заважав іншим, ніж допомагав. Дідусь і старші хлопці **прибира́ли** на подвір'ї.

А як добре прибрали хату й коло хати, бабуня й тітка Марина почали пекти, варити, смажити... Запахло по всіх кімнатах смаженим м'ясом і ковбасами, сирною па́скою, різними смачними великодніми стравами й пе́чивом.

Галя посадила дітей коло столу в їдальні фарбувати **крашанкі́** й розмальовувати **писанкі́**. Кожен старався, щоб його писанка була найкращою, всі працювали старанно й мовчки.

Юрчик і собі схотів пофарбувати яечко. Галя обв'язала його фартушко́м і дала йому гарненьке біле яечко. Але він його не вдержав у руках, і потекли по столі і **жовто́к** і **біло́к**... а в руках у нього залишилася тільки **шкаралу́па**... Скільки сміху було навколо! А Юрчик мало не плакав: і яечка шко́да, і соромно... Побіг до мами скáржитися і

землі, у всіх людей була зима або щоб у всіх було літо. Коли в одній половині землі буває літо, тоді в другій половині землі буває зима. Коли в Україні літо, то тоді літо і в Німеччині, і в Англії, і в Канаді. А в Австралії, Новій Зеландії та Аргентині тоді зима. А коли в Австралії та Аргентині літо, то, навпаки, в Україні, в Англії і в Канаді зима. Коли ж в Австралії та Аргентині осінь, то в Україні, в Англії та в Канаді весна.

— А скажіть ще, дідусю, от у нас тепер день, сонце світить. Чи й у всіх людей, на всій землі тепер так само день?

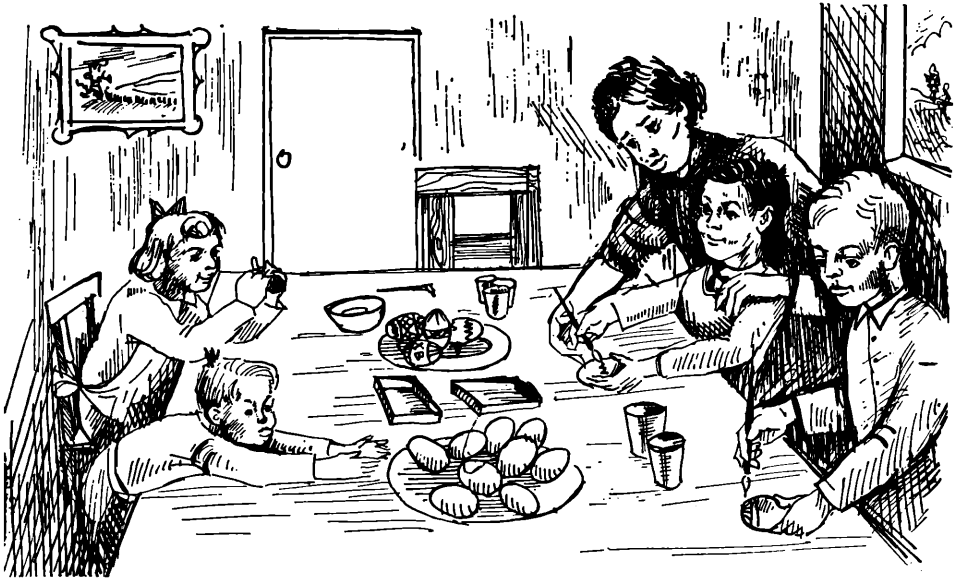
— Ні. І цього ніколи не може бути, — відповів їй дідусь. — Сонце весь час освітлює одну половину землі, і на тій половині тоді день. А на другій половині сонце тоді не світить, і тоді там ніч. Ось за кілька годин у нас зайде сонце, стане темно, буде ніч. А на іншій половині землі тоді сонце світитиме, і буде день.

— Я хотіла б, щоб увесь час світило сонце, щоб увесь час був день, щоб не треба було лягати спати, — сказала Христя.

— Е, то було б недобре, — не погодився з нею дідусь. — Ти ще маленька, не розумієш цього. Людина, щоб бути здоровою, мусить щодня спати. Вдень людина працює і змбрюється. І вночі вона мусить спати, щоб тіло її відпочило, — пояснював онучці дідусь.

ЗАВДАННЯ:

1. Запам'ятати й записати до словника слова:	2. Запитання:
а) Відпочіти	а) Про що питалася Христя?
б) Половина	б) Що розказав їй дідусь про пори року?
в) Навпаки	в) Що сказав він їй про зміну дня і ночі?
г) Освітлювати	г) Що тобі більше подобається: день чи ніч?
г) Змбрюватися	3. Вправа тридцять третя.

більше до столу не вернувся. Але скоро всі почули, як десь голосно нявкав Мурчик. Мабуть Юрко тягнув його за хвіст, — він це часом робить, коли йому сумно.

У веселій роботі швидко проминули три дні. У великóдню суботу приїхав верхи конем дядько Микола з фарми і прилетів літаком Богдан.

Все вже було готове до свята: і хата, і люди в ній.

Увечорі всі, святково вдягнені, пішли гуртом до церкви, що була недалеко від їхньої хати. Ішли побóжно й тихо між собою розмовляли. Тато ніс кошик, застелений вишиваним рушником, а в кошику паска, крашанки, сало, ковбаси.

Коло церкви людей, людей!.. Ще ніко́ли діти не бачили так багато людей коло церкви. Вони стояли навколо церкви, і в кожного кошик коло ніг. У кошику паска, у ній свічка; навколо паскі, крашанки, ковбаси, солодке печиво. Це люди чекали, щоб священик вийшов з церкви святіти паскі. Тато поставив на землю й свій кошик, а мама встромила в паску свічечку й засвітила її.

А тоді зайшли до церкви. В ній повно людей, що побожно моляться, а хор радісно співає: »Христос Воскрес!«. При кінці служби Божої священник виходить з церкви й починає святити паски.

Великодня Служба Божа скінчилася. Люди цілують один одного і кажуть один одному: »Христос Воскрес!« та чують у відповідь: »Воістину Воскрес!« Вони дають своїм родичам і знайомим гарні червоні, сині, зелені, рожеві й жовті крашанки. Всі веселі, радісні, щасливі!

Великдень — велике й радісне християнське свято. Українці це свято дуже шанують. Ідуть Шевчуки з церкви додому щасливі й веселі.

ЗАВДАННЯ:

1. <i>Запам'ягати й записати до словника слова:</i>	2. <i>Запитання:</i>
а) Гуртóm	а) Хто приїхав до Шевчуків на Великодні свята?
б) Страва	б) Як Шевчуки готувалися до свята?
в) Прибирати	в) Хто працював на подвір'ї?
г) Крашанка	г) Хто готував великодні страви?
г) Писанка	г) Хто фарбував яйця?
д) Жовтók	д) Чи пофарбував Юрко своє яечко?
е) Білók	е) Чи ходив ти на Великодні Свята до церкви?
е) Шкаралúпа	е) Яке свято тобі більше подобається: Різдво чи Великдень?
ж) Побóжно	
з) Великдень	
и) Обмітати	
і) Святити	3. <i>Вправа тридцять четверта.</i>

ПОШТОВІ МАРКИ

До Шевчуків приходять багато листів. Їм пишуть Богдан, Галя, родичі з ферми та інші люди. Особливо багато листів та гарних карток приходять на Різдво й на Великдень. На всіх тих листах є поштові **мáрки**. Івасева мама збрала досить велику **колéкцію** поштових марок. Коли до Шевчуків

приїздять у гості Василько й Славко, то всі діти сідають із мамою коло столу й переглядають ту колекцію марок. В тій колекції є багато дуже цікавих марок. На них портрети людей, малюнки звірів, квітів і овочів. Є в тій колекції й українські поштові марки.

Та й самі Шевчуки часто пишуть листи. На їхній вулиці є велика червона поштова скринька. До тієї скриньки всі люди з їхньої вулиці вкидають листи. Як хтось із дорослих в родині Шевчуків напише лист, то Івась або Христя все просять, щоб їм дозволили той лист вкинути до поштової скриньки.

Тато розповідав їм (та вони й самі бачили), що кілька разів на день до поштової скриньки під'їздить поштове авто. Шофер відмикає поштову скриньку й забирає з неї листи. Тато каже, що потім ті листи везуть **автобусами, потягами чи пароплавами** туди, куди вони написані.

Якщо лист написаний до якоїсь іншої далекої країни, то пароплав буде везти його дуже довго. Щоб той лист прийшов швидше, його можна послати й літаком. Брат Богдан розповідав Івасеві, що він часто возить листи своїм літаком.

Можна посилати поштою й **гріші та пакунки**. На Різдво та на Великдень Богдан та Галя завжди дістають поштою пакунки з подарунками від родини, якщо вони чомусь не можуть приїхати на свята додому.

СМІХОВИНКА

Мама купує Ірцю й починає мити їй голову.

Ірця: — Тільки, мамо, прошу Вас, не мийте голови милом!..

Мама: — А миші?! У дівчаток, що не миють голови милом, бувають у волоссі миші і **виводять** маленьких **сліпих** мишенят...

Ірця: — Сліпих?! Чому вони сліпі? І багато їх буде? Знаєте, мамо, що?! Хай виводяться!

ЗАВДАННЯ:

1. Запам'ятати й записати до словника слова:

- а) Лист
- б) Відмикати
- в) Автобус
- г) Колекція
- ґ) Пароплав
- д) Потяг
- е) Грощі
- є) Пакунок
- ж) Сліпий
- з) Виводити

2. Запитання:

- а) Від кого Шевчуки дістають листи?
- б) Хто збирає колекцію поштових марок?
- в) Що на марках буває намальоване?
- г) Для чого пошта побудувала поштові скриньки на вулицях?
- ґ) Як пошта розвозить листи до місця, куди вони написані?
- д) Чи збираєш ти якусь колекцію?
- е) Чи пишеш ти комусь листи?
- є) Скільки слів ми вже вивчили?

3. Вправа тридцять п'ята.

ІВАН ФРАНКО

Зійшлися одного вечора діти в Івасевій кімнаті, бо бабуня обіцяла розповісти їм цікаву казку. Прийшла й бабуня, тихенько ступаючи своїми старими, дуже теплими капцями по блискучій підлозі, і сіла в крісло.

— Сьогодні, дітки, я вам розповім казку про фарбованого лиса, — сказала вона.

— Про лисичку? — обізвався Юрко. — Я люблю казки про лисичку! Чому вона пофарбована? Хто її пофарбував?

— А от почуєш, — погладила бабуня свого най-

меншого внука по білявій голові, що вже притулилася бабуні до колін.

— Бабунечко, а хто ту казку написав? — спитав Івась. — Може, Тарас Шевченко?

— Ні, Івасику. Не Шевченко. Але теж великий український поет на ім'я Іван Франко. Я вже вам не одну його казку переказала.

— Іван Франко? — перепитала Христя. — Нам щось таке про нього розповідала вчителька, тільки я не дуже добре пригадую, що вона казала. Чи не залишився він малим сиротою, як і Тарас Шевченко? Розкажіть нам про нього, бабуню!

— Так воно й було. Він, як і Тарас Шевченко, рано втратив тата й маму і залишився сиротою.

— А хто був його тато? — спитав Івась.

— Батьки Івана Франка жили в селі, як і батьки Тараса Шевченка, і рано повмирали, залишивши своїх малих дітей сиротами. Батько Франка був ковалем.

— Що то є коваль? — зацікавилася Христя.

— Коваль то є людина, що робить цвяхи, лопати, сокири. Він був дуже добрий коваль, і всі його дуже поважали. А малий синок його Івась дуже любив і шанував свого доброго, веселого й мудрого тата. І дуже сумував, коли його тато помер.

— Скільки років було Іванові Франкові, коли його тато вмер? — запитав знову Івась.

— Щось коло десяти. Іван Франко тоді вже вчився. Батько віддав його до школи, коли Іванові Франкові було шість років. У школі хлопчик дуже старанно вчився. За два роки він навчився читати й писати по-українському, по-німецькому й по-польському.

— Ого! Який він був мудрий! — гукнула Христя.

— Іван Франко завжди був першим або другим учнем у класі, де він учився. Колись учитель подарував йому »Кобзаря« Шевченка, і Франко так полюбив ту книжку, що скоро знав її всю напам'ять.

— Отаку грубу книжку вивчив напам'ять?! — здивувався Івась.

— О, він був дуже старанний до науки. Іван Франко почав писати вірші й оповідання, як ще вчився в школі.

— Він ще живе? — спитала Христя.

— Ні, діти. Життя його було нещасливе, як і в Шевченка. Він тяжко хворів і так само досить молодім помер. Це було років п'ятдесят тому. Я тоді ще молодою була. Він написав багато віршів і оповідань для дорослих та казок для дітей. Всі українці дуже шанують Івана Франка і в багатьох українських містах поставили йому пам'ятники. Гляньте, діти, а наш Юрчик уже й заснув. Мабуть і ви лягайте спати, а казку Івана Франка про фарбованого лиса я розповім вам іншим разом.

ЗАВДАННЯ:

1. *Запам'ятати й записати до словника*

слова:

- а) Ступати
- б) Блискучий
- в) Сиротá
- г) Ковáль
- г) Цвях
- д) Втрачати
- е) Молодій

- а) Чого зійшлися діти до Івася в кімнату?
- б) Яку казку хотіла їм розповісти бабуня?
- в) Чи розповіла вона їм ту казку?
- г) Чому не розповіла вона казки?
- г) Хто був Іван Франко?
- д) Чи щасливе було його життя?
- е) Які вірші Івана Франка ти читав?

3. *Вправа тридцять шоста.*

ЛИСТ

Родина Шевчуків обідала. Тато глянув у вікно й сказав:

— Щось нам **листонóша** до поштової скриньки вкинув. Ану побіжи, Івасю, принеси мені, що він там привіз.

Івась швиденько встав з-за столу й вибіг з їдальні. За хвилину він повернувся й приніс українську газету й два листи. Дідусь зараз же вхопив газету, вийняв з кишені **окуляри** й став її переглядати. А тато подивився на листи.

— Один для мене, а другий для тебе, Івасю, — сказав він, прочитавши те, що було написано на **ковёртах**.

— Для мене? — здивувався Івась. — Від кого ж цей лист може бути?

— А ти розірви коверт і побачиш, — обізвалася бабуня. Івась помалу розірвав коверт і розгорнув лист.

— А, це від Василька й Славка, — сказав він, поглянувши на підпис під листом.

— Цікаво, що вони пишуть, — сказала мама. — Прочитай і перекажи нам.

— А ти зможеш прочитати? — спитав батько.

— Так, — відповів Івась. — Лист написаний дуже великими літерами. Зараз я прочитаю вам його.

— Гаразд, — сказав тато. — Не поспішай!

І Івась почав читати лист.

Любий Івасю!

Чого це ти так довго не приїдиш до нас? Ми вже давно з тобою не бачилися. На минулому тижні був день нашого народження, і у нас були в гостях усі наші шкільні приятелі. Спочатку ми бавилися в різні гри, і було дуже весело. А потім співали разом з батьками українські пісні.

На день нашого народження батьки подарували кожному з нас цілком новий ровер. Справжні ровери, як у дорослих, але трохи менші. Ровери мають і інструменти для ремонту. Дуже-дуже гарні! Тепер ми вже їздимо до школи роверами. Це і зручно, і приємно. Оце тобі наша велика новина.

Може б ти попросив свого тата, щоб він дозволив тобі їздити тим ровером, що його мав Богдан, як був малим хлопцем?

Мама вже посадила три квóчки на яйця, і в нас скоро будуть малесенькі курчата. Приїди з Христею подивитися і на ровери і на курчат.

Ти вже давно не їздив верхи на нашому Вброні, дивись, щоб ти не забув, як і сідати на нього! Поїдиш і на ровері . . .

Ми сподіваємось, що у вас усе гаразд і чекаємо на тебе й Христю.

Бувай здоровий, Івасю! Вітай від нас і від наших батьків усю вашу родину.

Василько й Славко.

Всі вислухали уважно цей лист і бабуня сказала:

— Добре написали хлопці!

А Івась згорну́в лист, сховав його знову до коверти й поклав до кишені, щоб ще раз його перечитати. Він думав собі: чи просити тата про ровер, чи ні? І вирішив не просити: тато сам знає, коли йому той Богданів ровер дати.

ЗАВДАННЯ:

1. Запам'ятати й записати до словника слова:
 - а) Листонóша
 - б) Окуля́ри
 - в) Ковéрт
 - г) Підпис
 - г) Новина́
 - д) Кво́чка
 - е) Віта́ти
 - е) Згорну́ти
 - ж) Ві́ршити
2. Запитання:
 - а) Чого тато послав Івася до поштової скриньки?
 - б) Що Івась приніс?
 - в) Хто читав газету?
 - г) Хто прислав лист Івасеві?
 - г) Що в тому листі було?
 - д) Що хлопці порадили Івасеві?
 - е) Що вирішив Івась?
 - е) Чи маєш ти ровер?
 - ж) Скільки слів ми вивчили?
3. Вправа тридцять сьома.

КУРЧАТА

Під час літніх вакацій дідусь збудував в кутку подвір'я невеличкий курні́к і обгородив його дротяною сіткою. А тато привіз з дядькової ферми півня й шестеро курей, які стали в тому курнику жити й нести яйця. Дідусь доглядав, щоб у курнику було чисто, а Христя допомагала бабуні їх годувати й збирати щовечора яйця.

П'ятеро курей були білі, а шоста курка була чорна й мала на голові чубо́к. Діти прозвали її Чубарочкою і особливо любили її, бо коли Христя заходила до курника, Чубарочка підходила Христі до ніг, підносила свою чубату голівку

вгору й дивилась на дівчинку... Тоді Христя сідала на маленький стільчик (що для цього з собою приносила), і Чубарочка стрибала їй на коліна, там уможувалась і подовгу сиділа.

На початку весни Чубарочка стала **квочкати**. Вона цілий день сиділа в гнізді і навіть до їжі з нього не вилázила. Христя розповіла про цю новину бабуні.

— То вона квокче: хоче курчат мати. Сьогодні ввечорі ми покладемо до неї в гніздо яйця, і вона виведе нам курчат, — пояснила бабуня.

Того ж вечора так і зробили: поклали під Чубарочку сімнадцять яєць.

— А чи довго ждати, поки курчатка виведуться? — спитала Христя.

— Три тижні, — відповіла бабуня.

— Так довго? — здивувався Івась. — Три тижні — це ж

двадцять один день! **Невжé** так довго мусить курка сидіти на яйцях, поки з них виведуться курчатка?!

— А так! — відказала бабуня. — Треба порахувати двадцять днів від сьогодні, і на двадцять перший день матимемо курчаток.

Три тижні сиділа квочка на яйцях. Христя щоранку

виймала її з гнізда, щоб Чубарочка поїла, напилася й трохи походила по курнику. А на двадцять перший день почали **вилізати** з яєць маленькі жовтенькі курчата. Спочатку вони були мокрі й дуже **квóлі**. Але скоро обсушилися під куркою й набралися сили. Перший день вони їли мало, але вже на другий день бігали вéсело за своєю мамою, що воділа їх і вчила їх **клюва́ти**. Вони дивилися, як їхня мама **клює намóчений** хліб та порізану **дрібно** травичку, і самі так робили.

Дуже подобалися дітям ті курчата! Особливо любили вони дивитися, як курчата, наївшись, ховалися під Чубарочку, і тільки то тут, то там виглядали їхні жовтенькі **дзьóбки** з-під маминих крил.

ЗАВДАННЯ:

1. *Запам'ятати й записати до словника слова:*
 - а) Курник
 - б) Чубóк
 - в) Квокта́ти
 - г) Гніздó
 - г) Невже́
 - д) Квóлий
 - е) Клюва́ти
 - е) Дрібно
 - ж) Дзьоб
 - з) Вилáзити
 - и) Намóчений
2. *Запитання:*
 - а) Хто збудував курник?
 - б) Скільки курей в ньому жило?
 - в) Чому діти назвали курку Чубарочкою?
 - г) Якого кольору була Чубарочка?
 - г) Скільки яєць поклали під Чубарочку, як вона стала квоктати?
 - д) Скільки днів сиділа квочка на яйцях?
 - е) Хто вчив курчат клювати?
3. *Повторення вправ.*

СМІХОВИНКА

Дідусь перевіряє, чи внучок Петрусь вміє рахувати.
— А скажи мені, Петре, скільки буде три рази три?
— Дев'ять! — відповідає, не довго думаючи, Петрусь.
— Дуже добре! — радіє дідусь. — Дістанеш від мене дев'ять сливок!

Почувши про смачні сливи, Петрусь раптом гукає:
— Ой, дідусю, я помилився! Я хотів сказати вісімнадцять!

Оксана Лятуринська

ХОВАНКА

Бурцю очка зав'язали,
В ліжку, в шафу поховались.
Раз, два, три, чотири, п'ять! —
Знак, що вже пора шукать.

Бурцьо, гратися охочий,
На чотири лапи скочив
І слідком хапком-хапком
За Івасем і Юрком.

Юрця, що сховався в ліжку,
Він стягнув умить за ніжку.
Враз метнувся по хаті знов
І Івасика знайшов.

Тут прийшла черга ховатись
І на Бурця. — Шасть із хати
І під листя він чваркнув.
А сховати хвіст — забув . . .

ІСПИТИ

Минають дні, тижні, місяці. У старанній веселій роботі в школі й дома швидко проходить час. Не помітили Івась і Христа, як от уже й кінець шкільного року наблизився.

В школі вчителі готують учнів до вистави на Свято Закінчення Шкільного Року. Цієї весни не тільки Івась, а вже й Христа співатимуть у шкільному хорі українські пісні і казатимуть напам'ять вірші.

Але раніш обое мусять скласти іспити, щоб перейти Христа — до другої, а Івась — до третьої кляси. Ні Івась, ні Христа тих іспитів не бояться. Вони пильно вчилися, старанно робили свої домашні завдання, ніколи не спізнювалися до школи. Христа хворіла на горло під час шкільного

року і навіть не ходила до школи. Але як видужала, то пильно вивчила все, що пропустила. А Івась і одного дня не пропустив. Він знову був і в цьому році головою кляси. І Івась і Христя сподіваються дістати на кінець року похвальну грамоту й українську книжку в нагороду.

Більше бояться вони тогó іспиту, що мають скласти татові. Тато давно вже попередив їх, що в кінці шкільного року він їх перепитає, що вони знають про Україну.

Тато ще восени купив мапу України й повісив її на стіні в їдальні, щоб діти могли пошукати й знайти на ній ті річки, міста й гори, про які вони чують у школі й дома або читають в книжках. Мапа України дітям дуже допомагає. Часом і дідусь підійде з ними до мапи і допоможе їм відшукати місто або річку на ній. Та щось їм і розповість про Україну. Мудрий у них дідусь, і мудрий і добрий. Він багато всякого бачив і знає. Він любить розповісти внукам про свою дорогу Батьківщину. А діти охоче слухають.

Про цей іспит в кінці шкільного року тато не забув. Він недавно знову нагадав дітям про це і пообіцяв їм, якщо вони добре той іспит складуть, то поїдуть на вакаціях до літнього табору. А дітям так хочеться пожити в літньому таборі! І вони пильно готуються до того іспиту.

* * *

Одного дня (це була неділя) тато, спочивши по обіді, покликав дітей до їдальні. Там уже сидів коло столу дідусь, а трохи згóдом прийшла й мама.

— Розповідай нам, Христе, що ти знаєш про Україну, — сказав тато, ласкаво усміхаючись до своєї доні.

Христя не злякалася: вона вже кілька разів просила Івася переслухати те, що вона татові розповідатиме, і дуже добре знала все, про що чула в школі й читала в Букварі. Вона швиденько заторохтіла:

— Україна — це наша Батьківщина, бо ми українці. Це дуже велика й гарна країна. Там є дуже довга й широка річка. Вона зветься Дніпро. На горах коло цієї річки є

велике й гарне місто. Це Київ — столиця України. Київ є найбільше й найкраще місто в Україні. У Києві багато садів, парків і квітів. Там є пам'ятники Тарасові Шевченкові й Іванові Франкові. Є в Києві також дуже старі театри та музеї. Всі українці дуже люблять Україну і її столицю Київ.

— Можеш показати на мапі Дніпро й Київ? — питає дідусь.

Христя підходить до мапи й показує на ній Київ і Дніпро.

— Добре, — каже мама. — А, може, знаєш якогось вірша про Україну?

— Знаю, — каже Христя й проказує вірш:

**Українка я маленька,
Українці батько й ненька,
Українці вся родина,
Всім нам мати — Україна.**

— Ти добре розповіла про нашу Батьківщину. Дивись же і в другій клясі добре вчися! — похвалив дівчинку й батько. — Ну, а тепер, Івасю, твоя черга.

Івась знає про Україну більше, ніж Христя, бо він уже два роки ходить до Рідної Школи. Він розповідає, що Україна для українців є найкраща й наймиліша в світі країна, бо то наша рідна земля. Вона дуже гарна й багата. Має довгі й широкі ріки — Дніпро, Дністер та інші й багато озер. І в річках і в озерах багато риби. Українські річки течуть в Чорне та Озівське моря. Має Україна й високі зелені гори, що зветься Карпати. Вони вкриті травою й лісами. На траві пасуться корови, коні, вівці, кози. В лісах багато диких звірів: вовків, ведмедів, лисиць та зайців. Від Києва аж до Чорного та Озівського морів є широкі степи, де українці сіють жито й пшеницю та садять горобину. В Україні багато садків, які дають смачні овочі: яблука, груші, вишні, сливи, морелі, горіхи, виноград. В Україні багато гарних і великих міст. Найбільші з них Київ, Харків, Львів.

Спокійно, не поспішаючи, розповідає Івась все, що в школі вчив і від тата та дідуся чув. Розповідаючи, він показує

на мапі гори, міста й річки. Ніхто його не перебиває. А коли він каже, що Україна має свій державний знак тризуб і свій пра́пор, батько питає його:

— Чи хотів би ти, сину, в Україні жити?

— Дуже хотів би, тату, але Україна тепер у невóлі. Там панують москалі. Вони українців мучать і ни́щать. Мусимо вигнати наших **ворогів**-москалів з України.

Слухають дорослі Івася й Христю і радіють, що й тут, на чужині, поміж чужими людьми, їхні діти ві́ростуть добрими українцями.

— Ви добре розповідали нам про нашу Батьківщину, дорогі діти мої, — каже тато, — і заслужили на нагорóду. Влітку поїдете обоє до табору!

Подякували діти татові й побігли сказати цю таку приємну новину своїм приятелям.

ЗАВДАННЯ:

1. <i>Запам'ятати й записати до словника слова:</i>	2. <i>Запитання:</i>
а) Сподіва́тися	а) Чому дітям швидко минають дні, тижні й місяці?
б) Попередіти	б) Чи добре вчаться вони в Рідній Школі?
в) Торохтіти	в) Чому Христя один час не ходила до школи?
г) Черга́	г) Що вона зробила, як видужала?
ґ) Пасті́ся	ґ) Про що попередив їх тато?
д) Виногра́д	д) Чи добре склали діти іспит татові?
е) Степ	
є) Невóля	
ж) Панува́ти	
з) Во́рог	
и) Текти́	3. <i>Повторення вправ.</i>

МИ ЗА РІК ВИВЧИЛИ 507 СЛІВ!

Йдуть дівчатка і хлоп'ятка,
Оченьки горять,
Рівно кроки відбивають
І тримають ряд.

Раз, два, раз!
Стережіться нас!

Люблять діти Україну,
Знають ворогів,
І ніколи не замовкне
Переможний спів:

Раз, два, раз!
Стережіться нас!

Хоч малі ще ті хлоп'ята,
Та як підростуть,
Всі до бою з ворогами
За свій край підуть!

Раз, два, раз!
Стережіться нас!

Л. Далека

ВІРШІ-ВПРАВИ НА ТРУДНІ ПРИГОЛОСНІ

Ш

МИШКО ШУКАЄ МИШУ

Наш Мишко сидить не дише, Відкривають ширше шафу,
Шепотить: »Ой, тихше, Кішка в шафу суне лапу.
тихше! Сіра мишка швидко-шпарко
Шарудить у шафі мишка. шусть! — із шафи,
Де та кішка? Де та кішка?« шурх! — у шпарку!
Входить кішка гостровушка: А Мишко ізнов не дише:
»Я впіймаю шкряботушку!« Налякавсь малої миші.

Ч

ПОРІЧКИ

Чи ви чули? Чи ви чули?
Вже порічки червоніють,
а вони ж тоді смачненькі,
як червоні, як поспіють.
Отже, братіки й сестрички,
Чимчикуємо до річки.
Через річку по місточку,
по чистенькому пісочку,
до горбочку, де травичка,
де хатинка невеличка.
Нас бабуся там чекає.
Чим бабуся привітає?
Скаже: »Діти, рвіть порічки!
Чемно, братіки й сестрички,
рвіть червоні, не зелені,
начухрайте повні жмені!«

Щ

ЩИГЛИК

Дощ ізранку щедро сів
ще й тепленький вітер віяв,
а тепер нема дощу,
вітерець поволі вщух
і в кущах співає щиглик.
Рекса з хати не пуцу!
Не пуцу на двір щеняти,
щоб не став кружка ганяти,
дарма щиглика лякати.

Ш, Ч, Щ.

ЩЕБЕТУНЧИК ЧИЖИК-ПТАХ

Щебетунчик чижик-птах
прилетів до нас на дах.
Цокотить, кричить, гукайте,
Ще й не наша, а чужа!
кішку шумом налякайте,
бо чигає на чижа.

Ж

ЛІЧИЛКА

Чорний жук шукав дороги,
наставляв жахливі роги,
перелазив на межу.
Жу-жу, жу-жу, жу-жу-жу!
Я з такими не дружу!
Я жукові не скажу,
де ожини, де стежина,
хай не знайде жук ожини.
Жу-жу, жу-жу, жу-жу-жу!
Ти жмурилась, а я біжу!

МАРШ

Музика Оксани Тарнавської

Слова Катерини Перелісної

The musical score is written in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). It consists of four systems of music. The first system shows the piano introduction with a *mf* dynamic. The second system begins the vocal entry with the lyrics "ДІВЧАТКА І ХЛОПЦАКА, ОЧЕНЬКИ ГОРЯТЬ, РІВНО КРОКИ ВІДБИВАЮТЬ" and includes a piano accompaniment with a *mf* dynamic. The third system continues the vocal line with "І ТРИМАЮТЬ РЯД" and "РАЗ, ДВА, РАЗ! СТЕ-РЕ-ЖИТЬ-СЯ НАС!" with a *f* dynamic. The fourth system repeats the vocal line "РАЗ, ДВА, РАЗ! СТЕ-РЕ-ЖИТЬ-СЯ НАС!" and concludes with a final chord.

mf

mf ДІВЧАТКА І ХЛОПЦАКА, ОЧЕНЬКИ ГОРЯТЬ, РІВНО КРОКИ ВІДБИВАЮТЬ

mf

І ТРИМАЮТЬ РЯД *f* РАЗ, ДВА, РАЗ! СТЕ-РЕ-ЖИТЬ-СЯ НАС!

РАЗ, ДВА, РАЗ! СТЕ-РЕ-ЖИТЬ-СЯ НАС!

Ж, З.

ЗАЙЧИК

Ой, чомусь мені ввижається: Тссс! — Узую черевички,
у садочку зайчик скаче, побіжу в садок мерщій,
під віконце наближається, розгорну густу травичку
ставить кошика неначе, і загляну під куці.
ставить кошик під кущем.
Так чомусь мені ввижається.

Увижається іще:
ніби лапками маленькими
він травичку розгортає,
водить вушками сіренькими,
у травиці щось ховає,
потім сів і умивається.
Так чомусь мені ввижається.

Не даремно увижалосся:
у травичці писанки,
червоненькі крашанки,
а у кошику пишавються
невеличкі пасочки.

Зайчик сам з куща вискакує.
»Не біжи далеко в ліс!
Як же я тобі подякую
за усе, що ти приніс?
Як же я тобі подякую?«

Ц

СИНИЦІ

Цінь-цянь!
Ми синиці,
Ми цінуємо суниці.
Цінь-цань!

Цінь-цянь!
Цього літа
цукром ягода налита.
Цінь-цень!

Цінь-цянь!
Всі синиці

Пурх! — зненацька на суниці
Цінь-цань!

Цінь-цянь!
Хлопці в хатці,
кожен має по рогатці.
Цінь-цень!

Ці! Ці
Ці! Ці!
Хлопець кинув камінці!
Летимо у всі кінці!

Г—Х

ГОРОХУ ХОРОШОМУ ГОРОБЧИКОВІ

Вранці Горик на городик хутко з хати вибігає. Свиснув хлопець раз і вдруге, потім голосно гукає:

— На даху не бачу птаха. Де цвірінькало літає? Де, горобчику, твій схов? Агов, агов, агов! Сьогодні день такий погожий, уже на літні дні схожий. І вітер віє не холодний.

Птах відповів:

— А я голодний. Дідусь оббризував рослини. Глянь: волохата гусінь гине. Дрібненькі мухи та жучки і ситі грубі хробачки — усе, усе сьогодні хоре. Немає їжі, птахам горе.

— Нехай негайно гине гусінь! Нам на грядки не слід ходити. За тебе, пташе мій, боюся, тобі я хочу догодити. Ось тут, горобчику хороший, в кишені маю я горошок.

— То сип гороху на дорогу! Будь ласка, друже, сип потроху.

Покотився горох: торох-торох-торох!

А горобчик: цвірінь-цвірінь! Горох! Горох!

Д—Т

ДІД ГУКАЄ ДО ВНУКІВ

— Дайте, діти, долото! Дайте, діти, молоток! Тут у дубі є дупло. Як прилагоджу дашок, буде захист і тепло, буде влітку холодок — добра хата для пташок.

Бігли діти — тупу-туп! Дав їм тато долото, і гвіздок, і молоток. Веселенькі, раді діти поспішають тупу-туп!

Принесли усе до діда. По драбині дід на дуб. Прилаштує дашок: стуки-стуки, стуки-стук!

Є вже хатка для пташок. Хай не преться чорний крук! Звідусіль летить туди, тільки птахи одуди!

В П Р А В И

Вправа перша:

ЗРАЗОК: Я йду до хати.

Я йду до шаф(а)	Ти йдеш до фабрик(а)
” ” ” церкв(а)	” ” ” дитин(а)
” ” ” школ(а)	” ” ” стін(а)
” ” ” мам(а)	” ” ” квітк(а)
” ” ” машин(а)	” ” ” фарм(а)
” ” ” дівчинк(а)	” ” ” вод(а)
” ” ” кімнат(а)	” ” ” ялинк(а)
” ” ” річк(а)	” ” ” сестр(а)
” ” ” гор(а)	” ” ” пташк(а)
” ” ” жінк(а)	” ” ” баб(а)
” ” ” робот(а)	” ” ” кляс(а)
” ” ” лав(а)	” ” ” коров(а)

Вправа друга:

Юрко йде до сестр(а)	Христя йде до мам(а)
” ” ” ” гуск(а)	” ” ” ” фабрик(а)
” ” ” ” вод(а)	” ” ” ” квітк(а)
” ” ” ” жабк(а)	” ” ” ” грядк(а)
” ” ” ” річк(а)	” ” ” ” ляльк(а)
” ” ” ” голубк(а)	” ” ” ” капуст(а)
” ” ” ” шаф(а)	” ” ” ” фарм(а)
” ” ” ” клітк(а)	” ” ” ” курк(а)
” ” ” ” мам(а)	” ” ” ” лавк(а)
” ” ” ” машин(а)	” ” ” ” мап(а)
” ” ” ” пташк(а)	” ” ” ” лазничк(а)
” ” ” ” ялинк(а)	” ” ” ” кляс(а)

Вправа третя:

Ми йдемо до церкв(а)	Ви йдете до школ(а)
” ” ” хат(а)	” ” ” вод(а)
” ” ” річк(а)	” ” ” фабрик(а)

Ми йдемо до клітк(а)
 " " " ялинк(а)
 " " " сусідк(а)
 Вони йдуть до річк(а)
 " " " лазничк(а)
 " " " кляс(а)

Ви йдете до кімнат(а)
 " " " тітк(а)
 " " " баб(а)
 Діти йдуть до ялинк(а)
 " " " клітк(а)
 " " " пташк(а)

Вправа четверта:

ЗРАЗОК: Я шукаю церкву.

Я шукаю книжк(а)
 " " мам(а)
 " " дівчинк(а)
 " " ляльк(а)
 " " шматк(а)
 " " забавк(а)
 Юрко шукає хустк(а)
 " " моркв(а)
 " " шапк(а)
 " " картк(а)
 " " миск(а)
 " " сусідк(а)

Ти шукаєш вудк(а)
 " " дитин(а)
 " " білизн(а)
 " " крейд(а)
 " " гумк(а)
 " " лінійк(а)
 Галя шукає курк(а)
 " " гуск(а)
 " " течк(а)
 " " щітк(а)
 " " суконк(а)
 " " спідничк(а)

Вправа п'ята:

Ми шукаємо газет(а)
 " " фарб(а)
 " " дівчинк(а)
 " " тітк(а)
 " " лікарк(а)
 " " вчительк(а)
 Вони шукають ялинк(а)
 " " качк(а)
 " " вод(а)
 " " риб(а)
 " " книжк(а)

Ви шукаєте капуст(а)
 " " дитин(а)
 " " лопат(а)
 " " сестр(а)
 " " баб(а)
 " " цегл(а)
 Діти шукають голубк(а)
 " " мап(а)
 " " крейд(а)
 " " кішк(а)
 " " шматк(а)

Вправа шоста:

ЗРАЗОК: Я бачу хату.

Я бачу мап(а)	Ти бачиш свічк(а)
" " клітк(а)	" " гадюк(а)
" " шапк(а)	" " коров(а)
" " крейд(а)	" " моркв(а)
" " миск(а)	" " капуст(а)
" " курк(а)	" " жінк(а)
Славко бачить дитин(а)	Люба бачить хустк(а)
" " мам(а)	" " сестр(а)
" " кішк(а)	" " ворон(а)
" " мап(а)	" " суконк(а)
" " голубк(а)	" " ляльк(а)
" " крейд(а)	" " підруг(а)

Вправа сьома:

Ми бачимо трав(а)	Ви бачите гор(а)
" " машин(а)	" " дитин(а)
" " жінк(а)	" " дівчинк(а)
" " підлог(а)	" " дошк(а)
" " стін(а)	" " цегл(а)
" " гумк(а)	" " шаф(а)
Вони бачать квітк(а)	Діти бачать грядк(а)
" " завіс(а)	" " кімнат(а)
" " лазничк(а)	" " річк(а)
" " фарм(а)	" " фабрик(а)
" " лав(а)	" " гуск(а)
" " шибк(а)	" " сокир(а)

Вправа восьма:

ЗРАЗОК: Дай мені крейду.

Дай мені гумк(а)	Дайте мені ляльк(а)
" " сокир(а)	" " шматк(а)
" " ложк(а)	" " лінійк(а)
" " ковдр(а)	" " квітк(а)

Дай мені шапк(а)
 ” ” забавк(а)
 ” ” лопат(а)
 ” ” вудк(а)
 ” ” гумк(а)
 ” ” сорочк(а)
 ” ” спідничк(а)
 ” ” хустинк(а)

Дайте мені щітк(а)
 ” ” фарб(а)
 ” ” дитин(а)
 ” ” пташк(а)
 ” ” книжк(а)
 ” ” свічк(а)
 ” ” миск(а)
 ” ” грушк(а)

Вправа дев'ята:

ЗРАЗОК: Покажи мені хату.

Покажи мені кімнат(а)
 ” ” сорочк(а)
 ” ” лінійк(а)
 ” ” лазничк(а)
 ” ” забавк(а)
 ” ” хустк(а)
 Подаруй йому книжк(а)
 ” ” краватк(а)
 ” ” читанк(а)
 ” ” голубк(а)
 ” ” вудк(а)
 ” ” пташк(а)

Покажіть мені суконк(а)
 ” ” шапк(а)
 ” ” дошк(а)
 ” ” курк(а)
 ” ” мап(а)
 ” ” книжк(а)
 Подаруйте їй ляльк(а)
 ” ” спідничк(а)
 ” ” забавк(а)
 ” ” квітк(а)
 ” ” білизн(а)
 ” ” хустк(а)

Вправа десята:

ЗРАЗОК: Я підходжу до брата.

Я підходжу до літак...
 ” ” ” кущ...
 ” ” ” вовк...
 ” ” ” пан...
 ” ” ” потяг...
 ” ” ” голуб...
 Він підходить до робітник...
 ” ” ” син...
 ” ” ” песик...

Ти підходиш до сусід...
 ” ” ” цап...
 ” ” ” жук...
 ” ” ” їжак...
 ” ” ” дуб...
 ” ” ” пілот...
 Вона підходить до павук...
 ” ” ” котик...
 ” ” ” гусак...

Він підходить до ведмедик..		Вона підходить до лис...
" " " товариш...		" " " пароплав..
" " " зайчик...		" " " вагон...

Вправа 11-та:

ЗРАЗОК: Ми підходимо до дерева.

Ми підходимо до озер(о)		Ви підходите до вікн(о)
" " " сел(о)		" " " відр(о)
" " " дупл(о)		" " " ліжк(о)
" " " жит(о)		" " " батьк(о)
" " " Юрк(о)		" " " авт(о)
" " " міст(о)		" " " гнізд(о)
Вони підходять до крісл(о)		Діти підходять до кін(о)
" " " вікн(о)		" " " колес(о)

Вправа 12-та:

ЗРАЗОК: Я розмовляю з мамою.

Я розмовляю з сестр(а)		Ти розмовляєш з ляльк(а)
" " " тітк(а)		" " " сусідк(а)
" " " дитин(а)		" " " баб(а)
" " " учительк(а)		" " " канарк(а)
" " " Галин(а)		" " " пташк(а)

З ким він розмовляє?

Він розмовляє з ... [дівчинк(а), мам(а), сестр(а), сусідк(а), голубк(а), жінк(а), квітк(а), курк(а), рибк(а), пташк(а), жабк(а)].

Вправа 13-та:

ЗРАЗОК: Я сиджу в хаті.

Я сиджу в ... [школ(а), церкв(а), кімнат(а), вітальн(я), їдальн(я), кухн(я), кляс(а), авт(о), вод(а), пол(е), сел(о)].

Вправа 14-та:

Куди ви йдете?

Ми йдемо до ... [церкв(а), школ(а), гор(а), кляс(а), лазничк(а), сусідк(а), сестр(а), дівчинк(а), тітк(а), річк(а), жінк(а), учительк(а), товаришк(а), кум(а), мам(а)].

З ким ви бавитесь?

Ми бавимось з ... [сестр(а), товаришк(а), подруг(а), ляльк(а), сусідк(а), тітк(а), дівчинк(а), дитин(а), баб(а), кішк(а)].

Вправа 15-та:

Куди вони йдуть?

Вони йдуть до ... [тато, брат, сусід, літак, потяг, дуб, озеро, кум, пан, пілот, інженер, механік, син].

Кого вони бачать?

Вони бачать ... [голуб, сусід, тато, пілот, інженер, пан, жук, брат, син, цап, лис, зайчик, вовк].

Вправа 16-та:

ЗРАЗОК: Юрко малий.

Брат мудр...
" велик...
" чемн...
" голодн...
" уважн...
" весел...
" висок...
" доросл...
" мил...
" одружен...
" хоробр...
" розумн...

ЗРАЗОК: Христя мала.

Сестра мудр...
" велик...
" чемн...
" голодн...
" уважн...
" весел...
" висок...
" доросл...
" мил...
" одружен...
" хоробр...
" розумн...

Вправа 17-та:

Тато мудр...
Пілот хоробр...
Робітник працювит...
Лис хитр...
Дядько одружен...
Сусід бідн...
Хлопець гарн...
Чай гаряч...
Батько добр...
Ніж гостр...
День довг...
Пес стар...

Мама мудр...
Сестра хоробр...
Бджола працювит...
Мишка хитр...
Тітка одружен...
Сусідка бідн...
Дівчина гарн...
Каша гаряч...
Мати добр...
Голка гостр...
Ніч довг...
Курка стар...

Вправа 18-та:

ЗРАЗОК: Озеро глибоке.

Ліжко зручн...
Вікно чист...
Небо хмарн...
Авто нов...
Волосся чорн...
Залізо міцн...
Кошеня ласкав...
Личко мил...
Молоко смачн...
Поле широк...
Сало груб...
Мило рожев...

Море глибок...
Озеро широк...
Сонце ясн...
Відро залізн...
Вухо брудн...
Каміння гостр...
Крісло зручн...
Масло солон...
Місто велик...
Око хвор...
Радіо голосн...
Серце добр...

Вправа 19-та:

ЗРАЗОК: Я сиджу на землі.

Я сиджу на ... [трава, лава, дерево, дуб, вікно, крісло, килим, яблуня, груша, липа, вишня, тополя, ковдра].

Вправа 20-та:

ЗРАЗОК: Івась писав.

Тато чит... газету
Тато пис... лист
Дідусь коп... город
Сусід руб... дрова
Хлопець малюв... дерево
Микола чит... журнал
Батько працюв... на фабриці
Робітник полив... моркву
Хазяїн частув... гостей
Лікар лікув... хворого
Пес лиз... мені руку
Хлопчик протир... очі

Вправа 21-ша:

ЗРАЗОК: Зайчик бігав у лісі.

Хлопчик шук... голуба
Юрко впійм... канарку
Івась встав... рано
Гриць годув... голубів
Дідусь заміт... подвір'я
Тато слух... радіо
Славко тік... від собаки
Батько спочив... по обіді
Іван гр... у футбол
Учень поспіш... до школи
Учитель наказ... сидіти тихо

Вправа 22-га:

Хто співав?
Хто плакав?

Юрко плак...
Батько спів...

Мати спів...
Наталя плак...

ЗРАЗОК: Христя писала.

Мама чит... книжку
Мама пис... лист
Бабуня коп... грядку
Сусідка руб... капусту
Дівчинка малюв... квітку
Іра чит... казку
Мати працюв... в кухні
Робітниця полив... квіти
Хазяйка частув... дітей
Лікарка лікув... хвору
Киця лиз... сметанку
Дівчинка протир... шибки
у вікнах.

Лисиця бігала коло річки.

Дівчинка шук... голку
Ганя впійм... метелика
Наталя встав... пізно
Люба годув... курей
Бабуня заміт... кухню
Мама слух... пісню
Марійка тік... від гусака
Мати спочив... після праці
Оля гр... з подругою у м'яча
Учениця поспіш... на лекцію
Учителька наказ... мовчати

Хто кричав?	Півень крич...	Курка крич...
Хто малював?	Роман малюв...	Люба малюв...
Хто тікав від собаки?	Хлопчик тік...	Курка тік...
Хто слухав концерт?	Учитель слух...	Учителька слух...
Хто лікував хворих?	Лікар лікув...	Лікарка лікув...
Хто заховав ремінець?	Сірко захов...	Мама захов...
Хто шукав нору?	Заець шук...	Мишка шук...
Хто рубав дрова?	Батько руб...	Мати руб...
Хто рахував курей?	Хлопчик рахув...	Дівчинка рахув...
Хто друкував на машинці?	Богдан друкув...	Галя друкув...

Вправа 23-тя:

ЗРАЗОК:

Андрійко почав співати.

Гриць поч...	розповідати
" "	читати
" "	малювати
" "	пустувати
" "	писати
" "	плакати
" "	копати
" "	гукати
" "	рахувати
" "	стогнати
" "	пояснювати
" "	друкувати

ЗРАЗОК:

Леся почала танцювати.

Оля поч...	шити
" "	вишивати
" "	прибирати
" "	співати
" "	варити
" "	плакати
" "	бігти
" "	сумувати
" "	прасувати
" "	прати
" "	наближатися
" "	взуватися

Вправа 24-та:

ЗРАЗОК: Сонце світило.

Каміння леж... на дорозі.

Сонце грі... землю.

Ліжко стоя... біля стіни.

Авто їха... шляхом.

Поле зелені... весною.

Кошеня спа... коло пічки.

Личко почервоні...

Перо писа... добре.

Вправа 27-ма:

ЗРАЗОК:

Чи ви часто бачите море? Так, ми часто бачимо море.

Чи ви маєте садок? Так, ми має... садок.

Чи ви ходите часто до кіна? Так,

Чи ви шануете свого дідуся? Так,

Чи ви знаєте англійську мову? Так,

Чи ви чуєте цю гарну пісню? Так,.....

Чи ви вмієте їздити верхи? Так,

Чи ви пишете без помилок? Так,

Чи далеко ви живете? Так,

Чи ви знаєте цю жінку? Так,

Чи ви хочете напитися молока? Так,

Чи ви шануете старших людей? Так,

Чи ви багато читаете? Так,

Вправа 28-ма:

Івась добре читає [співа..., розумі..., танцю..., біга..., працю..., чу..., відповіда..., малю..., розмовля..., буду..., заміта..., копа..., слуха...].

Я читаю помалу [співа..., копа..., розмовля..., малю..., вишива..., ши..., стриба..., декляму..., друку..., раху..., поясну..., працю...].

Вправа 29-та:

Вставити слова, що в дужках (сидить, стоїть, лежить, росте, притулився, шиє, бігають, бавляться, спить, гавкає).

Коло мене мій брат.

Коло вікна крісло.

Коло ліжка килимок.

Коло школи дуб.

Коло бабуні Юрко.

Коло столу бабуня.

Коло куркикурчата.
Коло моря діти.
Коло печі котик.
Коло буди Сірко.

Вправа 30-га:

..... читає в їдальні.
..... стрибає в траві.
..... спить у гаражі.
..... бавиться м'ячем.
..... частує гостей вишнями.
..... взуває нові черевики.
..... має дівчинці голову милом.
..... обгортає читанку чистим папером.
..... вхопив гуску й поніс до лісу.
..... скрутився клубком і нікого не боїться.
..... сидить на березі річки й ловить рибу.

Вставити пропущені слова: учитель, мама, вовк, дідусь, хлопчик, Сірко, кролик, тато, Івась, учениця, їжак, бабуня.

Вправа 31-ша:

ЗРАЗОК:

Я чую пісню, я не чую пісні.

Я витираю таблицю, я не витираю таблиц...
Вона шанує бабусю, він не шанує бабус...
Дівчинка любить кицю, хлопчик не любить киц...
Тато їсть кашу, мама не їсть каш...
Бабуня прибирає кухню, дідусь не прибирає кухн...
Христя має окрему спальню, Івась не має окремої спальн...
Ми маємо вітальню, а ви не маєте вітальн...
На столі їжа, на столі немає їж...
Ми маємо любу матусю, а Орися не має матус...

Вправа 32-га:

Скласти на підставі цієї таблиці 9 речень:

Дерево	росте	в садку
Кущ	”	при дорозі
Квітка	”	на подвір'ї

Вправа 33-тя:

ЗРАЗОК: Я бачу хату.

Я бачу стін...
 Ти бачиш мам...
 Він бачить школ...
 Вона бачить сусідк...
 Ми бачимо церк...
 Ви бачите книжк...
 Вони бачать гор...

ЗРАЗОК: Я побачу сестру.

Я побачу тітк...
 Ти побачиш мап...
 Він побачить шаф...
 Вона побачить фарм...
 Ми побачимо лип...
 Ви побачите фабрик...
 Вони побачать річк...

Вправа 34-га:

Скласти на підставі цієї таблиці 12 речень:

Ця книжка	дуже	цікава
Ця казка		довга
Ця пісня		сумна
		смішна

Вправа 35-та:

Я чита... книжку.
 Ти чита... сміхвинку.
 Він чита... казку.
 Вона чита... газету.
 Ми чита... з читанки.
 Ви чита— загадку.
 Вони чита... вірш.

Я розповіда... казку.
 Ти розповіда... новину.
 Він розповіда... про котика.
 Вона розповідає... оповідання.
 Ми розповіда... про пригоду.
 Ви розповіда... прислів'я.
 Вони розповіда... про свою школу.

Вправа 36-та:

Скласти на підставі слів з таблиці 10 речень.

Сіренька Невеличка	пташка	сидить	на дубі на гілці на куці на яблуні на даху
-----------------------	--------	--------	--

Вправа 37-ма:

Прочитати числа:

3, 7, 11, 15, 22, 4, 9, 16, 38, 46, 50,
27, 13, 71, 63, 84, 25, 92, 100.

ВІДПОВІДІ НА ЗАГАДКИ

Сторінка:

24 риба
" огірок, гарбуз, кавун
" вітер
33 книжка
" зошит, літери
63 павук і віник
69 взимку
73 очі
" кіт
" вітер

С Л О В Н И К

А.

автобус —	bus
аптека —	chemist shop
аркуш —	sheet

Б.

бажати —	to wish
базар —	market
бензіна —	petrol
берег —	shore, beach
берегті —	to take care of
береза —	birch
бідá —	misfortune
бій —	fight
білізна —	linen
білок —	white of

більший —	an egg
бір —	major
блискучий —	wood
бляче —	shiny
бороніти —	painful
буда —	to defend
будінок —	kennel
будова —	house
будова —	building
бугор —	hill
бур'ян —	weed

В.

вазон —	flower pot
вакації —	holidays
вареник —	boiled pie
вгору —	up
Великдень —	Easter
верхи —	on horseback
верхній —	upper
вершок —	spire
взимку —	in the winter

взуватися —	to put
	shoes on
вибирати —	to choose
виводитися —	to be born
вігребти —	to dig up
виделка —	fork
видно —	visibility
	is good
відужати —	to recover
вилазити	
(з яйця) —	to hatch
виліковувати —	to cure
винний —	guilty
виноград —	grapes
випльовувати —	to spit out
вирішити —	to decide
вигрупувати —	to shake out
вичесати —	to comb
вишня —	cherry
вівторок —	Tuesday
відгорнути	
(ковдру) —	to roll back
відмикати —	to unlock
відпочити —	to rest
вільний —	free
вірний —	faithful
вітати —	to welcome
вітальня —	sitting room
власний —	one's own
влітку —	in the summer
волошка —	cornflower
ворог —	enemy
ворона —	crow
ворота —	gate
восені —	in the autumn
вперше —	for the first
	time

впізнавати —	to recognize
вправлятися —	to practice
встроміти —	to put in
всувати —	to push in
втрачати —	to lose
вудка —	fishing rod
вухатий —	all ears

Г.

гавкати —	to bark
газета —	newspaper
гáмір —	noise
гарáзд —	all right
гачóк —	hook
геть —	be off
гілка —	branch
гiсть —	visitor
гнáтися —	to chase
гніздó —	nest
годíна —	hour
горá —	mountain
гóре —	distress
горіх —	nut
гóрло —	throat
горóдина —	vegetables
господíня —	hostess
готувáти —	to prepare
гра —	game
грабувáти —	to rob
гриб —	mushroom
грізти —	to gnaw
грóші —	money
грúbий —	thick
груді —	breast
грядка —	flowerbed
гудóк —	whistle
гукáти —	to call
гуркіт —	crash
гуртóм —	together

Г.

гудзик —	button
гумóвий —	made of rubber

Д.

дах —	roof
день	
нарóдження —	birthday
дерево —	tree
дерев'яний —	wooden
дзьоб —	beak
дивувáтися —	to wonder
дiкий —	wild
дiжка —	barrel
довкóла —	all around
догадувáтися —	to guess
доганяти —	to overtake
доглядáти —	to look after
докучáти —	to annoy
доли́на —	valley
дóля —	fate
допомóга —	help
дорóслий —	adult
дóсить —	enough
дрiбний —	small, fine
дрóва —	firewood
дротяний —	made of wire
друг —	friend
друкувáти —	to print
дряпати —	to scrape
дурiти —	to cheat
дурний —	stupid

Є.

едiний —	the only
----------	----------

Ж.

жiто —	rye
життjá —	life

жовтók — yok of an egg
 журитися — to sorrow
 журнал — magazine

З.

забага́то — to much
 забі́гти — to run up
 забрудні́ти — to soil
 заважа́ти — to hinder
 заві́са — curtain
 заво́дитися — to breed
 зав'язува́ти — to tie up
 загіну́ти — to perish
 загляда́ти — to look into
 загребу́ти — to dig up
 загу́бити — to lose
 задово́лений — pleased
 задріма́ти — to nap
 закопа́ти — to bury
 зали́шки — remains
 замáло — not enough
 замика́ти — to lock
 замо́вити — to order
 запáлення — inflammation
 запива́ти — to drink
 заплака́ний — tearful
 заплю́щувати — to close eyes
 заслуго́вувати — to deserve
 засма́жити — to roast
 засо́хлий — dry
 заспоко́юватися — to calm down
 застеля́ти — to cover
 заступа́ти — to bar a way
 збі́тися — to lose one's way
 збі́тки — fun
 збира́тися — to assemble
 збудова́ний — built
 зви́чай — usage

звичáйно — as a rule,
 usually,
 of course
 згада́ти — to remember
 зго́дом — after a while
 згорну́ти — to fold
 здава́тися — to be suitable
 зігну́тися — to bend
 зігріва́тися — to sweat
 зі́рка — star
 зіронька — starlet
 злама́ти — to break
 знак — sign
 змока́ти — to soak
 зморюва́тися — to tire
 зника́ти — to disappear
 зоряно — starry
 зоопáрк — zoological garden
 зро́ду (ніко́ли) — never
 зру́чний — comfortable
 зупиня́тися — to stop

І.

інженер — engineer
 іспит — examination

І.

їда́льня — dinig-room

К.

капелю́х — hat
 ка́пці — slippers
 каченя́ — duckling
 квас — soft drink
 квітча́стий — flowered
 квокта́ти — to cluck
 кво́лий — weak
 кво́чка — sitting hen

кілим —	carpet
кисіль —	jelly
кишеня —	pocket
кілька —	a few
клітка —	cage
клубок —	clue
клювати —	to pick
книгозбірня —	library
коваль —	blacksmith
ковдра —	blanket
коверт —	envelope
ковтати —	to swallow
кожний —	every, each
колєкція —	collection
кóлесо —	wheel
коліно —	knee
колядка —	Christmas Carol
комашка —	insect
кора —	bark
коса —	scythe
котїтися —	to roll, to turn over
крамніця —	shop
кравчиня —	dressmaker
крапка —	dot, point
крашанка —	Easter egg
кращий —	better
крило —	wing
кріхти —	crumbs
крок —	step
круча —	sheer, cliff
курнік —	hen-house
курчатко —	chicken
кутя —	Christmas dish

Л.

ладан —	incense
лазничка —	bathroom
лані —	open fields

ласкаво —	kindly
ледачий —	lazy
лизати —	to lick
ліпа —	linden
лист —	letter
листонóша —	postman
лістя —	leaves
лівóруч —	to the left
лід —	ice
ліки —	medicine
літак —	airplane
лопáта —	spade
людина —	man
лякáтися —	to be frightened

М.

мабуť —	probably
мавпа —	monkey
маковік —	poppy-cake
малючóк —	a tiny one
мапа —	map
мáрка —	stamp (postage)
марнува́тися —	to let waste
маршувáти —	to march
матеріáл —	material
мєнший —	smaller
мєрзнути —	to freeze
метєлик —	butterfly
метнúтися —	to skip
минúлий —	past
мíска —	bowl
мисливець —	hunter
міст —	bridge
міттю —	instantly
міцний —	strong
мóвчки —	silently
моги́ла —	grave
мóжна —	it is possible

мо́крий —	wet
молоді́й —	young
морéля —	apricot
морóз —	frost
морóзиво —	ice-cream
морськíй —	naval
муравéль —	ant
му́шля —	shell
м'ясо —	meat
м'яч —	ball

Н.

на́бік —	aside
наближа́тися —	to approach
на́віть —	even
навколо —	around
навпаки́ —	on the contrary
навпроти́ —	vis-a-vis
нага́дувати —	to remind
нагріва́тися —	to warm
на́зва —	name
назу́стріч —	towards
	somebody
найсмачні́ший —	the most
	tasteful
нака́зувати —	to order
намага́тися —	to endeavour
напе́рсток —	thimble
намóчений —	wet
напіка́ти —	to roast
напри́клад —	for instance
наре́шті —	at last
наса́дити	
(червяка) —	to put on
насі́ння —	seeds
настúпний —	next
начі́плювати —	to hook
наши́йник —	collar
небезпéчний —	dangerous

невже́ —	really?
нево́ля —	slavery
недалéко —	near
недарéмно —	not in vain
не ра́з —	sometimes
ні́щити —	to destroy
ні́жно —	tender
ніко́ли —	never
ніколи́ —	to be very
	busy
нікуди́ —	nowhere
новина́ —	news
но́жиці —	scissors
ночува́ти —	to spend
	the night
	well then

О.

обгорта́ти —	to wrap
обду́рювати —	to deceive
обертáтися —	to turn
	around
оби́цяти —	to promise
об'істи —	to eat
обліччя —	face
обміта́ти —	to sweep
обороня́ти —	to protect
обсуши́ти —	to dry
óвоч —	fruit
одру́жений —	married
о́дяг —	clothes
озва́тися —	to reply,
	to call
óзеро —	lake
окре́мий —	separate
окуля́ри —	spectacles
оли́ва —	oil lubricating
оли́я —	oil
ону́к —	grandson

опáлювати —	to heat
опра́ва —	binding
освітлювати —	to light
осінній —	autumnal
остáнній —	last
отру́йний —	poisonous
охоче —	willingly

П.

паву́к —	spider
паку́нок —	parcel
панува́ти —	to rule
паропла́в —	steamer
па́ста —	paste
пасті́ся —	to graze
пéвний —	sure
перебива́ти —	to interrupt
переві́ряти —	to check
передпла́чувати	to subscribe
перелáманий —	broken
переля́каний —	frightened
перемóжний —	victorious
пересту́джу-	
ватися —	to catch a cold
пéчиво —	fancy bread
пíльно —	diligently
пісанка —	Easter egg
пирі́г —	pie
підкрада́тися —	to sneak up to
підло́га —	floor
підпис —	signature
піло́т —	pilot
пісний —	lenten
плач —	cry
плащ-	
дощові́к —	raincoat
плече́ —	shoulder
плуг —	plough
плуга́р —	ploughman

побóжно —	piously
повалі́ти —	to throw down
поверта́ти —	to turn round
пого́да —	weather
погоди́тися —	to agree
погрі́тися —	to warm
подоба́тися —	to like
поза́втра —	the day after
	tomorrow
позавчо́ра —	the day before
	yesterday
поза́ду —	behind
пої́ти —	to water
познайо́митися —	to make the
	acquaintance
покара́ти —	to punish
покину́тий —	deserted
покоті́тися —	to roll over
по́ле —	field
по́лиця —	shelf
полі́зти —	to get into
полові́на —	half
поло́ти —	to weed
польові́ квіти —	field-flowers
помáлу —	slowly
помара́нча —	orange
по́милка —	mistake
помиля́тися —	to be wrong
поми́рити —	to reconcile
помідо́ри —	tomatos
поміня́ти —	to exchange
помі́ряти —	to try on
поміча́ти —	to notice
помі́чник —	helper
по́неділок —	Monday
попереджа́ти —	to warn
попливті́ —	to swim along
пора́ ро́ку —	season
пора́дити —	to advice

посере́дині —	in the midst
поспівáти —	to ripen
потекті́ —	to flow
потеплі́шати —	to get warmer
поспі́шати —	to hurry
потра́пити —	to get under
потрі́бний —	necessary
по́тяг —	train
пофарбо́ваний —	coloured
похва́льна	
гра́мота —	certificate of distinction
пошто́вий —	postal
по́яснювати —	to explain
правору́ч —	to the right
пра́ти —	to wash
працо́вний —	hard working
приби́рати —	to tidy up
прибра́ний —	to decorate
привча́тися —	to get used to
приго́да —	adventure
прие́мність —	pleasure
прие́мно —	pleasantly
прикра́са —	decoration
прикра́шений —	decorated
приту́ля́тися —	to cling to
пришпи́лити —	to fasten
прия́тель —	friend
пробу́вати —	to try
проганя́ти —	to expel
проткну́ти —	to pierce
протира́ти —	to wipe
прохо́дити —	to pass by
пря́сти —	to spin
пусті́ти —	to let go
пшени́ця —	wheat
п'я́та —	heel
п'я́тниця —	Friday

Р.

ра́дити —	to advise
ра́дість —	gladness
разо́м —	together
ра́птом —	suddenly
раху́вати —	to count
реві́ти —	to roar
реміне́ць —	strap
ремону́вати —	to repair
реце́пт —	prescription
риж —	rice
ро́дич —	relative
розважа́ти —	to amuse
розди́рати —	to tear
розгре́бті́ —	to rake
роззу́ватися —	to take shoes off
розсипа́тися —	to spill
розтава́ти —	to thaw
розу́мний —	clever
роса́ —	dew
рубáти —	to chop
рукаві́чка —	glove
рух —	traffic
рушні́к —	towel

С.

світа́ти —	the day is breaking
світа́ти —	to shine, to light
Святвече́р —	Christmas-eve
святі́ти —	to bless
середá —	Wednesday
се́рце —	heart
сіпати (сипле́ сніг) —	it snows
сир —	cheese

сиротá —	orphan
сім'я́ —	family
сіпати —	to pull
сітка —	net
сіяти —	to sow
сқа́ржитися —	to complain
скатерти́на —	table-cloth
скри́нка —	chest
скрізь —	everywhere
сли́ва —	plum
слина́ —	saliva
слідко́м —	to follow
сліпий —	blind
сльо́зи —	tears
сма́жити —	to roast
сметáна —	cream
смішний —	funny
сніжинка —	snowflake
сокі́ра —	axe
солове́йко —	nightingale
солóм'яний —	made of straw
со́ром —	shame
со́ромно —	it is a shame
со́хнути —	to dry
спа́льня —	bedroom
сподіва́тися —	to hope
спотикну́тися —	to stumble
спочáтку —	in the beginning
спра́ва —	matter
спра́вжній —	real
спрокво́ла —	leisurely
старáнний —	careful
сте́жка —	path
сте́ля —	seiling
стелі́тися —	to strew
стемні́ти —	to grow dark
степ —	steppe
стерегти́ —	to guard

стерегти́ся —	to beware
стра́ва —	meal
ступáти —	to step
сумува́ти —	to grieve, to sorrow
сусід —	neighbour
сусідський —	neighbouring
сховáти —	to hide

Т.

тарі́лка —	plate
твари́на —	animal
текти́ —	to flow
температу́ра —	temperature
тепліша́ти —	to become warmer
те́чка —	schoolbag
ти́ждень —	week
ті́ло —	body
тістечко —	cake
товáриш —	comrade
тонкі́й —	thin
торохті́ти —	to speak very quickly
травні́к —	lawn
трима́ти —	to hold
тягну́ти —	to drag
тя́жко —	hard

У.

ува́жно —	mindfully
узва́р —	Christmas dish
умі́ть —	instantly
урожа́й —	crop

Ф.

фа́ртух —	apron
-----------	-------

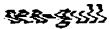
Х.

хваліти —	to praise
хвили́на —	minute
хвіст —	tail
хи́ба —	fault
хі́трий —	sly
хи́ба —	really?
хі́дник —	footpath
ховáтися —	to hide
хри́щена мати —	godmother
хрущ —	beetle

Ц.

цвях —	nail
це́гла —	bricks
ціка́витися —	to interest
ці́лий —	whole
цукóрничка —	sugar-basin
цу́ценя́ —	the pup

Ч.

ча́йка —	
часни́к —	garlic
ча́стина —	part
ча́стувáти —	to treat
чваркнúти —	to hide
чекáти —	to wait
черв'я́к —	worm

черга́ —	turn
чесáти —	to comb
четвѐр —	Thursday
чубáтий —	tufted
чубóк —	tuft

Ш.

шанувáти —	to respect
ши́бка —	window-pane
ши́на —	tire
широ́кий —	broad
шкаралу́па —	egg-shell
шкарпéтки —	socks
шкóда —	it's a pity
шма́ття —	rags
шпíлька —	pin
што́вхну́ти —	to push
шухля́да —	drawer

Щ.

щасли́вий —	happy
-------------	-------

Я.

я́года —	berry
язи́к —	tongue
я́ма —	pit
ясно́синій —	light-blue

З М І С Т

	Стор.
Передмова	5
Молитва за Україну	9
Прохання читанки	10
Закінчення шкільного року	11
Родина Шевчуків	12
До Церкви — О. Кобець	14
Івасів песик	14
Течка готова	16
Прокидайся, синку!	17
Діти маршують — Л. Полтава	19
Сміховинка	20
Чого заплакала Христя?	20
Розмова	22
Перший день у школі	23
Додому!	25
Сміховинка	26
Івасів тато	27
Працьовита родина	28
Будинок Шевчуків	30
Сестричка — М. Стельмах	32
Розмова	32
У садку	34
Сусіди — К. Перелісна	36
Вірний товариш	37
По рибу	39
Хто ти?	40
Юрчикові збитки	42
Сміховинка	44
Бабусина казка	45
Розмова	46
Сміховинка	47
Вечір — Т. Шевченко	48
Мамина помічниця	49
Бабусин город	51
Христя хвора	52
Нещасливий дубок	54

	Стор.
Зайчикова пригода — Діма	56
Розмова	56
На морі	57
Порахуймо! — Л. Полтава	63
Богдан	64
Лисиця, заєць, ведмідь та півень	66
Розмова	70
Сміховинка	71
Як Сірко Івася боронив	71
На фермі	74
Сипле сніг — І. Франко	75
Батьки догадалися	76
Різдво	77
Сміховинка	78
Дідусь і внуки	79
Розмова	81
Дитячі друзі	82
Одновушко	84
Тарас Шевченко	86
Заповіт — Т. Шевченко	87
Розмова	88
Зайчик — Дм. Чуб	89
Христя хоче все знати	89
Великдень	91
Поштові марки	93
Сміховинка	94
Іван Франко	95
Лист	97
Курчатка	99
Сміховинка	101
Хованка — О. Лятуринська	102
Іспити	102
Марш — К. Перелісна, музика — О. Тарнавської	106
Вірші-вправи на приголосні — Л. Далека	107
Мовні вправи	112
Відповіді на загадки	124
Словник	125

